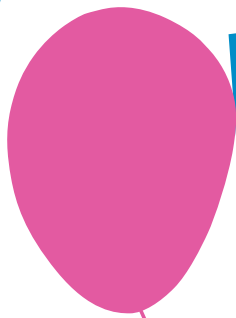
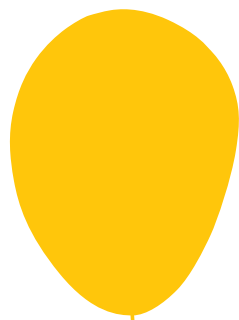

ΝΟΙΑ ΖΩΜΑΙ ΚΑΙ

ΤΕΥΧΟΣ
5

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΥΗ
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Νοιάζομαι και Δρω
Οδηγός για την οικογένεια

DESMOS
NON PROFIT FOUNDATION
Inspiring Giving

Ίδρυμα Λαμπράκη

ΙΣΝ/SNF
ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS
FOUNDATION

ΑΥΣ
ΥΠΣ
ΛΣΦ

ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ
ΙΔΡΥΜΑ
Α.Κ.ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

ΝΟΙΑΖΟΜΑΙ ΚΑΙ ΔΡΩ
ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ – ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ – ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Οδηγός για την οικογένεια

Νοιάζομαι και δρω με την οικογένεια: Εθελοντισμός – Αλληλεγγύη – Ενεργός πολίτης
Οδηγός για την οικογένεια

Αθήνα 2018

Επιστημονική ευθύνη: Σεβαστή-Σοφία Ανθοπούλου

Συγγραφή, σύνθεση: Σεβαστή-Σοφία Ανθοπούλου, Τσαμπίκα Καρακίτσα

Συμβουλευτική συμβολή: Μαρία Καπετανίδου, Ιωάννης Πούλιος

Φιλολογική επιμέλεια: Έλενα Φραγκάκη

Γραφιστική επιμέλεια: Βάσω Καλαμά*

**βασισμένη στην επιμέλεια των τριών πρώτων τευχών του Νοιάζομαι και
Δρω, που έγινε από τον Αντώνη Καπίρη - Tangram Creative Studio*

Λογότυπο: we design

ISBN No 978-960-370-063-0

Εκδότης: Δεσμός Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο και Ίδρυμα Λαμπράκη

Ίδρυμα Λαμπράκη

Η παρούσα έκδοση δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος «Νοιάζομαι και Δρω», το οποίο υλοποιείται από το Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο Δεσμός (www.desmos.org) και από το Ίδρυμα Λαμπράκη (www.lrf.gr). Το συγκεκριμένο τεύχος δημιουργήθηκε χάρις στις ευγενικές δωρεές του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (Μέγας Δωρητής), του Ιδρύματος Αθανασίου Λασκαρίδη (Μέγας Δωρητής) και του Ιδρύματος Α. Γ. Λεβέντη.

Όλες οι απόψεις/παροτρύνσεις/συμβουλές που διατυπώνονται στο εν λόγω εκπαιδευτικό υλικό δεν αποτελούν κατ' ανάγκην απόψεις των φορέων που υποστηρίζουν το πρόγραμμα ούτε συνιστούν εκ μέρους τους παρότρυνση ή συμβουλή απορρέουσα εκ του περιεχομένου του.

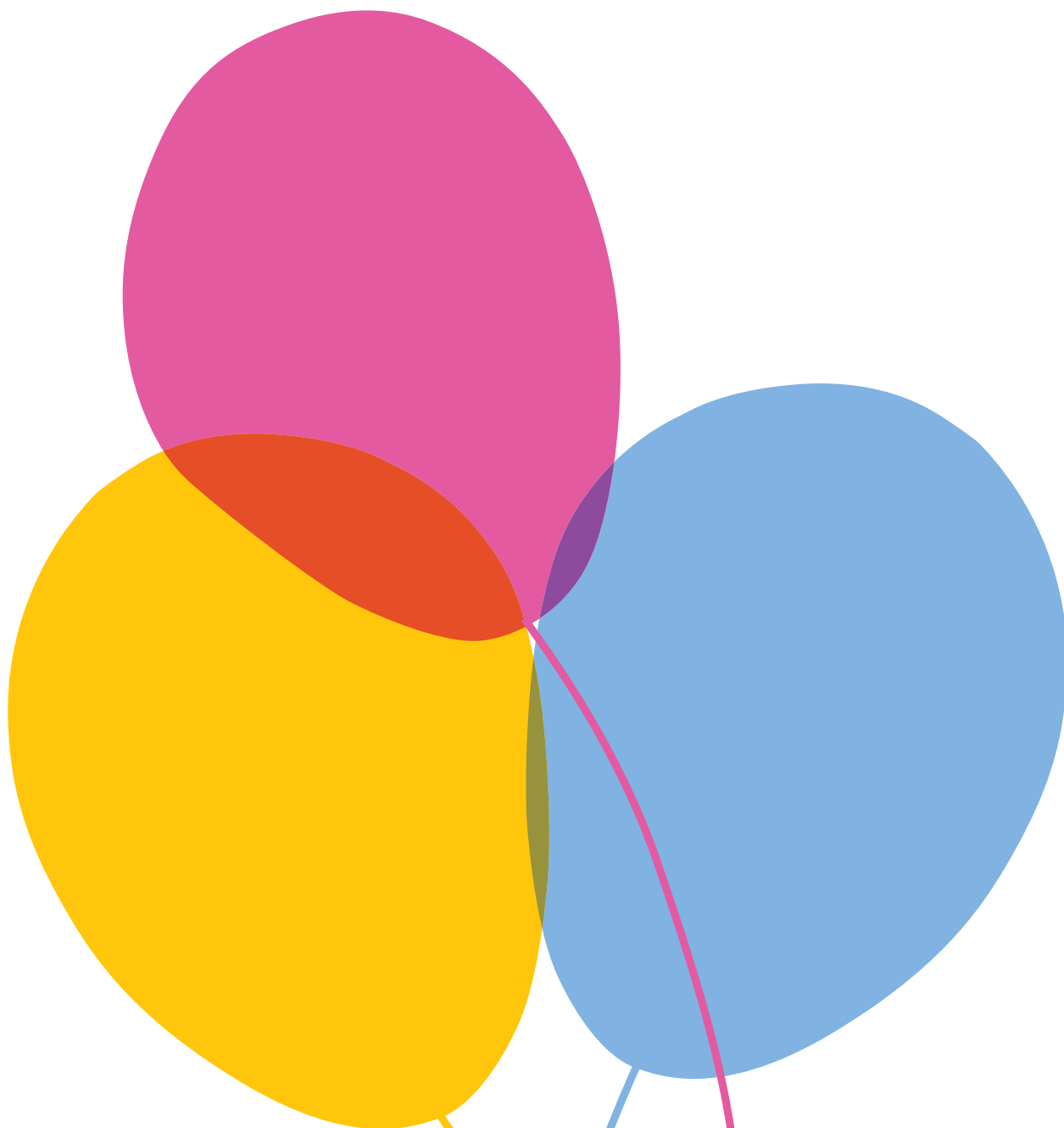
ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΕΣ

ΔΩΡΗΤΗΣ

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό διανέμεται δωρεάν. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή η απόδοση κατά παράφραση ή διασκευή του περιεχομένου του βιβλίου με οποιονδήποτε τρόπο αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς και υπό τον όρο ότι αναφέρονται οι συγγραφείς, εκδότες και δικαιούχοι λοιπών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί του βιβλίου.

ΝΟΙΑΖΟΜΑΙ ΚΑΙ ΔΡΩ

ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ
ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Οδηγός για την οικογένεια

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

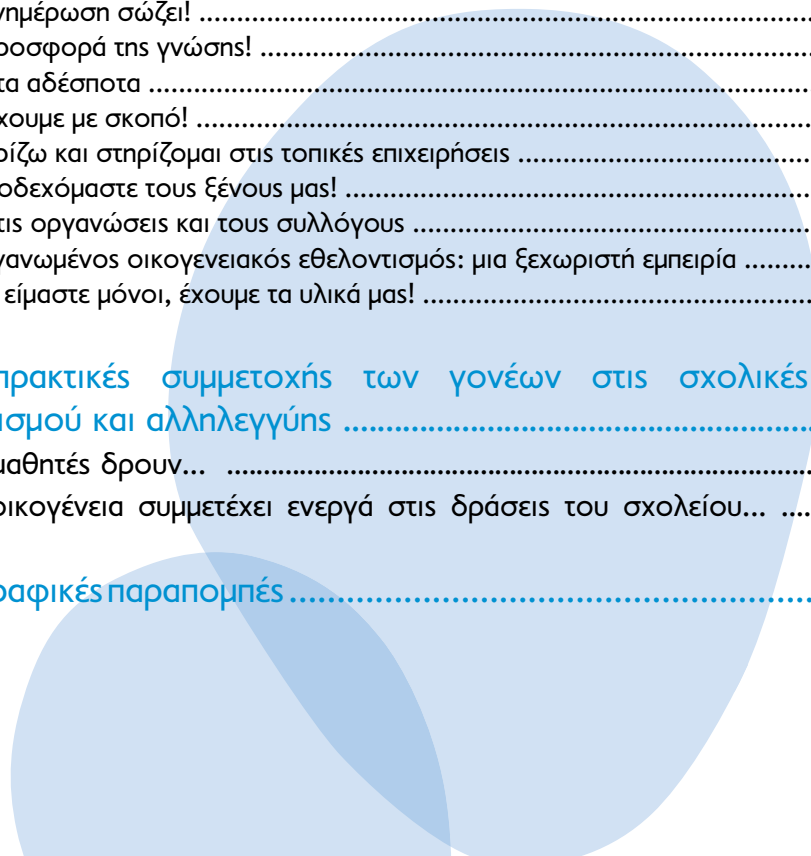
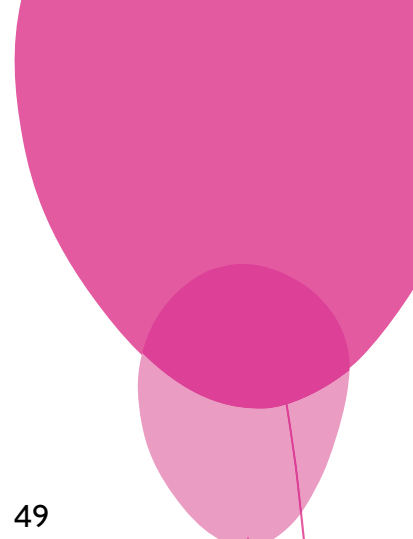
Νοιάζομαι και δρω: εθελοντισμός, αλληλεγγύη, ενεργός πολίτης	9
Πρόλογος.....	13
Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω»	15
Πλαίσιο	15
Στόχος	16
Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με δυο λόγια	16
Τι είναι ο εθελοντισμός;	18
Γιατί να γίνουμε στην οικογένειά μας εθελοντές;	20
Οικογένεια και μάθηση.....	24
Η συμμετοχή της οικογένειας στην εκπαίδευση του παιδιού	27
Γιατί να συμπράξω με το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς του παιδιού μου;	29
Ενδεικτικά οφέλη για τον μαθητή	30
Ενδεικτικά οφέλη για τους γονείς και την οικογένεια	32
Ενδεικτικά οφέλη για τους εκπαιδευτικούς και το σχολείο	33
Μορφές συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού	35
Παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας	37
Προσεγγίζοντας το σχολείο ως εταίροι στη μάθηση του παιδιού	40
Πρακτικές, τεχνικές και δράσεις για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στην οικογένεια	44
Δράσεις κοινής ευθύνης μέσα στην οικογένεια	45
Τακτοποιώ!	45
Ανακυκλώνω!.....	46
Τα κατοικίδια	46
Τα ψώνια	47
Στρώνω τραπέζι	47
Με τον παππού και τη γιαγιά	48

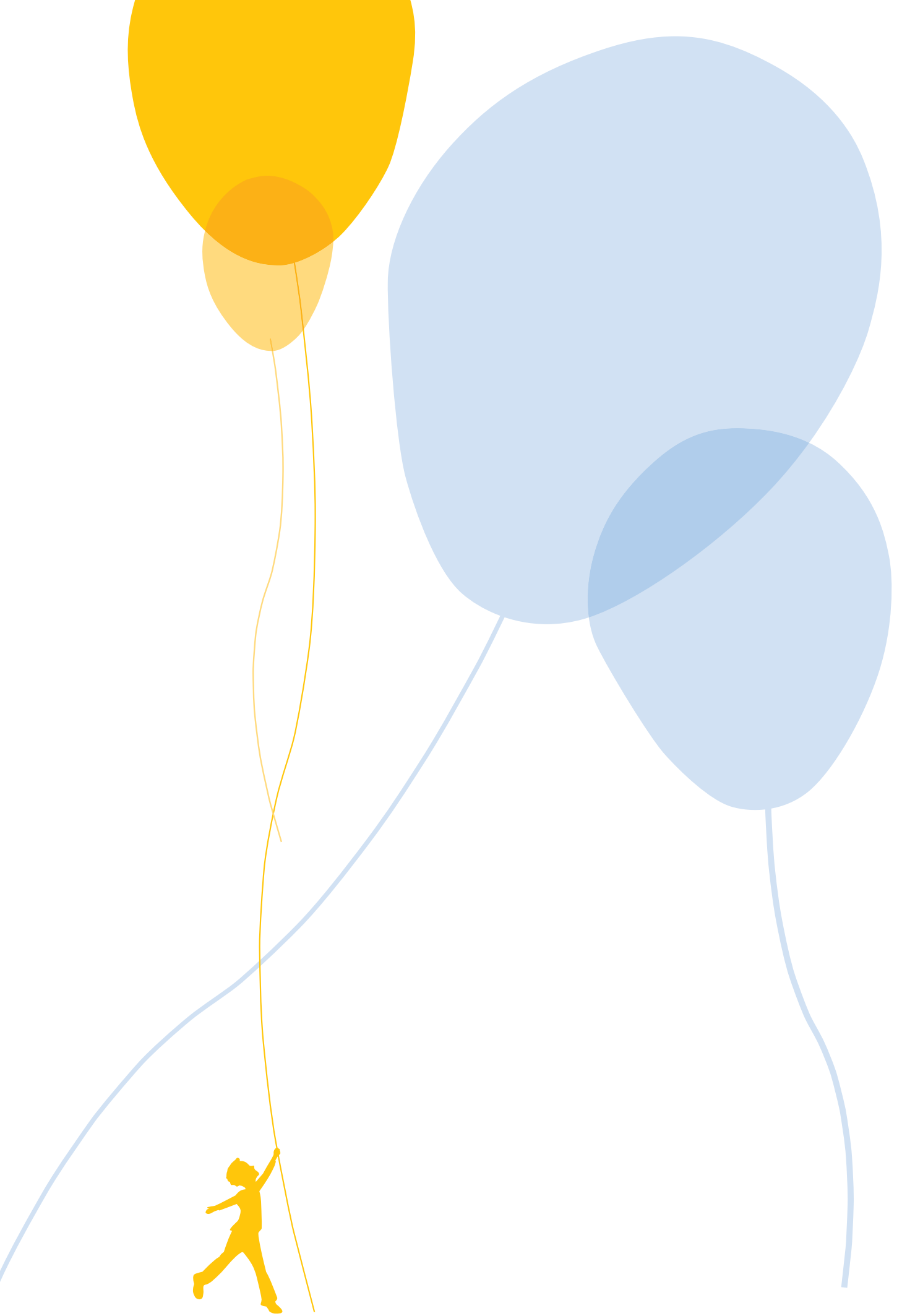
Δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης προς την κοινότητα	49
Μοιράζω και μοιράζομαι	49
Βιβλιοθήκη και φιλαναγκωσία	50
Ομάδα δράσης στη γειτονιά	50
Καθαρές παραλίες	51
Στο ΚΑΠΗ	52
Η ενημέρωση σώζει!	53
Η προσφορά της γνώσης!	54
Για τα αδέσποτα	55
Τρέχουμε με σκοπό!	56
Στηρίζω και στηρίζομαι στις τοπικές επιχειρήσεις	57
Καλοδεχόμαστε τους ξένους μας!	57
Με τις οργανώσεις και τους συλλόγους	58
Οργανωμένος οικογενειακός εθελοντισμός: μια ξεχωριστή εμπειρία	59
Δεν είμαστε μόνοι, έχουμε τα υλικά μας!	61

Καλές πρακτικές συμμετοχής των γονέων στις σχολικές δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης

Όταν οι μαθητές δρουν...	62
Όταν η οικογένεια συμμετέχει ενεργά στις δράσεις του σχολείου...	71

Βιβλιογραφικές παραπομπές

Νοιάζομαι και δραω: εθελοντισμός αλληλεγγύη ενεργός πολίτης

Τι είναι

Το **Νοιάζομαι και δραω: εθελοντισμός – αλληλεγγύη – ενεργός πολίτης** είναι εκπαιδευτικό υλικό που απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και μαθητές όλων των τάξεων της σχολικής εκπαίδευσης και στις οικογένειές τους.

Σκοπός του υλικού αυτού είναι αφενός η κατανόηση των εννοιών και της σημασίας του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, καθώς και της στενής σύνδεσής τους με την ιδιότητα του ενεργού πολίτη, αφετέρου η καλλιέργεια στάσεων στην κατεύθυνση της μεγαλύτερης κοινωνικής συμμετοχής και της συνειδητής ανάληψης πρωτοβουλιών για συγκεκριμένες δράσεις, ώστε οι μαθητές να «νοιάζονται και να δρουν».

Οι δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης αντιμετωπίζονται ως εκφράσεις της ενεργού πολιτεότητας και όχι ως «καλές πράξεις».

Τα μέρη

Το υλικό αποτελείται συνολικά από πέντε τεύχη και έναν ιστότοπο:

A) Τεύχος 1: *Νοιάζομαι και δρω: Εθελοντισμός-Αλληλεγγύη-Ενεργός Πολίτης*

Οδηγός για τον εκπαιδευτικό

B) Τεύχος 2: *Νοιάζομαι και δρω: Εθελοντισμός-Αλληλεγγύη-Ενεργός Πολίτης*

Δραστηριότητες-Ασκήσεις-Τεχνικές για τον εκπαιδευτικό

Γ) Τεύχος 3: *Νοιάζομαι και δρω: Εθελοντισμός-Αλληλεγγύη-Ενεργός Πολίτης*

Βιβλίο για τον μαθητή

Δ) Τεύχος 4: *Νοιάζομαι και δρω με την οικογένεια: Εθελοντισμός-Αλληλεγγύη-*

Ενεργός Πολίτης

Οδηγός για τον εκπαιδευτικό

E) Τεύχος 5: *Νοιάζομαι και δρω: Εθελοντισμός-Αλληλεγγύη-*

Ενεργός Πολίτης

Οδηγός για την οικογένεια

ΣΤ) Ιστότοπος: www.noiazomaikaidrw.gr

Στο τεύχος 1, **Νοιάζομαι και Δρω - Οδηγός για τον εκπαιδευτικό** αποσαφηνίζονται εν συντομία οι βασικές έννοιες, δίνεται έμφαση στη σχέση του εθελοντισμού με την ενεργό πολιτεότητα και την αλληλεγγύη, αναφέρονται παρεκκλίσεις και παρεκτροπές, κωδικοποιούνται τα χαρακτηριστικά μιας εθελοντικής δράσης και ενός εθελοντή, παρουσιάζονται τομείς και δομές εθελοντισμού και αλληλεγγύης και προτείνονται τρόποι και στάδια επεξεργασίας ενός προγράμματος στην τάξη για την κατανόηση του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, αλλά και για τον σχεδιασμό δράσεων.

Στο τεύχος 2, **Δραστηριότητες-Ασκήσεις-Τεχνικές για τον εκπαιδευτικό** περιέχονται δραστηριότητες βιωματικού χαρακτήρα, που προτείνεται να υλοποιηθούν με τους μαθητές. Στόχος είναι η προσέγγιση των εννοιών του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, η κατανόησή τους, η επεξεργασία των χαρακτηριστικών τους και η διαφοροποίησή τους από άλλες, παρεμφερείς έννοιες, καθώς και η οργάνωση δράσεων κοινωνικής παρέμβασης. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων παρουσιάζονται ποικίλες δομές εθελοντισμού και αλληλεγγύης.

Ο **Οδηγός για τον εκπαιδευτικό (τεύχος 1)** και οι **Δραστηριότητες-Ασκήσεις-Τεχνικές για τον εκπαιδευτικό**, καθώς και το τεύχος **Νοιάζομαι και δρω με την οικογένεια** και ο **Οδηγός για την οικογένεια** συνοδεύονται από πηγές και βιβλιογραφία που αφορούν το σύνολο του υλικού.

Το **Βιβλίο για τον μαθητή** περιέχει δραστηριότητες για την κατανόηση και αποσαφήνιση των εννοιών. Μέσα από τις δραστηριότητες αυτές προκύπτουν τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε έννοιας και οι μεταξύ τους διαφοροποιήσεις. Επίσης, περιγράφονται τα βήματα για τον σχεδιασμό μιας δράσης. Στη συνέχεια, είναι συγκεντρωμένοι οι ορισμοί και τα χαρακτηριστικά των βασικών εννοιών που εξετάζονται στο σύνολο του εκπαιδευτικού υλικού.

Το τεύχος 4, **Νοιάζομαι και δρω με την οικογένεια - Οδηγός για τον εκπαιδευτικό** περιλαμβάνει πληροφορίες για την αξία και σκοπιμότητα της συμμετοχής των γονέων, και ευρύτερα της οικογένειας, στη σχολική ζωή και συγκεκριμένα σε δραστηριότητες καλλιέργειας του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, για τις μορφές συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση των παιδιών και για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας, ενώ προτείνονται τεχνικές και δραστηριότητες προσέλκυσης της οικογένειας και συνεργασίας με τα μέλη της. Ο Οδηγός αυτός δεν αποτελεί ολοκληρωμένη προσέγγιση στη συνεργασία σχολείου-οικογένειας. Επίσης, περιέχει χρήσιμες πληροφορίες για τον εκπαιδευτικό με στόχο τη συμμετοχή των γονέων και της οικογένειας στην καλλιέργεια στάσεων και αξιών που συνδέονται με τον εθελοντή και ενεργό πολίτη.

Στον **Οδηγό για την οικογένεια** περιέχονται πληροφορίες για την αξία της συμμετοχής της οικογένειας στη σχολική ζωή και συγκεκριμένα σε δραστηριότητες καλλιέργειας του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης, τις μορφές συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση των παιδιών και τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας, ενώ δίνονται συμβουλές για την προσέγγιση του σχολείου και τη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και προτείνονται δραστηριότητες για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στα παιδιά μέσω δραστηριοποίησης της οικογένειας εντός και εκτός σχολείου.

Στον ιστότοπο www.noiazomaikaidrw.gr περιέχεται το σύνολο του υλικού, επιπλέον διαδραστικές δραστηριότητες για τους μαθητές, σύνδεσμοι για σχετικό εκπαιδευτικό υλικό, που μπορεί να αξιοποιήσει ο εκπαιδευτικός, σύνδεσμοι για φορείς και δομές εθελοντισμού και αλληλεγγύης, καθώς και σχετικές δραστηριότητες που υλοποιούνται από σχολικές ομάδες.

Πώς χρησιμοποιείται

Το εκπαιδευτικό υλικό προορίζεται κυρίως για χρήση από τον εκπαιδευτικό και είναι οργανωμένο με τρόπο, ώστε να μπορεί εκείνος να αντλεί ιδέες και στοιχεία για να σχεδιάζει ο ίδιος κάθε ενότητα ή τις δραστηριότητες. Δεν πρόκειται δηλαδή για ένα σχολικό εγχειρίδιο με γραμμική εξέλιξη, αλλά για ένα ευέλικτο υλικό, που μπορεί να το διαχειριστεί ο εκπαιδευτικός αξιοποιώντας όποιες και όσες ενότητες και δραστηριότητες επιλέγει, με όποια σειρά θεωρεί κατάλληλη, ανάλογα με τον χρόνο που διαθέτει, τα ενδιαφέροντα, τις εμπειρίες και την ηλικία των μαθητών του. Το 5^ο τεύχος του υλικού απευθύνεται στην οικογένεια και είναι ένας χρήσιμος οδηγός στα χέρια του γονέα, κηδεμόνα ή άλλου σημαντικού ενήλικα στη ζωή του παιδιού, ο οποίος μπορεί να το αξιοποιεί ευέλικτα, με βάση τα ενδιαφέροντα, τις ανάγκες και τις συνθήκες που τον περιβάλλουν.

Κάθε τεύχος είναι αυτοτελές, αλλά και τα έξι μέρη του εκπαιδευτικού υλικού αλληλοσυμπληρώνονται και έχουν οργανική σχέση μεταξύ τους. Στις ενότητες του πρώτου τεύχους αντιστοιχούν ενότητες του δεύτερου τεύχους με δραστηριότητες, στις οποίες αντιστοιχούν δραστηριότητες και προτάσεις του 4^{ου} και του 5^{ου} τεύχους. Αντίστοιχες δραστηριότητες περιέχονται στο Βιβλίο για τον μαθητή. Συμπληρωματικό υλικό μπορεί να αντληθεί από τον ιστότοπο. Καλό είναι ο εκπαιδευτικός, κατά τη διαπραγμάτευση κάθε ενότητας, να διατρέχει και τα πέντε τεύχη, καθώς και τις παραπομπές στον ιστότοπο (www.noiazomaikaidrw.gr), ώστε να τα αξιοποιεί συνδυαστικά. Η αξιοποίηση του 5^{ου} τεύχους από την οικογένεια προτείνεται να γίνεται σε συνδυασμό με το 1^ο και το 2^ο τεύχος, αλλά και με το υλικό που διατίθεται στον ιστότοπο (www.noiazomaikaidrw.gr).

Οι πηγές και τα παραδείγματα

Ένα μέρος του υλικού στηρίχτηκε σε σχετικό εκπαιδευτικό υλικό από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Οι κύριες πηγές αναφέρονται στη βιβλιογραφία.

Οι φορείς και οι δομές που αναφέρονται στο υλικό έχουν επιλεγεί ενδεικτικά, για να αναδειχτεί η ποικιλομορφία των τομέων στους οποίους υλοποιούνται δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει παραδείγματα φορέων και δομών που θα επιλέξει ο ίδιος, αλλά και να δώσει έμφαση σε τοπικές πρωτοβουλίες.

Στο παρόν υλικό, η λέξη *μαθητής* αναφέρεται σε μαθητές και μαθήτριες και οι λέξεις *εκπαιδευτικός*, *γονέας*, *κηδεμόνας* σε εκπαιδευτικούς, γονείς και κηδεμόνες και των δύο φύλων. Όπου χρησιμοποιείται μόνο η λέξη *γονέας*, υπονοείται η αναφορά και στον κηδεμόνα. Το αρσενικό γραμματικό γένος χρησιμοποιείται αποκλειστικά για πρακτικούς λόγους.

Πρόλογος

Μιλώντας με τα παιδιά για τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη

Ο εθελοντισμός είναι μια ευρεία έννοια που περιλαμβάνει δράσεις με κοινωφελές αποτέλεσμα οι οποίες γίνονται ατομικά ή συλλογικά, με ίδια βούληση και χωρίς αυτοί που τις προσφέρουν να αποσκοπούν σε αντάλλαγμα οποιασδήποτε μορφής. Με αυτή την έννοια, με τον εθελοντισμό συνδέονται ευθέως η αλληλεγγύη, η ενεργός πολιτεότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά και έννοιες όπως ο ακτιβισμός, η φιλανθρωπία, η δωρεά κ.ά., με επιμέρους διαφοροποιήσεις και διαφορετική εστίαση.

Με την προσέγγιση αυτών των εννοιών στο σχολείο επιδιώκεται οι μαθητές:

- να αναγνωρίζουν ζητήματα που απασχολούν την κοινότητα στην οποία ζουν και κατ' επέκταση ζητήματα που απασχολούν ευρύτερα σύνολα ανθρώπων
- να ευαισθητοποιηθούν ως προς την ανάγκη αντιμετώπισής τους.
- να αμφισβητήσουν απόψεις και στερεότυπα και να μπορούν να διαμορφώνουν γνώμες και στάσεις
- να κατανοήσουν την αναγκαιότητα της συμμετοχής για τη διεκδίκηση και διασφάλιση καλύτερων συνθηκών ζωής για όλους και για την κοινωνική δικαιοσύνη
- να εκπαιδευτούν ώστε να παίρνουν ενεργά μέρος στη λήψη αποφάσεων, να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να δρουν.
- να συνειδητοποιήσουν ότι μέσα από δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης θα νιώσουν χρήσιμοι, αλλά και θα αποκτήσουν εμπειρίες, γνώσεις και δεξιότητες που συνήθως δεν αποκτώνται μέσα από τη συνήθη τυπική εκπαιδευτική διαδικασία.
- να κατανοήσουν ότι εθελοντές μπορεί να γίνουν άτομα όλων των ηλικιών, ανεξάρτητα από προέλευση, φυλή, εθνικότητα, θρήσκευμα, κοινωνική ομάδα και, ανεξάρτητα από τον αν εργάζονται ή όχι.

Υποστηρίζοντας τους μαθητές στη διαμόρφωση θετικής στάσης για τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη, επιδιώκεται να βελτιωθούν συμπεριφορές, να αναπτυχθεί η αυτοπεποίθηση και η συμμετοχή στα κοινά, με απώτερο στόχο τη συμβολή στον πολιτικό γραμματισμό των μαθητών και στην κοινωνική συνοχή.

Εθελοντισμός και αλληλεγγύη: στάση ζωής

Ο εθελοντισμός και η αλληλεγγύη συνδέονται κυρίως με αξίες και στάσεις ζωής και θεωρούνται όψεις της ενεργού πολιτειότητας. Κατά συνέπεια, η διδακτική προσέγγιση είναι ανάλογη. Η κατανόηση των εννοιών και η καλλιέργεια στάσεων επιχειρείται μέσα από συζητήσεις, ανάπτυξη επιχειρημάτων, επαφή με πραγματικές καταστάσεις και γεγονότα και βιωματικές δραστηριότητες. Στο εκπαιδευτικό υλικό *Δραστηριότητες- Ασκήσεις-Τεχνικές για τον εκπαιδευτικό*, στο *Βιβλίο για τον μαθητή* και στο *Νοιάζομαι και Δρω με την οικογένεια - Οδηγός για τον εκπαιδευτικό* περιλαμβάνονται ενότητες για τη γνωριμία του *εαυτού* και του *άλλου*, για την ομαδικότητα και τη συλλογική προσπάθεια, την κατανόηση των διαφορών ανάμεσα στις έννοιες, τις παρεκκλίσεις τους, τη γνωριμία με τυπικές ή άτυπες δομές οργάνωσης, την ευαισθητοποίηση σε μικρά ή μεγάλα θέματα από το ανθρωπογενές ή το φυσικό περιβάλλον και τον σχεδιασμό δράσεων. Οι βιωματικές δράσεις αναπτύσσονται ως αναπόσπαστο μέρος του στενού και ευρύτερου περιβάλλοντος του σχολείου και με την έννοια αυτή έχουν χαρακτήρα συμμετοχικό, περιλαμβάνοντας εγγενώς την οικογένεια των μαθητών και κοινωνικούς εταίρους. Το τεύχος *Νοιάζομαι και δρω με την οικογένεια - Οδηγός για τον εκπαιδευτικό*, καθώς και ο *Οδηγός για την Οικογένεια* περιλαμβάνουν προτάσεις δράσης της οικογένειας τόσο στο πλαίσιο πρωτοβουλιών του σχολείου όσο και στον ελεύθερο χρόνο της οικογένειας.

Η προσέγγιση στηρίζεται σε αρχές της κριτικής παιδαγωγικής και αξιοποιούνται κυρίως διδακτικές τεχνικές της μη τυπικής εκπαίδευσης, της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, των βιωματικών δράσεων και των ερευνητικών εργασιών.

Περιεχόμενο του τεύχους

Σε αυτό το τεύχος περιέχεται συνοπτικά το πλαίσιο για τη συνεργασία της οικογένειας με το σχολείο, με στόχο την καλλιέργεια των αξιών που συνδέονται με τον εθελοντισμό, την αλληλεγγύη και τον ενεργό πολίτη. Δίνονται πληροφορίες για την αξία και σκοπιμότητα της συμμετοχής των γονέων και ευρύτερα της οικογένειας στη σχολική ζωή και συγκεκριμένα σε δράσεις καλλιέργειας του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στα παιδιά, για τις μορφές συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση των παιδιών και για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας, ενώ δίνονται συμβουλές για την προσέγγιση του σχολείου και τη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και προτείνονται δράσεις για την ενίσχυση της συνείδησης ενεργού πολίτη στα παιδιά, μέσω δραστηριοποίησης της οικογένειας εντός και εκτός σχολείου. Παράλληλα, παρουσιάζονται καλές πρακτικές συμμετοχής μελών της οικογένειας στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω». Τα μέλη της οικογένειας παραπέμπονται: α) στο περιεχόμενο του πρώτου τεύχους, το οποίο αναφέρεται στην κατανόηση και διαπραγμάτευση του εθελοντισμού, της αλληλεγγύης, του ενεργού πολίτη και των συναφών με αυτές εννοιών, καθώς και στη σκοπιμότητα καλλιέργειας στα παιδιά των αξιών που προάγουν τις έννοιες αυτές και β) στις ψηφιακές δραστηριότητες για την κατανόηση του εθελοντισμού, οι οποίες περιλαμβάνονται στον ιστότοπο www.noiazomaikaidrw.gr. Το τεύχος αυτό συνοδεύεται από πηγές και βιβλιογραφία.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω»

Πλαίσιο

Το σχολείο εκτός από την ακαδημαϊκή γνώση δίνει έμφαση και στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και πρόοδο των μαθητών μέσα από δραστηριότητες που ενισχύουν την κατανόηση του εαυτού, την ισότιμη συμμετοχή και πρόσβαση στο σχολικό θεσμό, στη συνύπαρξη, την αποδοχή και την αλληλεγγύη.

Παράλληλα, σε παγκόσμιες έρευνες των τελευταίων ετών (World Giving Index 2015, 2016: <http://www.cafamerica.org/wgi-2016>), η Ελλάδα βρισκόταν στις τελευταίες θέσεις ανάμεσα σε 140 χώρες, όσον αφορά τη συμμετοχή των πολιτών της σε εθελοντικές δράσεις. Παρ' όλα αυτά, οι συνθήκες στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα πρόσφατα, έχουν οδηγήσει στην ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση ενός τμήματος του πληθυσμού, το οποίο αναπτύσσει εθελοντική δραστηριότητα και εκδηλώνει την αλληλεγγύη και τη μέριμνά του για το Περιβάλλον, την προσφυγική κρίση και τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Στην τελευταία έρευνα του World Giving Index 2017 (<https://www.cafonline.org/about-us/publications/2017-publications/caf-world-giving-index-2017>), ο οποίος αναγνωρίζεται διεθνώς ως αξιόπιστος δείκτης προσφοράς και εθελοντισμού, η Ελλάδα έχει σημειώσει άνοδο της τάξης του 3%, στον δείκτη συμμετοχής σε εθελοντικές δράσεις σε διάστημα ενός μόλις έτους. Η αύξηση αυτή είναι σαφώς ενθαρρυντική, όμως δεν θα μπορούσε να αποτελέσει αφορμή επανάπαυσης, καθώς η χώρα υστερεί ακόμα σημαντικά ως προς την εθελοντική προσφορά και τη συνείδηση του ενεργού πολίτη. Η καλλιέργεια της ενεργού πολιτείας, του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στα σχολεία καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Στο πλαίσιο αυτό το Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο Δεσμός (www.desmos.org) και το Ίδρυμα Λαμπράκη (www.lrf.gr) συνεργάζονται για τη δημιουργία εκπαιδευτικού προγράμματος και υλικού για τα σχολεία με σκοπό την καλλιέργεια της εθελοντικής κοινωνικής προσφοράς.

Στόχος

Το πρόγραμμα, που ονομάζεται «Νοιάζομαι και Δρω», στοχεύει στην ανάπτυξη του εθελοντισμού, της αλληλεγγύης και της συνείδησης ενεργού πολίτη στα παιδιά και στους νέους, καλλιεργώντας ηγαίες και βιώσιμες στάσεις ενεργού κοινωνικής προσφοράς με βιωματικές προσεγγίσεις.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με δυο λόγια

Σε ποιους απευθύνεται

Το πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω» (www.noiazomaikaidrw.gr) απευθύνεται σε κάθε τύπου σχολείο και σε όλους τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, από το νηπιαγωγείο μέχρι το λύκειο.

Στο πλαίσιο του έργου

- έχουν εκπονηθεί:
 - α) μελέτες αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης σχετικά με την καλλιέργεια του εθελοντισμού στο σχολείο και τη διατύπωση προτάσεων για την ένταξη και αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού στο υπάρχον ωρολόγιο πρόγραμμα με απώτερο στόχο την εξέταση της δυνατότητας για την οργανική ένταξη του εθελοντισμού στο σχολικό πρόγραμμα,
 - β) πολυμορφικό και ευέλικτο εκπαιδευτικό υλικό για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση,
 - γ) πιλοτική εφαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού στα σχολεία και προσαρμογή του βάσει των αποτελεσμάτων.
- έχουν υλοποιηθεί από το 2015 για τρεις διαδοχικές σχολικές χρονιές και συνεχίζονται:
 - α) επιμόρφωση εκπαιδευτών για τη συμβουλευτική υποστήριξη της αξιοποίησης του υλικού και της γενικότερης υλοποίησης του προγράμματος από εκπαιδευτικούς,
 - β) δημιουργία/επέκταση πανελλαδικού δικτύου σχολείων για τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη,
 - γ) επιμόρφωση και συνεχιζόμενη συμβουλευτική υποστήριξη των εκπαιδευτικών που εφαρμόζουν το πρόγραμμα στο σχολείο,
 - δ) προβολή των δράσεων των σχολείων στο διαδίκτυο,

- ε) παρουσίαση των δράσεων σε επιστημονική διημερίδα συνεδριακού τύπου που πραγματοποιείται με την ολοκλήρωση του έργου,
- στ) ελεύθερη διάθεση του εκπαιδευτικού υλικού σε ηλεκτρονική μορφή και
- ζ) εξωτερική αξιολόγηση των ετήσιων αποτελεσμάτων του προγράμματος από πανεπιστημιακούς καθηγητές.

Εφαρμογή του προγράμματος στο σχολείο

Το πρόγραμμα, το οποίο έχει λάβει την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα σε συνολικά περίπου 500 διαφορετικές σχολικές μονάδες, με τη συμμετοχή 3.000 εκπαιδευτικών και περίπου 40.000 μαθητών. Τα σχολεία αυτά αποτελούν το Σχολικό Δίκτυο με τίτλο «Νοιάζομαι και Δρω». Οι εκπαιδευτικοί του Δικτύου αναπτύσσουν το πρόγραμμα στο σχολείο τους, ενώ παράλληλα επιμορφώνονται και υποστηρίζονται εξ αποστάσεως και διά ζώσης από τον Συντονιστή τους (σε ρόλο συμβούλου-εμπυκωτή), ο οποίος τους συμβουλεύει και τους καθοδηγεί ώστε να αναπτύξουν δραστηριότητα στο σχολείο με τους μαθητές τους και με τις οικογένειες των μαθητών. Στην εφαρμογή του προγράμματος συμμετέχουν όσο το δυνατόν περισσότεροι εκπαιδευτικοί και μαθητές από το σχολείο, ενώ παράλληλα συμπράττουν γονείς, κηδεμόνες ή/και άλλοι συγγενείς των μαθητών προκειμένου να διευρυνθεί και να ενισχυθεί η δράση τους και ταυτόχρονα να εμπεδωθούν οι αξίες του εθελοντισμού, της αλληλεγγύης και του ενεργού πολίτη σε ευρύτερη κλίμακα. Επιπλέον, οι μαθητές συνεργάζονται με κοινωνικούς εταίρους (εθελοντικές οργανώσεις, τοπικές αρχές, κοινωνικές υπηρεσίες, επιχειρηματικούς φορείς κ.ά.).

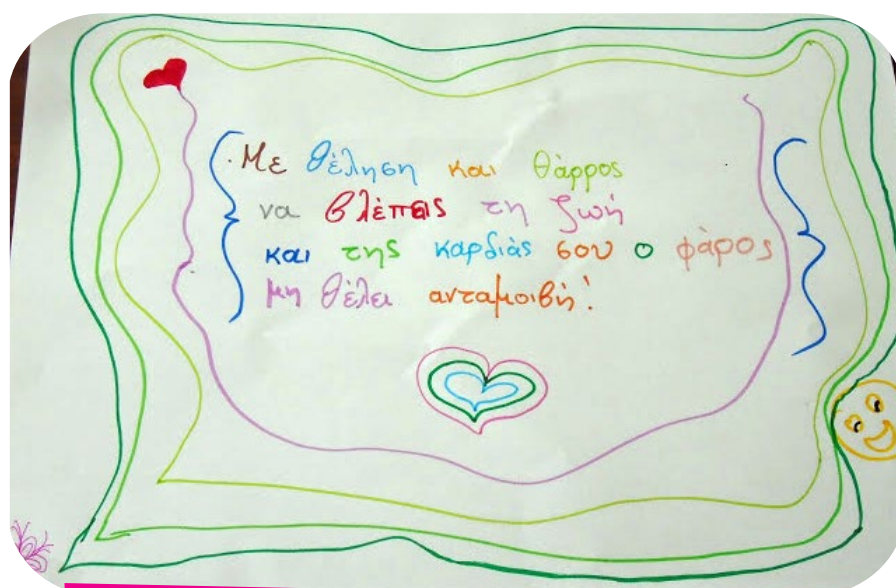
Το «Νοιάζομαι και Δρω» έχει αξιολογηθεί με πολύ θετικά αποτελέσματα από τα Πανεπιστήμια Πατρών και Πελοποννήσου και έχει διακριθεί για τη σύνδεση που επιτυγχάνει μεταξύ σχολείων και κοινωνίας με δύο βραβεία των θεσμών Education in Business Awards (κατηγορία «Δεσμός με την Κοινωνία») και Bravo Sustainability Awards του Quality Net Foundation (κατηγορία “Bravo Society”), ενώ πολλές πρωτοβουλίες μαθητών στο πλαίσιο του προγράμματος έχουν διακριθεί σε σχολικούς και άλλους σχετικούς διαγωνισμούς.

Τι είναι ο εθελοντισμός;

«Ο όρος **εθελοντισμός** αναφέρεται γενικά στην **πθελημένη πράξη για κάποιο κοινωφελή σκοπό χωρίς υλικό ή άλλο αντάλλαγμα**. Ως εκ τούτου, εθελοντής είναι ο πολίτης που προσφέρει ανιδιοτελώς χρόνο ή γνώση για χρήσιμες δράσεις προς όφελος άλλων, χωρίς να περιμένει αντάλλαγμα. Ετυμολογικά προέρχεται από το ρήμα *εθέλω*, που σημαίνει θέλω πολύ.

Ο εθελοντισμός είναι ευρεία έννοια. Μπορεί να συμπεριλαμβάνει είτε δράσεις σταθερές και επαναλαμβανόμενες μέσα από συγκροτημένα προγράμματα ή οργανώσεις (οπότε συνήθως καλείται *επίσημος εθελοντισμός*) είτε δράσεις προσωπικές, πρόσκαιρες και μοναδικές (*ανεπίσημος εθελοντισμός*). Μπορεί να αφορά τη συμμετοχή σε προγράμματα μη

Ποιηματάκι για τον εθελοντισμό από μαθητές δ' τάξης του δημοτικού σχολείου Αλιάρτου

κυβερνητικών οργανώσεων, ιδρυμάτων ή φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης (π.χ. περιβαλλοντικά προγράμματα, αθλητικά προγράμματα, δασοπροστασία, κοινωνική υποστήριξη κ.ά.), αλλά και πράξεις-ατομικές δραστηριότητες, όπως η εθελοντική αιμοδοσία, η βοήθεια ενός ηλικιωμένου στον δρόμο ή ακόμα και η μετά θάνατον προσφορά μελών του ανθρώπινου σώματος για επιστημονικούς σκοπούς». (Νοιάζομαι και Δρω, τεύχος 1, Οδηγός για τον εκπαιδευτικό, σελ. 16).

Από το διάδρομο του γενικού λυκείου Αρναίας Χαλκιδικής

Η σύνδεση του εθελοντισμού με συναφείς έννοιες, όπως είναι η φιλανθρωπία, η αγαθοεργία, η δωρεά, η αλληλεγγύη, ο ακτιβισμός και η ενεργός πολιτεότητα, αλλά και η διαφοροποίησή του από αυτές, βοηθούν στην κατανόηση και οριοθέτηση του όρου, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική, ώστε να μπορέσουν τα ενήλικα μέλη της οικογένειας να επιλέξουν τον τρόπο με τον οποίο θα δραστηριοποιηθούν για να καλλιεργήσουν στα παιδιά τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη. Στο 1^ο τεύχος της σειράς «Νοιάζομαι και Δρω» (σελ. 15-24), το οποίο είναι ένας Οδηγός για τον εκπαιδευτικό, ο Ν. Γκόβας και η Κ. Κύρδη παραθέτουν χρήσιμες πληροφορίες για την κατανόηση της έννοιας του εθελοντισμού και τη συνολική διαπραγμάτευση των συνδεόμενων με αυτόν εννοιών. Επίσης, στον ιστότοπο του «Νοιάζομαι και Δρω» περιλαμβάνονται παιγνιώδεις ψηφιακές δραστηριότητες για την κατανόηση των εννοιών (<https://noiazomaikaidrw.gr/psifiakes-drastiriotites-noiazomai-kai-drw/>).

Γιατί να γίνουμε στην οικογένειά μας εθελοντές;

Ο εθελοντής επιλέγει, χωρίς καμία υποχρέωση, να δρα για να ωφελήσει κάποιον/κάποιους ή κάτι ή για να βελτιώσει μια κατάσταση, χωρίς να παίρνει κάποιο υλικό αντάλλαγμα από αυτή την προσφορά του. Το ότι επιλέγει να δράσει σημαίνει ότι νοιάζεται.

Εργασίες παιδιών του νηπιαγωγείου Καναλιών στην Κέρκυρα

Είναι βέβαια, σημαντικό όταν ένας άνθρωπος νοιάζεται να αποφασίζει να δράσει, διότι υπάρχουν άνθρωποι που νοιάζονται για το τι συμβαίνει γύρω τους (π.χ. για τον συνάνθρωπο, για τα ζώα, για τη φύση, για την κοινότητα κλπ.), αλλά δεν δρουν. Το να δράσει κανείς σημαίνει ότι περνά από το «εγώ» στο «εμείς», ότι συνειδητοποιεί την ευθύνη και τη δύναμη που έχει σαν πολίτης. Τα θετικά αποτελέσματα από την κοινωφελή δράση ενός εθελοντή πολλαπλασιάζονται όταν αυτός συνεργάζεται και με άλλους που ενώνουν τις δυνάμεις και τις προσπάθειές τους για τον ίδιο καλό σκοπό.

Όταν σε μια κοινωνία υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που νοιάζονται και δρουν, η κοινωνία αυτή γίνεται καλύτερη, οι άνθρωποι ζουν πιο αρμονικά, η ζωή τους έχει καλύτερη ποιότητα, αρκετά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι ή άλλοι άνθρωποι λύνονται ή απαλούνται, η

«Από το ΕΓΩ στο ΕΜΕΙΣ...»: τα παιδιά του γυμνασίου Καστρισίου στέλνουν το δικό τους μήνυμα

ζωή στην κοινότητα γίνεται πιο ενδιαφέρουσα και το περιβάλλον προστατεύεται περισσότερο, με αποτέλεσμα να είναι πιο βιώσιμο. Επιπλέον, μέσω των δεσμών που αναπτύσσονται μεταξύ των ανθρώπων που συνεργάζονται εθελοντικά για καλό σκοπό, ωφελούνται όλοι οι συμμετέχοντες, αφού συνδυάζουν τα ταλέντα και τα ενδιαφέροντά τους και ανταλλάσσουν τις εμπειρίες και τις γνώσεις τους. Με αυτήν την έννοια ο εθελοντισμός αποτελεί και μια εμπειρία μάθησης.

2ο δημοτικό σχολείο Αλιάρτου

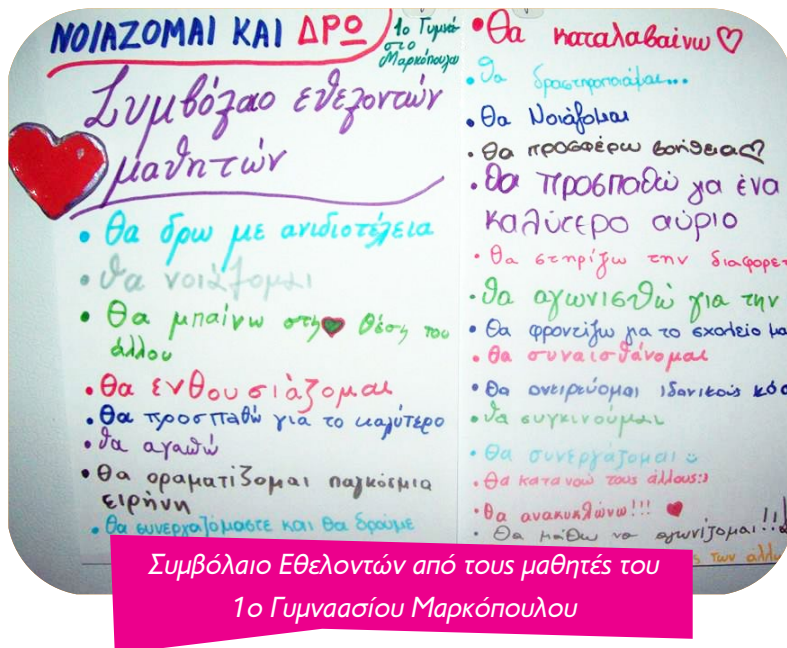
Σε επίπεδο ατομικό, το μεγαλύτερο όφελος για τον εθελοντή είναι ότι γίνεται καλύτερος άνθρωπος, αποκτά συνείδηση ενεργού πολίτη και εισπράττει την ηθική ανταμοιβή που έρχεται ως αποτέλεσμα κάθε προσφοράς, η οποία είναι η μοναδική αίσθηση «επιστροφής ευεργετικών συναισθημάτων». Τα συναισθήματα που δημιουργεί η εθελοντική δράση είναι μοναδικά και δεν μπορούν να περιγραφούν. Για τον λόγο αυτό αξίζει, αν κάποιος δεν πείθεται για την αξία του εθελοντισμού, να δοκιμάσει έστω και μια φορά να πάρει μέρος σε εθελοντική δράση. Εκείνο βέβαια που έχει σημασία είναι να ενημερωθεί σωστά πριν δράσει, ώστε να βιώσει μια πραγματική και ουσιαστική εμπειρία εθελοντισμού, κατά προτίμηση σε συνεργασία με ανθρώπους, ομάδες, συλλογικότητες, οργανώσεις κλπ. που έχουν πραγματικά κοινωφελή σκοπό (Στον ιστότοπο του «Νοιάζομαι και Δρω» υπάρχει ενδεικτική κατάσταση φορέων που αναπτύσσουν εθελοντική δράση <http://noiazomaikaidrw.gr/wp-content/uploads/2018/03/foreis-koinonias-politon-2017-2018.pdf>).

Έργο του Viktor Koen στο πλαίσιο του The Philanthropy Poster Project, «Λέξεις και εικόνες προσφοράς από το School of Visual Arts της Νέας Υόρκης», Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, 3ο Διεθνές Συνέδριο για την Κοινωφελή Δράση.

Με άλλα λόγια, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να καλλιεργούνται στα παιδιά οι αξίες που συνδέονται με τον εθελοντισμό (δρω) και την αλληλεγγύη (νοιάζομαι και υποστηρίζω), διότι αυτές εγγυώνται ένα καλύτερο αύριο για το ίδιο το παιδί, για την κοινωνία στην οποία θα ζει και για ολόκληρο τον κόσμο. Αυτή η μετάβαση από το ένα άτομο που νοιάζεται και δρα στα περισσότερα γίνεται πολύ πιο ομαλά και ουσιαστικά όταν ξεκινά από την οικογένεια.

Η καλλιέργεια του εθελοντισμού μόνο στο σχολείο και η αδιαφορία για τα θέματα αυτά στο σπίτι δεν είναι εύκολο να οδηγήσει το παιδί στην υιοθέτηση θετικών και ενεργών στάσεων ζωής που συνδέονται με τις έννοιες που συζητούνται εδώ. Άλλωστε, όπως στην κοινωνία ωφελούνται όλοι από την ενεργή κοινωφελή προσφορά, το ίδιο ισχύει και στο σπίτι. Είναι γνωστό ότι ζούμε σε μια εποχή όπου οι ρυθμοί εργασίας (των μεγάλων στη δουλειά και στο σπίτι και των μικρών στο σχολείο και σε άλλες δραστηριότητες μάθησης) και οι καθημερινές δυσκολίες σε συνδυασμό με την ολοένα αυξανόμενη προσήλωση, ιδιαίτερα των νέων, αλλά ακόμα και των γονέων, στην τεχνολογία, περιορίζουν τη γόνιμη αλληλεπίδραση και επικοινωνία μεταξύ όλων των μελών της οικογένειας. Το να νοιάζονται τα μέλη της οικογένειας περισσότερο ο ένας για τον άλλο και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να δρουν ο ένας για τον άλλο, ωφελεί σημαντικά την οικογένεια σαν σύνολο και κάθε μέλος της ξεχωριστά σαν άτομο και ενισχύει την ψυχολογική τους ανάπτυξη και σταθερότητα, τους μεταξύ τους δεσμούς, την εκτίμηση του ενός για τον άλλο και τη μεταξύ τους εμπιστοσύνη και αγάπη. Όταν ο εθελοντισμός γίνεται τρόπος ζωής μέσα στο σπίτι, η οικογένεια αποκτά σταδιακά κουλτούρα εθελοντισμού, την οποία εκδηλώνει και εκτός σπιτιού, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες δράσης όπου υπάρχει ανάγκη. Ο εθελοντισμός ενδυναμώνει την οικογένεια και αναδεικνύει τη δυναμική της στην κοινωνία.

Οικογένεια και Μάθηση

Η οικογένεια είναι ο σημαντικότερος χώρος μάθησης. Στην παραδοχή αυτή καταλήγουν εδώ και πάνω από 50 χρόνια οι διεθνείς παιδαγωγικές και ψυχολογικές έρευνες. Όταν μιλάμε για την ενίσχυση της παιδικής ανάπτυξης και των παιδικών δεξιοτήτων, η συμβολή της οικογένειας είναι η πλέον καθοριστική (Φθενάκης, Schmitt, Bergner, Daut, Eitel, Meske, Mierau & Sandow, 2016). Κατά κανόνα κανείς δεν γνωρίζει τους μαθητές καλύτερα από ό,τι οι οικογένειές τους. Η ουσιαστική και νοηματοδοτημένη μαθησιακή ενεργοποίηση της οικογένειας βοηθά τους μαθητές να επιτύχουν ακαδημαϊκά και κοινωνικά (Lander, 2017).

Μιλώντας για μάθηση είναι καλό να έχουμε υπόψη ότι αυτή μπορεί να έχει μορφή *τυπική, μη τυπική και άτυπη*. Ως **τυπική μάθηση** νοείται η εκπαίδευση που παρέχεται στο πλαίσιο του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, οδηγεί στην απόκτηση πιστοποιητικού, αναγνωρισμένου σε εθνικό επίπεδο από τις δημόσιες αρχές και αποτελεί μέρος της διαβαθμισμένης εκπαιδευτικής κλίμακας, όπως αυτή περιγράφεται σε ενιαία ευρωπαϊκά και διεθνή μοντέλα (π.χ. μάθηση στο σχολείο, στο πανεπιστήμιο κ.ά.). **Μη τυπική μάθηση** είναι η εκπαίδευση που παρέχεται σε οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο, εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση πιστοποιητικού αναγνωρισμένου σε εθνικό επίπεδο (π.χ. μάθηση σε φροντιστήριο ξένων γλωσσών, προσκοπισμός κ.ά.). **Η άτυπη μάθηση** αναφέρεται σε μαθησιακές εμπειρίες που λαμβάνουν χώρα εκτός οργανωμένου εκπαιδευτικού πλαισίου σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου ή επαγγελματικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων (π.χ. παιχνίδι, επίσκεψη σε μουσείο/βιβλιοθήκη, συναναστροφή με άτομα από τον οικογενειακό ή κοινωνικό περίγυρο, ταξίδι, θεατρική παράσταση, συζήτηση κ.ά.). Η άτυπη μάθηση συνδέεται επίσης και με την (ασυνείδητη εν πολλοίς) υιοθέτηση συνηθειών και πρακτικών, κουλτούρας δηλαδή που επικρατούν στην οικογένεια, όπως π.χ. η συνήθεια να διαβάζουμε βιβλία, η σχέση με την τηλεόραση, η οδηγική συμπεριφορά, οι κοινωνικές στάσεις στα σύγχρονα προβλήματα κ.λπ.

Η οικογένεια μπορεί –και είναι ωφέλιμο– να δραστηριοποιείται και με τις τρεις μορφές μάθησης. Προφανώς για τις οργανωμένες μορφές χρειάζεται να συνεργάζεται με τους εκπαιδευτές, αλλά ακόμα και για την άτυπη μάθηση που πραγματοποιείται σε οικογενειακό πλαίσιο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εμπειρίες του παιδιού που αποκτώνται στο σχολείο, στο φροντιστήριο ή σε άλλο οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο, ώστε η οικογένεια να «χτίζει πάνω σε αυτές» και να τις συμπληρώνει με τρόπο ομαλό και συμβατό.

Σημαντικό είναι να μην περιορίζεται η μαθησιακή ενεργοποίηση της οικογένειας στους γονείς ή κηδεμόνες. Ακόμα και με τους μετασχηματισμούς και τις αλλαγές που έχει υποστεί ο θεσμός της οικογένειας τα τελευταία χρόνια, στην Ελλάδα εξακολουθούν οι δεσμοί μεταξύ των μελών της να είναι ισχυροί. Τα αδέρφια, οι παππούδες και γιαγιάδες, οι θείοι και οι θείες, τα ξαδέλφια διατηρούν συνήθως στενές επαφές μεταξύ τους με αποτέλεσμα η έννοια της κουλτούρας της οικογένειας να θεμελιώνεται γερά και τα μέλη της οικογένειας να επηρεάζουν το ένα το άλλο σε θέματα στάσεων και συμπεριφορών. Όπως επισημαίνει ο Kalkhurst (2018), σήμερα οι άνθρωποι ζουν πολύ περισσότερα χρόνια, με αποτέλεσμα κάποιες φορές να είναι συγχρόνως ενεργές πέντε διαφορετικές γενεές στην αγορά εργασίας, στο νοικοκυριό, στο εκπαιδευτικό σύστημα ή στην οικονομία. Στο πλαίσιο αυτό η στρατηγική της διαγενεακής μάθησης μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα αποτελεσματική για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στην οικογένεια.

Η **διαγενεακή μάθηση** ορίζεται ως ο τρόπος με τον οποίο άνθρωποι από όλες τις ηλικίες μπορούν να διαδώσουν τη γνώση αναμεταξύ τους και να αναπτύξουν δεξιότητες και αξίες, μέσα από διαδικασίες όπως είναι η μάθηση μέσω παρατήρησης, μίμησης, προτυποποίησης ή ποικίλων ομαδικών συμμετοχικών δραστηριοτήτων (Corrigan, Mcnamara & O'Hara, 2013). Εκτός από την ανταλλαγή γνώσης, η διαγενεακή μάθηση προωθεί την αμοιβαία ανάπτυξη εκπαιδευτικής σχέσης ανάμεσα στις διάφορες γενεές και συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή και στη μείωση του χάσματος των γενεών. Επιπρόσθετα, έχει αποδειχθεί ότι η διαγενεακή ανταλλαγή ενισχύει σημαντικά την αλληλεγγύη, την ενεργό πολιτειότητα και την προσωπική ανάπτυξη των συμμετεχόντων (Cull, 2011).

Η αξιοποίηση της δυναμικής της οικογένειας ως εταίρου στη μάθηση αποφέρει ευεργετικά αποτελέσματα για τον μαθητή, τον εκπαιδευτικό, αλλά και την ίδια την οικογένεια.

Η συμμετοχή της οικογένειας στην εκπαίδευση του παιδιού

Η Ελληνική νομοθεσία προβλέπει τη συνεργασία και επικοινωνία των εκπαιδευτικών με τους γονείς και τους κηδεμόνες των μαθητών. Οι γονείς¹ ενθαρρύνονται από το σχολείο να συνεργαστούν με τους εκπαιδευτικούς για την παρακολούθηση της μαθησιακής πορείας και την πρόοδο των παιδιών τους. Η προσέγγιση αυτή, που θέλει τους γονείς σε ρόλο παρατηρητή με μικρή μόνο συμμετοχή στην εκπαίδευση του παιδιού (π.χ. μέριμνα για την αποφυγή αδικαιολόγητων απουσιών, υποστήριξη στη μελέτη στο σπίτι κλπ.) τείνει σε χώρες με σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα να εγκαταλειφθεί και να αντικατασταθεί από μία πρόταση που αποδίδει στην οικογένεια ενεργό ρόλο στη μάθηση του παιδιού της μέσω της ισότιμης συνεργασίας με το σχολείο.

Αρχικά οι μελετητές εξέταζαν τη συμμετοχή των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους, ενώ πλέον διερευνάται περισσότερο η συμμετοχή τους στη μάθηση (*parental engagement*) (Goodall και Montgomery, 2014). Η διαφορά είναι ότι οι γονείς δεν έχουν πλέον την παραδοσιακή σχέση που συνήθως εξαντλείται στην ενημέρωση για την πρόοδο του παιδιού. Αντίθετα, συμμετέχουν ενεργά και με συγκεκριμένο στόχο και προσανατολισμό στη μάθηση των παιδιών. Η μάθηση δεν ταυτίζεται με την εκπαίδευση, διότι όπως προαναφέρθηκε, μπορεί να έχει τυπική, μη τυπική, αλλά και άτυπη μορφή. Δηλαδή, το παιδί μπορεί να μαθαίνει την ώρα που συναναστρέφεται την οικογένεια ή/και τους φίλους του, την ώρα που βλέπει μια ταινία, που ακούει ένα τραγούδι ή μια ιστορία, που παίζει ομαδικά ή ατομικά παιχνίδια, που συμμετέχει σε

¹ Επισημαίνεται ότι, όπως αναφέρεται και στο εισαγωγικό μέρος του τεύχους για πρακτικούς και μόνο λόγους, όπου γίνεται αναφορά σε γονείς, περιλαμβάνονται και οι κηδεμόνες των μαθητών.

για μια γιορτή της οικογένειας ή του χωριού, που συζητά κ.ο.κ. Στο πλαίσιο αυτό, η συμμετοχή της οικογένειας προϋποθέτει μεγαλύτερη αφοσίωση, δέσμευση και κυριότητα της δραστηριότητας από μέρος του γονέα, δηλαδή την αίσθηση ότι είναι ευθύνη του γονέα (ή άλλου ενήλικου μέλους της οικογένειας) και καθήκον του να συμβάλλει στη μάθηση του παιδιού. Πρόκειται για μια ισχυρή και δυναμική σύμπραξη, κατά την οποία η οικογένεια και οι εκπαιδευτικοί θεωρούνται ισότιμοι εταίροι, συν-παραγωγοί και συν-δημιουργοί της εκπαιδευτικής αλλαγής (Mapp, Carver & Lander, 2017). Αυτή είναι και η πρόταση του «Νοιάζομαι και Δρω» για τη συμμετοχή των γονέων στην καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στα παιδιά και τη διαμόρφωση ενεργών πολιτών.

Η «συμμετοχή της οικογένειας» (*family engagement*) στη βιβλιογραφία αναφέρεται κατά κύριο λόγο στη συμμετοχή ενός ενήλικου ατόμου, το οποίο αγαπά και φροντίζει το παιδί (π.χ. γονέας, κηδεμόνας, παππούς, γιαγιά, θείος, θεία, νονός, νονά, παιδαγωγός, φροντιστής κ.ά.). Με την ίδια έννοια γίνεται και στο τεύχος αυτό αναφορά στη συμμετοχή της οικογένειας.

Στην περίπτωση του εκπαιδευτικού προγράμματος «Νοιάζομαι και Δρω», το οποίο στοχεύει στην καλλιέργεια αξιών και στάσεων ζωής στους μαθητές και όχι στη μετάδοση θεωρητικής γνώσης, η συμμετοχή της οικογένειας είναι ιδιαίτερα σημαντική, αφού στόχος είναι το αποτέλεσμα της εκπαιδευτικής παρέμβασης να γίνει τρόπος σκέψης και δράσης των παιδιών για όλη τους τη ζωή. Τέτοιου είδους παρεμβάσεις μπορούν να έχουν επιτυχία μόνο αν επεκτείνονται εκτός σχολείου, στο σπίτι και στην κοινότητα. Όταν συμμετέχουν όσο το δυνατόν περισσότερα μέλη της οικογένειας –και όχι απλά ένας ενήλικας– είναι πιο εύκολο οι αξίες που συνδέονται με τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη να γίνουν μέρος της νοοτροπίας και της κουλτούρας της οικογένειας, την οποία μοιράζονται όλα τα μέλη της.

Γιατί να συμπράξω με το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς του παιδιού μου;

Όταν τα σχολεία, οι οικογένειες και οι κοινότητες συνεργάζονται για την υποστήριξη της μάθησης, τα παιδιά τείνουν να απολαμβάνουν το σχολείο περισσότερο και να έχουν καλύτερες επιδόσεις, ενώ μειώνεται ο αριθμός των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο (Henderson & Mapp, 2002). Επιπλέον, η καλή συνεργασία γονέων και εκπαιδευτικών οδηγεί σε υψηλότερη αυτοεκτίμηση των μαθητών, βελτίωση των κοινωνικών τους δεξιοτήτων και της συμπεριφοράς τους και καλύτερη ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον. Η γονεϊκή συμμετοχή αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την προσωπική ανάπτυξη και προσωπική επιτυχία του παιδιού. (Jeynes, 2005; Roomeranz, Moorman & Litwach, 2007; Hill and Tyson, 2009; Sime & Sheridan, 2014; Lander, 2017; Mapp et al., 2017). Παράλληλα, έχει αποδειχθεί ότι η ενεργός συμμετοχή της οικογένειας παίζει ρόλο στην επιτυχία της σχολικής μονάδας ως οργανισμού. (Ανθοπούλου 1999; Bryk, Sebring, Allensworth, Easton & Luppescu, 2010).

Σύμφωνα με έρευνες, εκείνο που επηρεάζει περισσότερο από ό,τι η κοινωνικό-οικονομική κατάσταση ή το εισόδημα της οικογένειας τις επιδόσεις ενός μαθητή στο σχολείο είναι η ενεργός συμμετοχή της οικογένειας. Είναι εξαιρετικά κρίσιμο το κατά πόσο η οικογένεια είναι σε θέση: α) να δημιουργήσει στο σπίτι ένα περιβάλλον που προάγει τη μάθηση, β) να καλλιεργήσει υψηλές –και παράλληλα ρεαλιστικές– προσδοκίες για τις επιδόσεις του παιδιού και τη μελλοντική του σταδιοδρομία και γ) να συμμετάσχει ενεργά στην εκπαίδευση του παιδιού στο σχολείο και στην κοινότητα. Αυτά τα τρία φαινομενικά απλά βήματα απαιτούν αφοσίωση και δέσμευση από τους μαθητές, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς. Το αποτέλεσμα που προκύπτει από την επένδυση σε χρόνο και κόπο αντικατοπτρίζεται στις φιλοδοξίες και στη μελλοντική επιτυχία κάθε παιδιού.

Συνεπώς, η συμμετοχή της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού έχει αντίκτυπο στο παιδί, στην οικογένεια, στον εκπαιδευτικό και στο σχολείο. Τα οφέλη που προκύπτουν από τη συμμετοχή της οικογένειας συνοψίζονται ενδεικτικά ως εξής:

Ενδεικτικά οφέλη για τον μαθητή

Η ενεργή και ουσιαστική συμμετοχή της οικογένειας έχει σημαντικά οφέλη για όλους τους μαθητές ανεξάρτητα από την ηλικία, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο και το πολιτισμικό πλαίσιο.

- Οι επιδόσεις των παιδιών βελτιώνονται ανεξάρτητα από την κοινωνικό-οικονομική κατάσταση, την εθνική ή φυλετική προέλευση ή το μορφωτικό επίπεδο των γονέων.
- Οι μαθητές παρουσιάζουν υψηλότερες επιδόσεις, πιο τακτική και συνεπή φοίτηση και είναι πιο συνεπείς στην προετοιμασία των μαθημάτων τους και στη μελέτη στο σπίτι.
- Αυξάνονται τα ποσοστά αποφοίτησης των μαθητών από το λύκειο και συνέχισης των σπουδών τους μετά το σχολείο.
- Αυξάνεται η αυτοπεποίθηση των παιδιών, τα οποία θέτουν υψηλότερους στόχους.
- Οι κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών ενισχύονται.
- Τα παιδιά εντάσσονται καλύτερα στη σχολική κοινότητα.
- Οι εκπαιδευτικοί έχουν υψηλότερες προσδοκίες από μαθητές, οι γονείς των οποίων συνεργάζονται με τον εκπαιδευτικό.

- Όταν οι γονείς συμμετέχουν δυναμικά στη μάθηση του παιδιού και συνεργάζονται στενά με τον εκπαιδευτικό, ο εκπαιδευτικός είναι πιο πιθανό να δίνει μεγαλύτερη προσοχή στο συγκεκριμένο παιδί και να ανιχνεύσει νωρίτερα κάποια δυσκολία μάθησης που υποβόσκει.
- Οι επιδόσεις των μαθητών που προέρχονται από ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες δεν βελτιώνονται απλώς, αλλά είναι δυνατό να φτάσουν στο επίπεδο του μέσου μαθητή. Όσο πιο αδύναμοι είναι οι μαθητές τόσο μεγαλύτερο είναι το όφελος γι' αυτούς.
- Τα παιδιά με διαφορετική πολιτισμική ταυτότητα επιτυγχάνουν καλύτερες επιδόσεις όταν οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται για να γεφυρώσουν το κενό ανάμεσα στην κουλτούρα του σπιτιού και σε εκείνη του σχολείου.
- Συμπεριφορές των μαθητών που συνδέονται με τη χρήση αλκοόλ, τη βία και την αντικοινωνική συμπεριφορά μειώνονται, καθώς η γονεϊκή συμμετοχή αυξάνεται.
- Η πρόοδος των μαθητών είναι σταθερή όταν οι γονείς τους συμμετέχουν σε σχολικές εκδηλώσεις, αναπτύσσουν μια σχέση συν-εργασίας με τους εκπαιδευτικούς και παρακολουθούν τις εξελίξεις στο σχολείο των παιδιών τους.
- Οι μαθητές γυμνασίου και λυκείου, των οποίων οι γονείς εξακολουθούν να συμμετέχουν στο σχολείο κάνουν καλύτερες μεταβάσεις από τη μία εκπαιδευτική βαθμίδα στην άλλη, διατηρούν τις καλές τους επιδόσεις και αναπτύσσουν ρεαλιστικά σχέδια για το μέλλον τους. Αντίθετα, μαθητές των οποίων οι γονείς δεν συμμετέχουν στο σχολείο, έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκαταλείψουν την εκπαίδευση.
- Τα παιδιά λαμβάνουν το μήνυμα ότι η εκπαίδευση είναι πολύτιμη και σημαντική και ενισχύεται η δική τους αίσθηση ευθύνης για τη μάθησή τους.

(The Parent Engagement Committee, Michigan Department of Education, 2011; Mapp et al., 2017; Zill & Nord 1994).

Ενδεικτικά οφέλη για τους γονείς και την οικογένεια

Οι γονείς/κηδεμόνες ή τα άλλα μέλη της οικογένειας

- αλληλεπιδρούν περισσότερο με τα παιδιά και έτσι γίνονται πιο ευαίσθητοι στις συναισθηματικές και νοητικές τους ανάγκες.
- αποκτούν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση ως προς τις γονεϊκές τους ικανότητες και συνειδητοποιούν την αποτελεσματικότητα της δράσης τους.
- έχουν καλύτερη κατανόηση του ρόλου του εκπαιδευτικού, καθώς και του αναλυτικού προγράμματος διδασκαλίας.
- αρχίζουν να αλλάζουν την κατανόσή τους για τον ρόλο τους στη μάθηση του παιδιού.
- καθώς μαθαίνουν περισσότερα σχετικά με τα αναπτυξιακά στάδια του παιδιού, χρησιμοποιούν περισσότερες τεχνικές επιβράβευσης.
- είναι πιθανότερο να ανταποκριθούν σε κάλεσμα των εκπαιδευτικών για βοήθεια στο σπίτι όταν είναι ενήμεροι για το τι μαθαίνουν τα παιδιά τους.
- έχουν καλύτερη άποψη για το σχολείο των παιδιών τους και νιώθουν πιο αφοσιωμένοι σε αυτό.
- Τα ενήλικα μέλη της οικογένειας ξεπερνούν δικές τους αρνητικές εκπαιδευτικές εμπειρίες, οι οποίες ενδεχομένως τους απέτρεπαν από τη συμμετοχή στο σχολείο.
- είναι πιθανό να αναπτύξουν μια σχέση «λογοδοσίας» προς το σχολείο και προς τη γειτονιά.
- είναι πιθανότερο να διεκδικήσουν ή/και να αναλάβουν πρωτοβουλίες προς όφελος όχι μόνο του παιδιού τους, αλλά και άλλων παιδιών, καθώς συνειδητοποιούν ότι άλλοι γονείς έχουν τα ίδια ενδιαφέροντα, τις ίδιες ανησυχίες και η ίδια προσέγγιση μπορεί να αποβεί αποτελεσματική, όχι μόνο για το δικό τους παιδί, αλλά και για άλλα.
- συμμετέχουν περισσότερο στον πολιτικό και στρατηγικό σχεδιασμό στο σχολείο και στην κοινότητα.
- αναγνωρίζουν την αξία της εκπαίδευσης στη ζωή.
- είναι πιθανό να ενταχθούν οι ίδιοι σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων ή διά βίου μάθησης.
- υιοθετούν στάσεις και αξίες που συνδέονται με την ιδιότητα του (ενεργού) πολίτη.
- Η οικογένεια συνολικά ενδυναμώνεται.

(Child Trends, 2013; Ule et al., 2015; Learning Liftoff, 2017; Mapp et al., 2017)

Ενδεικτικά οφέλη για τους εκπαιδευτικούς και το σχολείο

- Ενισχύεται το ηθικό των εκπαιδευτικών και η αίσθηση ικανοποίησης από τη δουλειά τους.
- Οι γονείς επιδεικνύουν μεγαλύτερο σεβασμό και εκτίμηση για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού.
- Βελτιώνεται η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων ή οικογένειας.
- Σε κάποιον βαθμό ελαφρύνεται ο φόρτος εργασίας του εκπαιδευτικού ή πάντως διευκολύνεται το έργο του μέσω της συμβολής του γονέα.
- Μέσω της επαφής και καλύτερης γνωριμίας με την οικογένεια οι εκπαιδευτικοί ξεπερνούν ενδεχόμενες προκαταλήψεις ή παρανοήσεις (π.χ. σχετικά με το ενδιαφέρον ή την αδιαφορία των γονέων, την ικανότητα ή αδυναμία τους να υποστηρίξουν τη μάθηση των παιδιών κλπ.).
- Καθώς οι εκπαιδευτικοί κατανοούν περισσότερα για τις ζωές των παιδιών, μπορούν να συνδέσουν ουσιαστικά και αποτελεσματικά τη μάθηση που πραγματοποιείται εκτός σχολείου με τη μάθηση στην τάξη.
- Οι εκπαιδευτικοί είναι σε θέση να βρίσκουν τρόπους αξιοποίησης των δυνατών σημείων κάθε οικογένειας και να τα ενισχύουν για τη βελτίωση της μάθησης.
- Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στα οποία συμμετέχουν γονείς έχουν καλύτερα αποτελέσματα για τους μαθητές και χαρακτηρίζονται από υψηλότερη ποιότητα.
- Η εικόνα της σχολικής μονάδας στην κοινότητα είναι πιο θετική όταν συμμετέχουν οι γονείς στο σχολείο.
- Οι εκπαιδευτικοί επιδιώκουν να παραμένουν εργαζόμενοι σε σχολεία όπου οι γονείς συμμετέχουν, ακόμη και αν οι συνθήκες στα σχολεία αυτά παρουσιάζουν άλλου είδους δυσκολίες.
- Όταν οι γονείς συμμετέχουν ενεργά στο σχολείο είναι πιο πιθανό να προκύψει υποστήριξη προς το σχολείο από την τοπική κοινωνία.
- (Caplan, 2000; Ferguson 2004; Child Trends, 2013; Learning Liftoff, 2017; Mapp et al., 2017)

Παράλληλα, έχει διαπιστωθεί ερευνητικά ότι οι πολιτειακές πεποιθήσεις των γονέων και η συμμετοχή τους στα κοινά με την οπτική του ενεργού πολίτη ενισχύουν τη διαμόρφωση των παιδιών ως ενεργών πολιτών. (Quaranta & Dotti Sani, 2016; White & Mistry, 2016). Συνεπώς, η συμμετοχή της οικογένειας σε εθελοντικές κοινωφελείς δράσεις που οργανώνονται είτε από το σχολείο είτε από την κοινότητα είτε από άλλες οργανώσεις και συλλογικότητες, είναι σαφές ότι λειτουργεί ως θετικό πρότυπο στην κατεύθυνση της διαμόρφωσης των παιδιών ως ενεργών πολιτών.

Είναι τόσα τα οφέλη από τη συμμετοχή της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού, ώστε η επένδυση χρόνου και ενέργειας για τον σκοπό αυτό θα έπρεπε να αποτελεί προτεραιότητα για όλους τους γονείς. Όταν οι γονείς καλλιεργούν ατμόσφαιρα μάθησης και συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς, ωφελείται ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα, από τους μαθητές μέχρι τους εκπαιδευτικούς και τους ίδιους τους γονείς (Learning Liftoff, 2015).

Στο σημερινό τοπίο της εκπαίδευσης ο ερευνητικός και πολιτικός διάλογος δεν επικεντρώνεται πλέον στο αν η συμμετοχή της οικογένειας είναι σημαντική, αλλά στο ποιας μορφής συμμετοχή της οικογένειας είναι αποτελεσματική και στο πώς οι οικογένειες μπορούν να υποστηριχθούν ώστε να παίξουν αυτό τον ρόλο.

Μορφές συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού

Η συμμετοχή γονέων, οικογένειας και κοινότητας στην εκπαίδευση σημαίνει διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους και είναι σε κάθε περίπτωση πολυδιάστατη. Η Joyce Epstein (1995) του πανεπιστημίου Johns Hopkins, περιγράφει έξι μορφές συμμετοχής:

- α) δραστηριότητες των γονέων με στόχο τη δημιουργία θετικού κλίματος μάθησης στο σπίτι,
- β) επικοινωνία γονέων-εκπαιδευτικών για το σχολικό πρόγραμμα και την πρόοδο των παιδιών,
- γ) συμμετοχή των γονέων στις σχολικές δραστηριότητες και εθελοντική προσφορά προς το σχολείο,
- δ) εμπλοκή των γονέων στην προετοιμασία των παιδιών για το σχολείο και γενικότερα στη μάθηση στο σπίτι,
- ε) εμπλοκή των γονέων στα συμβούλια λήψης αποφάσεων και στη διοίκηση του σχολείου,
- στ) εμπλοκή των γονέων στην αναζήτηση πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες με στόχο τη βελτίωση των ευκαιριών μάθησης.

Προσαρμόζοντας την προσέγγιση αυτή στους στόχους και τη μεθοδολογία του εκπαιδευτικού προγράμματος «Νοιάζομαι και Δρω» θα μπορούσε να προστεθεί μία εβδομη μορφή συμμετοχής ως εξής:

- ζ) ανίχνευση αναγκών στον περίγυρο της οικογένειας και δραστηριοποίηση των μελών της για κοινωφελή σκοπό.

Σε κάθε περίπτωση, με δεδομένο ότι η μάθηση είναι πρακτικά ανεξέλεγκτη, αφού μπορεί να πραγματοποιείται διά βίου, σε ποικίλα περιβάλλοντα και μέσω αναρίθμητων εμπειριών, η

συμμετοχή της οικογένειας στη μάθηση δεν μπορεί και δεν είναι σκόπιμο να προσδιορίζεται με περιοριστικούς όρους, καθώς θα πρέπει να διαμορφώνεται ελεύθερα, με βάση τις εκάστοτε συνθήκες, ανάγκες και δυνατότητες.

Ευρήματα σχετικής μελέτης δείχνουν ότι η επικοινωνία οικογένειας-σχολείου είναι ανεπαρκής στην Ελλάδα, παρά το ότι οι γονείς τείνουν: α) να θεωρούν τη συνεργασία τους με τους εκπαιδευτικούς καθοριστική για την ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη των εφήβων, β) να δηλώνουν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι φιλικοί και νοιάζονται πραγματικά και γ) να πιστεύουν ότι η δευτεροβάθμια εκπαίδευση προσφέρει κάποιες ευκαιρίες για εποικοδομητική συμμετοχή των γονέων (Αντοπορουλου et al., 2011). **Πρέπει συνεπώς, τόσο η οικογένεια όσο και το σχολείο να κάνουν βήματα ώστε να ενισχύσουν, να ενεργοποιήσουν και να αξιοποιήσουν τη σχέση τους προς όφελος του παιδιού.**

Παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή της οικογένειας

Παρότι η αξία της ενεργού συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού έχει καταγραφεί επανειλημμένα στη διεθνή, αλλά και στην ελληνική βιβλιογραφία, οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις των διαφόρων χωρών συνήθως δεν περιλαμβάνουν τη διάσταση αυτή, ενώ στην Ελλάδα δεν εφαρμόζονται τα μοντέλα-τυπολογίες γονεϊκής συμμετοχής που εφαρμόζονται αλλού (Sakellariou & Rentzou, 2007). Οι γονείς, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς είναι σε θέση να ανατρέψουν αυτήν την κατάσταση δημιουργώντας τις συνθήκες και προϋποθέσεις για αμοιβαία γόνιμη συνεργασία σχολείου-οικογένειας. Για τον σκοπό αυτό είναι χρήσιμη η επισήμανση των παραγόντων που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τη συμμετοχή της οικογένειας.

Οι παράγοντες αυτοί αφορούν τα χαρακτηριστικά του παιδιού, τις πεποιθήσεις, τις αντιλήψεις, τις στάσεις και τις προσδοκίες της οικογένειας και του προσωπικού του σχολείου, τους διαθέσιμους πόρους και τα χαρακτηριστικά της σχολικής μονάδας (Πνευματικός, Παπακανάκης & Γάκη, 2008; Project Appleseed, 2014).

Η ηλικία και το φύλο του παιδιού επηρεάζουν σημαντικά τη γονεϊκή συμμετοχή, η οποία είναι μεγαλύτερη στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση και περιορίζεται σημαντικά στη δευτεροβάθμια. Αντίστοιχα, έχει αποδειχθεί ότι οι γονείς των αγοριών συμμετέχουν πιο ενεργά στην εκπαίδευση των παιδιών τους από ό,τι οι γονείς των κοριτσιών. Σημαντικό ρόλο στη συμμετοχή των γονέων παίζει και η πρόοδος, η επίδοση και η γενικότερη αγωγή του μαθητή, αφού όταν οι γονείς ενημερώνονται από το σχολείο για κάποιο σχετικό πρόβλημα, συμμετέχουν στην εκπαίδευση του παιδιού τους πολύ περισσότερο από τους γονείς των άριστων μαθητών (Grolnick, Benjet, Kurowski & Apostoleris, 1997; Spera, 2005).

Οικογένειες από κοινωνικές ομάδες που χαρακτηρίζονται ως «ευάλωτες» (π.χ. για κοινωνικοοικονομικούς λόγους ή εξαιτίας της εθνικής ή πολιτισμικής τους προέλευσης), ενώ έχουν υψηλές προσδοκίες και θέλουν το καλύτερο για την εκπαίδευση των παιδιών τους, συνήθως δεν συμμετέχουν στο σχολείο. Γονείς που είναι μετανάστες ή αλλοδαποί αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην επικοινωνία με το σχολείο και στην παρακολούθηση της προόδου του παιδιού λόγω των γλωσσικών περιορισμών, της πολιτισμικής διαφοράς και της ελλιπούς ενημέρωσης που έχουν σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα στο οποίο φοιτά το παιδί τους, συχνά με ευθύνη του ίδιου του σχολείου και του εκπαιδευτικού μας συστήματος εν γένει. Αντίστοιχα, αντιμετωπίζουν συχνά δυσκολίες που συνδέονται κυρίως με την έλλειψη χρόνου, οι οικογένειες με σοβαρά βιοποριστικά προβλήματα, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι γονείς που δουλεύουν πολλές ώρες ή εκείνοι που δεν έχουν ευελιξία στην εργασία τους (European Commission, Directorate-General for Education and Culture, 2014; Μπόνια κ.ά., 2008).

Παράλληλα, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η εκπαιδευτική εμπειρία των γονέων, καθώς φαίνεται ότι εκείνοι που είχαν αρνητικές εμπειρίες ως μαθητές από την εκπαίδευση και τους εκπαιδευτικούς, μπορεί να διατηρούν επιφυλακτική στάση απέναντι στη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς ή ακόμη και να απέχουν από τις σχολικές δραστηριότητες (Ferguson 2004; Child Trends, 2013; Ule et al., 2015; Mapp et al., 2017).

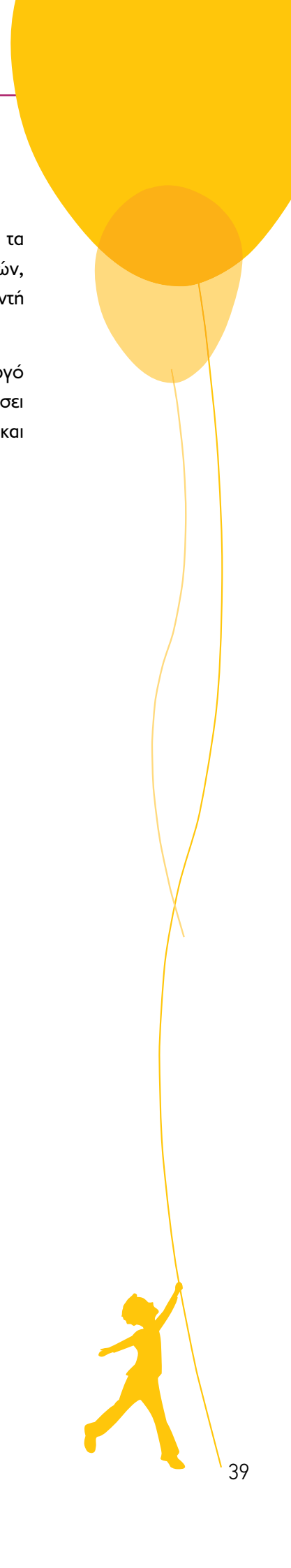
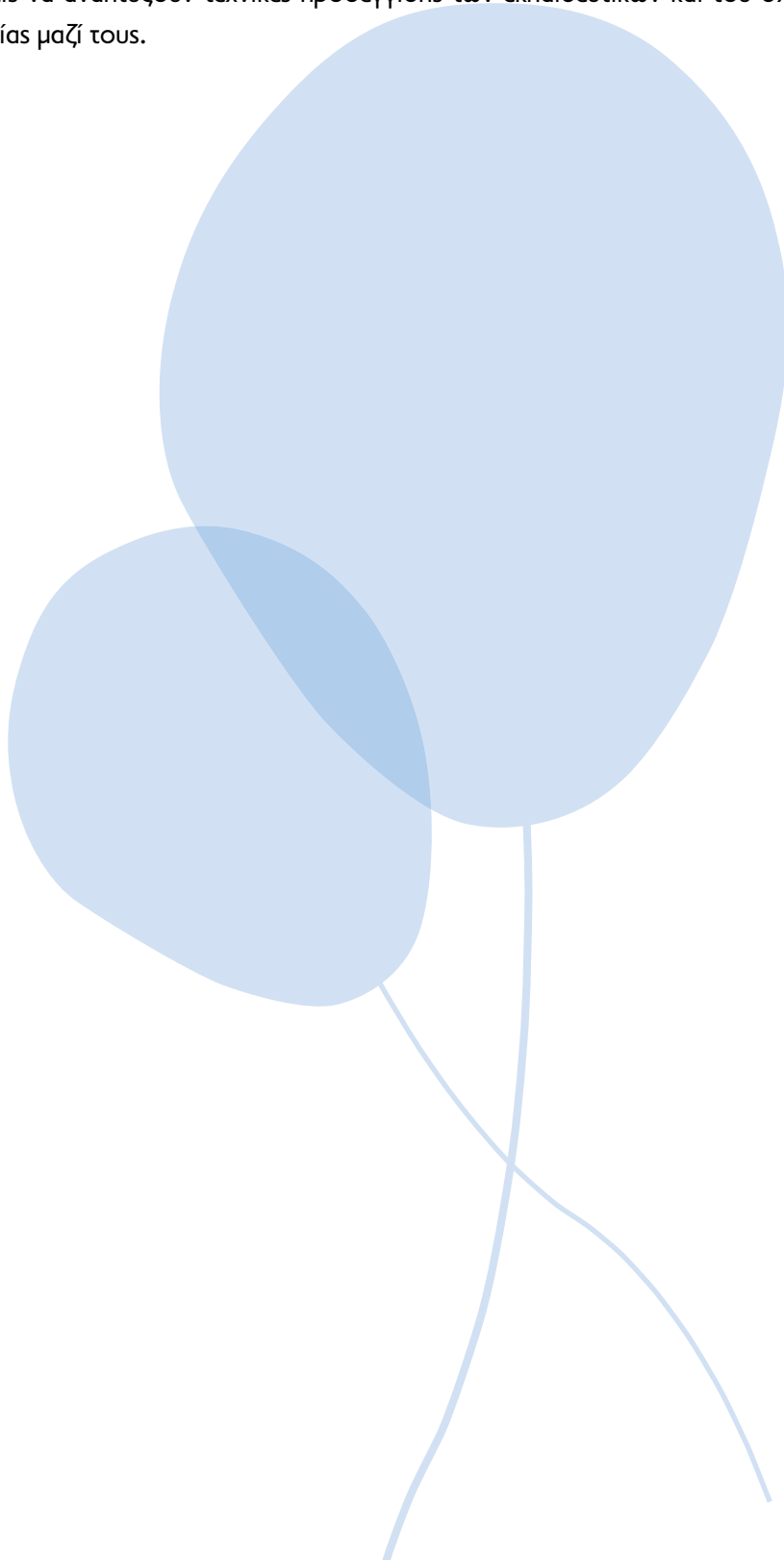
Οι εκπαιδευτικοί από την πλευρά τους, είναι δυνατό να θεωρήσουν τους γονείς παθητικούς, καιροσκόπους ή παρεμβατικούς ή να μην έχουν οι ίδιοι τον χρόνο και την εμπειρία να προσεγγίσουν τους γονείς που έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά, να επικοινωνήσουν και να συνεργαστούν μαζί τους. Κάποιες φορές οι εκπαιδευτικοί φοβούνται ότι η συνεργασία με την οικογένεια των μαθητών τους θα είναι επιβαρυντική τόσο σε επίπεδο του φόρτου εργασίας που αυτό μπορεί να προκαλέσει στους ίδιους, όσο και σε επίπεδο μείωσης της αποτελεσματικότητας του έργου τους (EdSource, 2014; School Education Gateway, 2016). Άλλοτε αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί τη συμμετοχή των γονέων ως απειλή για το επαγγελματικό τους κύρος, καθώς θεωρούν τον εαυτό τους αποκλειστικά αρμόδιο για την εκπαίδευση των μαθητών και αμφιβάλλουν ότι οι γονείς μπορούν να συμβάλουν θετικά στο έργο τους ή είναι απρόθυμοι να δεχτούν ότι χρειάζονται τη βοήθεια των γονέων. Παράλληλα, συνήθεις αρνητικές πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών είναι ότι οι γονείς ενδιαφέρονται μόνο για τη σχολική επίδοση του παιδιού και αδιαφορούν για τη συνολική εικόνα του στο σχολείο και ανάγουν τις καλές επιδόσεις των μαθητών στην καλή ποιότητα του μαθήματός τους, ενώ για τις κακές καθιστούν υπεύθυνους τους γονείς ή τις ανεπαρκείς ικανότητες των μαθητών (Μπρούζος 2009).

Μία επιπλέον πιθανή αιτία για την αποχή των γονέων από το σχολείο ή για την αδράνεια τους είναι κάποιες φορές το γεγονός ότι δεν είναι σαφείς οι ρόλοι του σχολείου και της οικογένειας στην εκπαίδευση του παιδιού (School Education Gateway, 2016).

Καθοριστικό, επίσης, ρόλο στην ανάπτυξη της γονεϊκής εμπλοκής διαδραματίζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της σχολικής μονάδας, όπως η αναλογία μαθητών-εκπαιδευτικών, η δυσκολία πρόσβασης στο σχολείο, το σχολικό κλίμα και κυρίως η στάση του διευθυντή της σχολικής μονάδας απέναντι στη γονεϊκή εμπλοκή (Μπρούζος 2009).

Η ενημέρωση της οικογένειας σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την ενεργό συμμετοχή της στη μάθηση του παιδιού έχει μεγάλη σημασία, καθώς μπορεί να βοηθήσει τους γονείς να αναπτύξουν τεχνικές προσέγγισης των εκπαιδευτικών και του σχολείου και συνεργασίας μαζί τους.

Προσεγγίζοντας το σχολείο ως εταίροι στη μάθηση του παιδιού

Το σχολείο του παιδιού μπορεί να έχει ή να μην έχει κουλτούρα συνεργασίας με τους γονείς και κηδεμόνες. Αντίστοιχα, μπορεί να έχει διατυπωμένη πολιτική συνεργασίας με τους γονείς ή να μην έχει. Καθώς στην Ελλάδα, η ενεργός συμμετοχή των γονέων στο σχολείο είναι περιορισμένη και η σχέση του γονιού με τη σχολική μονάδα συνήθως εξαντλείται στην ενημέρωσή του για θέματα ακαδημαϊκής προόδου και αγωγής του παιδιού, οι περιπτώσεις όπου οι γονείς συμμετέχουν και συμβάλλουν ουσιαστικά στη μάθηση των παιδιών τόσο εντός όσο και εκτός σχολείου είναι ελάχιστες. Συνεπώς, είναι αρκετά πιθανό το σχολείο να μην έχει ούτε κουλτούρα ούτε διατυπωμένη πολιτική συνεργασίας με τους γονείς, ιδιαίτερα μάλιστα με την οικογένεια, καθώς η σκοπιμότητα και αξία της συμμετοχής της στη μάθηση του παιδιού συνήθως δεν αναγνωρίζεται.

Όπως προαναφέρθηκε, η προσέγγιση της θεώρησης των γονέων ως ισότιμων με το σχολείο εταίρων στη μάθηση του παιδιού τους, οι οποίοι συμπράττουν με τους εκπαιδευτικούς και συνεργάζονται συστηματικά για τον σκοπό αυτό, είναι σχετικά πρόσφατη και δεν έχει εφαρμοστεί ευρέως. Είναι όμως επιστημονικά έγκυρη και σύγχρονη και γι' αυτόν τον λόγο προτείνεται από το «Νοιάζομαι και Δρω». Παράλληλα, είναι σημαντικό να διευκρινιστεί ότι η νομοθεσία της χώρας μας δεν απαγορεύει αυτή την προσέγγιση, αφού ουσιαστικά πρόκειται για συνεργασία του εκπαιδευτικού με τον γονιό, η οποία προβλέπεται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

Είναι δυνατό να απευθυνθεί το σχολείο στους γονείς και στην οικογένεια γενικότερα και να τους καλέσει να συμπράξουν, είναι όμως πιθανό να χρειαστεί να γίνει το αντίστροφο, δηλαδή να ξεκινήσουν οι γονείς τη διαδικασία αυτή. Σε κάθε περίπτωση το ότι το σχολείο

δεν προσκαλεί τους γονείς σε συνεργασία είναι δυνατό να συνδέεται με παράγοντες που έχουν περιγραφεί σε προηγούμενη ενότητα, αλλά και με παγιωμένες πρακτικές που έχουν χαρακτηριστικά ρουτίνας και δεν περιλαμβάνουν τη συμμετοχή της οικογένειας στη μάθηση. Μπορεί επίσης η αδράνεια αυτή να οφείλεται στο γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί και η διεύθυνση του σχολείου δεν έχουν ενημερωθεί σχετικά με την αξία της ενεργού συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση. Δηλαδή, το ότι ένα σχολείο δεν καλεί τους γονείς σε σύμπραξη, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι δεν θέλει ή δεν μπορεί να το κάνει.

Σε περίπτωση που απευθυνθούν οι γονείς στο σχολείο είναι καλύτερα να το κάνουν συλλογικά, δηλαδή μέσω του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων. Όποιος ή όποιοι αναλάβουν αυτήν την πρωτοβουλία, θα πρέπει να ενημερώσουν τον σύλλογο σε ειδική συνάντηση και ιδανικά να στείλουν σχετική ενημέρωση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή έντυπα σε όλους γονείς που δεν παραβρίσκονταν στη συνάντηση. Είναι σημαντικό η ενημέρωση σχετικά με τη δυναμική και την αξία της συμμετοχής της οικογένειας στη μάθηση του παιδιού να φτάσει σε κάθε γονιό του σχολείου. Προφανώς, ο καθένας θα την αξιολογήσει και θα δραστηριοποιηθεί ανάλογα με τις προτεραιότητές του. Παράλληλα, είναι σκόπιμο στη συνάντηση αυτή να κληθεί η διεύθυνση του σχολείου και ο σύλλογος διδασκόντων. Εφόσον μιλάμε για μια σύμπραξη και ισότιμη συνεργασία, καλό είναι οι σχετικές διαδικασίες να εμπλέκουν από την αρχή όλους τους συμμετέχοντες, ώστε να είναι σαφείς οι όροι και οι προθέσεις αμφίπλευρα.

Ξεκινώντας αυτή την σύμπραξη πρέπει να είναι ξεκάθαρο ότι η κάθε πλευρά (εκπαιδευτικός-γονέας ή κηδεμόνας ή άλλο μέλος της οικογένειας) έχει τον ρόλο της και ότι και οι δύο μαζί συνεργάζονται, διαπραγματεύονται, αλληλοτροφοδοτούνται σχετικά με τη μαθησιακή και αναπτυξιακή πορεία του παιδιού και συντονίζονται, ώστε να εφαρμόσουν κοινά συμφωνημένες στρατηγικές υποστήριξης του παιδιού και ανάδειξης των ικανοτήτων του. Η συνεργασία αυτή προφανώς δεν έχει χαρακτηριστικά επιστημονικής διαβούλευσης. Εκπαιδευτικός και οικογένεια συνομιλούν σε απλή γλώσσα μεταφέροντας συμπεριφορές και επιτεύγματα του παιδιού, αναφέροντας ενδεχόμενες δυσκολίες και προβλήματα, επιτυχίες και αποτυχίες, συζητώντας νέα ενδιαφέροντα του παιδιού, ακόμα και νέες παρέες και νέες προοπτικές και κάθε προβληματισμό που τους απασχολεί σχετικά με τη μάθηση και ανάπτυξη του παιδιού. Στη συνεργασία αυτή, η οποία διέπεται από αμοιβαία εμπιστοσύνη, τηρείται φυσικά το απόρρητο σχετικά με δεδομένα της οικογένειας και του παιδιού.

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να αναγνωρίζεται ως ειδικός σε θέματα εκπαίδευσης, ο οποίος εκτός από τη γνώση και εμπειρία που διαθέτει λόγω της εξειδίκευσης και του επαγγέλματός του, έχει υπόψη του και κανονιστικά θέματα που συνδέονται π.χ. με τη διδασκόμενη ύλη, τη μεθοδολογία, τις διοικητικές διαδικασίες, τη διασύνδεση των υπηρεσιών εκπαίδευσης κ.ά. Είναι ευνόμο ότι ο γονιός δεν έχει την αντίστοιχη απαιτούμενη γνώση –και μάλιστα συνδυαστικά– για όλα τα παραπάνω και για τον λόγο αυτό οφείλει να αναγνωρίζει τον

εκπαιδευτικό ως τον κατ' εξοχήν γνώστη και υπεύθυνο, ο οποίος μπορεί να ενημερώνει τα μέλη της οικογένειας, να συζητά μαζί τους διαλλακτικά για όλα τα παραπάνω ζητήματα, να γνωμοδοτεί και να συμβουλεύει, συνδυάζοντας πάντα την τοποθέτησή του με τη συμβολή και τροφοδότηση του γονέα στη συνεργασία τους.

Ο γονέας ή κηδεμόνας ή άλλο ενήλικο μέλος της οικογένειας του μαθητή, από την πλευρά του, πριν ξεκινήσει τη συνεργασία με τον εκπαιδευτικό πρέπει να έχει κατανοήσει ότι ανεξάρτητα από την εκπαίδευση, το επάγγελμα, την υπηκοότητα, το φύλο, την ηλικία, την κοινωνικό-οικονομική του κατάσταση ή οποιονδήποτε άλλο παράγοντα, είναι σε θέση να βελτιώσει τη μαθησιακή και αναπτυξιακή πορεία του παιδιού του αν συνεργαστεί ουσιαστικά και συστηματικά με το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς. Κάθε ενήλικο μέλος της οικογένειας μπορεί να συμβάλει με τον τρόπο του. Καθένας έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά και διαφορετικές δυνατότητες. Το σχολείο από την άλλη, μπορεί και χρειάζεται να αξιοποιήσει τη συμμετοχή και προσφορά της οικογένειας σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα (π.χ. χρειάζεται τις γνώσεις και δεξιότητες του υδραυλικού, του ηλεκτρολόγου, του κηπουρού, του γεωπόνου, του εμπόρου, του γιατρού, του μηχανικού, του φωτογράφου, του αρχιτέκτονα, του ζωγράφου, του λογοτέχνη, του οικονομολόγου, του επιχειρηματία, της νοικοκυράς, τη σοφία και τρυφερότητα των παππούδων και γιαγιάδων κ.ο.κ.). Όταν το κλίμα συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας είναι καλό και ανοικτό, κάθε γονιός και κάθε μέλος της οικογένειας βρίσκει τον χώρο του. Άλλος μπορεί να συμβάλει στη φύλαξη των παιδιών, άλλος να μπει σε ρόλο σχολικού τροχονόμου, αν δεν διαθέτει το σχολείο, άλλος να συμβάλει στην οργάνωση μιας γιορτής ή μιας εθελοντικής δράσης, άλλος να μαγειρέψει, άλλος να αναλάβει τον συντονισμό και τις επικοινωνίες, άλλος να προσφέρει μαθήματα (π.χ. ξένης γλώσσας, υπολογιστών, χορού, δημιουργίας κοσμήματος κ.ά.), άλλος μια ενημερωτική ομιλία πάνω στο αντικείμενό του (π.χ. ενημέρωση για συγκεκριμένα επαγγέλματα στο πλαίσιο του επαγγελματικού προσανατολισμού των παιδιών, ή για θέματα υγείας ή προστασίας του περιβάλλοντος κ.ά.), άλλος να δημιουργήσει μια λέσχη σε αντικείμενο με το οποίο ασχολείται επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά (π.χ. λέσχη φιλαναγνωσίας ή αθλητική κ.ά.). Εκείνο που είναι βέβαιο είναι ότι όταν δίνεται χώρος στους γονείς και οι γονείς σέβονται τους κανόνες λειτουργίας του σχολείου, τους ρόλους και τις αρμοδιότητες των εκπαιδευτικών και είναι προσηλωμένοι στον στόχο της μάθησης και ανάπτυξης του παιδιού, ωφελείται ολόκληρη η σχολική κοινότητα. Δράσεις σαν αυτές που αναφέρθηκαν δημιουργούν ένα κλίμα συμμετοχικότητας και ζεστής υποδοχής προς τους γονείς και ενισχύουν την αίσθηση της κοινότητας (του «εμείς») στο σχολείο.

Καλό είναι η συνεργασία της οικογένειας με το σχολείο να συνδυάζει την εθελοντική δραστηριοποίηση των γονέων για την κάλυψη των αναγκών της σχολικής κοινότητας και για τη συνολική ανάπτυξή της με τη συνεργασία με τον/τους εκπαιδευτικό/-ούς του παιδιού για την ενίσχυση της μάθησης και της ανάπτυξής του. Η ισοτιμία στη σχέση ιδιαίτερα όσον αφορά το δεύτερο σκέλος της συνεργασίας, σημαίνει ότι ο καθένας σέβεται τον ρόλο του

άλλου. Δηλαδή και ο εκπαιδευτικός από την πλευρά του αναγνωρίζει τον «διδακτικό» ρόλο του γονιού στη ζωή του παιδιού, ο οποίος μάλιστα έχει πολύ μεγαλύτερη διάρκεια, αφού ξεκινά με τη γέννηση του παιδιού και συνεχίζεται μέχρι την ενηλικίωσή του, πολλές φορές και μετά από αυτήν.

Η σύμπραξη της οικογένειας με το σχολείο μπορεί να λειτουργήσει ενημερωτικά, συμπληρωματικά, ενισχυτικά και επιταχυντικά στο έργο του εκπαιδευτικού, το οποίο στοχεύει στην ολιστική ανάπτυξη του παιδιού. Απαιτούνται στρατηγικές και διαρκείς συνδέσεις μεταξύ οικογένειας και εκπαιδευτικού, ώστε να διασφαλίζεται ότι τα παιδιά είναι υγιή, ασφαλή, αφοσιωμένα στη μάθηση και ότι υποστηρίζονται και εκτίθενται σε γόνιμες προκλήσεις. Η ουσιαστική συνεργασία είναι εφικτή μόνο μέσα από αμοιβαίο σεβασμό, εμπιστοσύνη και ειλικρινή επικοινωνία. Με αυτό το πνεύμα θα πρέπει ο γονιός να προσεγγίσει το σχολείο για να αξιοποιήσει τα οφέλη της συνεργασίας με αυτό.

Οι παλάμες των μαθητών του ειδικού γυμνασίου/λυκείου κωφών και βαρήκοων Θεσσαλονίκης και του 9ου γυμνασίου Καλαμαριάς ενώνονται συνθέτοντας ένα δέντρο με τα πιο όμορφα άνθη της διαφορετικότητας και της αλληλεγγύης.

Πρακτικές, τεχνικές και δράσεις για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στην οικογένεια

Όπως προαναφέρθηκε, η μάθηση δεν ξεκινά ή τελειώνει στο σχολείο. Η μάθηση και η ανάπτυξη που πραγματοποιούνται εκτός σχολείου είναι συχνά το ίδιο σημαντικές με την τυπική μάθηση ή και ακόμα σημαντικότερες από αυτήν. Οι οικογένειες αποτελούν κεντρική πηγή μάθησης και ανάπτυξης του παιδιού. Για τον λόγο αυτό είναι σκόπιμο οι γονείς να συζητούν και να συναποφασίζουν σχετικά με ικανότητες, στάσεις και συμπεριφορές που θα ήθελαν να καλλιεργήσουν στα παιδιά τους, να θέτουν προτεραιότητες και στόχους, με τη βοήθεια ή όχι ειδικών (εκπαιδευτικών κ.ά.), ώστε να συμβάλλουν όσο το δυνατό πιο ολοκληρωμένα και αποτελεσματικά για τα παιδιά και πιο εύκολα και ευχάριστα για όλους, στη μάθηση και ανάπτυξη των παιδιών τους. Στην κατεύθυνση αυτή είναι χρήσιμες οι πληροφορίες που μπορούν να βρουν οι γονείς και τα άλλα ενήλικα μέλη της οικογένειας σε οδηγούς και εγχειρίδια (όπως το παρόν τεύχος) ειδικά διαμορφωμένα για την μάθηση στο πλαίσιο της οικογένειας.

Δράσεις κοινής ευθύνης μέσα στην οικογένεια

Η οικογένεια καταμερίζει μέρος από τις εργασίες του σπιτιού στα παιδιά, τα οποία αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη διεκπεραίωσή τους είτε μόνα τους (ανάλογα με την ηλικία) είτε μαζί με άλλο/α μέλος/η της οικογένειας. Η καλλιέργεια τέτοιων στάσεων μέσα από τις δράσεις που ακολουθούν, ενισχύει το αίσθημα της προσωπικής και συλλογικής ευθύνης. Το παιδί, αλλά και κάθε μέλος της οικογένειας, αναλαμβάνοντας τη φροντίδα του χώρου που δρα και την οργάνωση της καθημερινότητας, συμβάλλοντας στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων της οικογένειας και αναλαμβάνοντας δεσμεύσεις στις δραστηριότητές της, αναπτύσσει ικανότητες οργάνωσης και συνύπαρξης και εκπαιδεύεται να προσφέρει υπεύθυνα και συστηματικά στην ομάδα της οικογένειας. Οι στάσεις και οι συμπεριφορές αυτές αποτελούν βάση για την ανάπτυξη της συνείδησης του αυριανού ενεργού πολίτη, που ενδιαφέρεται και δρα για όσα συμβαίνουν όχι μόνο μέσα στο σπίτι του, αλλά και γύρω του. Επομένως η οικογένεια αποτελεί πρόσφορο έδαφος για την καλλιέργεια στάσεων γενικότερης κοινωνικής προσφοράς, εθελοντισμού και αλληλεγγύης.

Τέτοιες δράσεις είναι ενδεικτικά οι παρακάτω:

Τακτοποιώ!

Τα παιδιά φροντίζουν για την τακτοποίηση των δωματίων τους και των χώρων που χρησιμοποιούν για παιχνίδι, μελέτη κ.λπ. Τοποθετούν τα κάθε λογής αντικείμενα στη σωστή τους θέση, συγκεντρώνουν και πετούν τα σκουπίδια, φροντίζουν βασικά θέματα υγιεινής και καθαριότητας κ.λπ., είτε μόνα τους, είτε με τη βοήθεια κάποιου ενήλικα. Στις περιπτώσεις που οι χώροι μοιράζονται, είναι σημαντικό να διαμορφώνεται ένα πρόγραμμα, όπου εκ περιτροπής το κάθε παιδί θα αναλαμβάνει τις σχετικές εργασίες. Η τήρηση του προγράμματος και η ενδεχόμενη αναπροσαρμογή του είναι στην ευθύνη των παιδιών. Ωστόσο, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών προσδιορίζεται ο ρόλος των γονέων ή των ενηλίκων της οικογένειας, δηλαδή ο βαθμός στον οποίον αυτοί θα παρέμβουν για τη διαμόρφωση του προγράμματος, για τον καταμερισμό των εργασιών κ.λπ. Όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των παιδιών τόσο πρέπει να αναπτύσσεται η αυτενέργειά τους, ενώ στις μικρότερες ηλικίες είναι σημαντικό να «μαθαίνουμε» στα παιδιά πώς φτιάχνουν το πρόγραμμα, με ποια σειρά οργανώνουν τις δουλειές κ.λπ.

Με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά υιοθετούν στο σπίτι συμπεριφορές μέσα από τις οποίες αναπτύσσουν την προσωπική ευθύνη και την ικανότητα οργάνωσης και συνεργασίας, και διαμορφώνουν αυριανούς υπεύθυνους και ενεργούς πολίτες.

Ανακυκλώνω!

Η οικογένεια μπορεί να εφαρμόζει πρόγραμμα ανακύκλωσης ή/και κομποστοποίησης. Τα παιδιά, συχνά εκπαιδευμένα σε περιβαλλοντικά προγράμματα του σχολείου, αναλαμβάνουν να ενημερώσουν και να εκπαιδεύσουν τους γονείς και τους υπόλοιπους κατοίκους του σπιτιού στο πώς η οικογένεια διαχειρίζεται τα απορρίμματα. Οργανώνουν τους σχετικούς χώρους μέσα στο σπίτι και αναλαμβάνουν μαζί με τα λοιπά μέλη της οικογένειας την τακτική μεταφορά των απορριμμάτων στους κατάλληλους δημοτικούς χώρους. Όμοια δραστηριότητα μπορεί να γίνει με την κομποστοποίηση. Υπάρχουν δήμοι που τροφοδοτούν τις κατοικίες με τους κατάλληλους κάδους.

Μια τέτοια δράση ευαισθητοποιεί περιβαλλοντικά το σύνολο της οικογένειας, την εκπαιδεύει στην οικιακή οικονομία, λειτουργεί παραδειγματικά για τη γειτονιά και το περιβάλλον της οικογένειας και επενδύει στην καλλιέργεια πρακτικών αξιοποίησης των απορριμμάτων και στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Τα κατοικίδια

Τα παιδιά αναλαμβάνουν μέρος της φροντίδας των κατοικίδιων. Τα μικρότερα μπορούν π.χ. να ακολουθούν τους ενήλικες στην ημερήσια βόλτα με το σκυλί, να καταγράφουν σε πίνακα τα σχετικά με τις τροφές τους και να φροντίζουν για την έγκαιρη τροφοδοσία, να συνοδεύουν το κατοικίδιο στον κτηνίατρο και να φροντίζουν για τις συνθήκες υγιεινής του. Τα μεγαλύτερα παιδιά μπορούν να αναλάβουν μόνα τους ή μαζί με τα αδέρφια τους, τη φροντίδα του κατοικίδιου, χωρίς τη συμμετοχή των γονέων. Την ευθύνη για να λειτουργεί σωστά το σπίτι, για να είναι υγιές το σκυλί κλπ. δεν την έχουν μόνο οι γονείς. Για παράδειγμα, ένα σκυλί που ζει σε διαμέρισμα και λόγω έλλειψης χρόνου οι γονείς δεν μπορούν να το βγάλουν μια μεγάλη βόλτα ώστε να ασκηθεί όσο χρειάζεται, μπορεί να αναλάβει το παιδί να το βγάλει για έναν μεγάλο περίπατο μετά το σχολείο ή μετά το φαγητό. Έτσι τα παιδιά μαθαίνουν να μοιράζονται την ευθύνη και να μην περιμένουν από άλλους (γονείς/πολιτεία) να λύνουν προβλήματα, στην επίλυση των οποίων μπορούν να συμβάλουν τα ίδια.

Τέτοιες δράσεις εκπαιδεύουν τα παιδιά και τα μέλη της οικογένειας να αναλαμβάνουν και να προσφέρουν φροντίδα σε έμβια όντα που έχουν την ανάγκη των ανθρώπων. Καλλιεργούν συναισθήματα χαράς από την προσφορά και αναπτύσσουν την έγνοια και την ευθύνη.

Τα ψώνια

Τα παιδιά μαζί με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας μπορούν να συμμετέχουν στις διαδικασίες τροφοδοσίας της οικογένειας με τρόφιμα και άλλα αναλώσιμα. Επισκέπτονται το σούπερ μάρκετ μαζί με κάποιον ενήλικα, εκπαιδεύονται στη διαμόρφωση της εβδομαδιαίας λίστας αγορών, στην ανάγνωση των ετικετών των προϊόντων, μαθαίνουν βασικούς κανόνες υγιεινής διατροφής, οικονομίας και οργάνωσης του νοικοκυριού.

Η περιοδικότητα αυτής της διαδικασίας επιτρέπει να υπάρχει ένας καλός προγραμματισμός και εξέλιξη. Δηλαδή στην αρχή τα παιδιά, σε μικρές ηλικίες, συνοδεύουν τον ενήλικα που έχει την ευθύνη, παρακολουθούν τις ενέργειές του και τα σχόλια που ο ίδιος κάνει εξηγώντας τις διάφορες διαδικασίες. Τα παιδιά μπορούν να κάνουν πολύ απλές εργασίες, όπως να τσεκάρουν τη λίστα, να φροντίζουν να έχουν μαζί τους οικολογικές σακούλες, να τις γεμίζουν στο ταμείο, να διαλέγουν τα φρούτα που τους αρέσουν, τις τροφές των κατοικίδιων, ένα ωραίο τσάι για τον παππού κ.λπ. Στην πορεία και σε μεγαλύτερες ηλικίες τα παιδιά συμμετέχουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση της λίστας από το σπίτι, στην επιλογή του τι θα περιλαμβάνει το πρωινό ή τα εβδομαδιαία γεύματα, αλλά και στη μεταφορά των προϊόντων στο σπίτι, στην τακτοποίηση κ.λπ.

Γενικά, μέσα από αυτές τις δράσεις τα παιδιά και τα μέλη της οικογένειας αναπτύσσουν ικανότητα και ευθύνη για την ποιότητα της διατροφής όλης της οικογένειας, για την κάλυψη βασικών αναγκών της, για μια στοιχειώδη οικονομική διαχείριση και επομένως μπορούν να είναι αυριανοί αυτόνομοι και υπεύθυνοι για τον εαυτό τους και τα μέλη της δικής τους οικογένειας πολίτες.

Στρώνω τραπέζι

Η προετοιμασία και η διαδικασία των γευμάτων μπορεί να αποτελεί κοινό έργο ενηλίκων και παιδιών μέσα στην οικογένεια, ακόμα και για τις μικρές ηλικίες των παιδιών. Η μαγειρική και η ζαχαροπλαστική προσφέρουν ευκαιρίες για ευχάριστες και δημιουργικές δραστηριότητες, όπου τα παιδιά αναπτύσσουν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους, αλλά και τη δεξιότητα της τήρησης οδηγιών καθώς και την απόλαυση της ολοκλήρωσης ενός χρήσιμου για όλους έργου.

Τέτοιες δραστηριότητες εκτός του ότι δημιουργούν αισθήματα χαράς στους συμμετέχοντες, αναπτύσσουν το αίσθημα της ευθύνης για την ολοκλήρωση με επιτυχία μιας αποστολής, η οποία δεν αφορά μόνο τους ίδιους αλλά και όλους όσους θα είναι αποδέκτες του έργου τους - εδώ του φαγητού, μελλοντικά όμως του όποιου κοινωνικού έργου αναλαμβάνουν να φέρουν εις πέρας ως πολίτες.

Με τον παπού και τη γιαγιά

Η σχέση με τους παπούδες και τις γιαγιάδες της οικογένειας μπορεί να είναι αμφίδρομα ωφέλιμη. Οι παπούδες, ανάλογα με την ηλικία τους, τη φυσική τους κατάσταση και τη συνολική τους υγεία, μπορούν να καθοδηγούν, να επιβλέπουν και να συνοδεύουν τα παιδιά σε δραστηριότητες που καλλιεργούν τον εθελοντισμό, την αλληλεγγύη και την ενεργό πολιτειότητα στα παιδιά. Αντίστοιχα, όταν οι παπούδες δεν είναι αρκετά αυτόνομοι, ώστε να είναι ασφαλές να δραστηριοποιούνται μόνοι τους μέσα ή ακόμα και έξω από το σπίτι, τα παιδιά μπορούν να τους συνοδεύουν και να τους βοηθούν, φροντίζοντας έτσι για την ασφάλή τους κίνηση. Μπορούν π.χ. τα παιδιά να συνοδεύουν τους παπούδες και τις γιαγιάδες στη θάλασσα ή σε μια απογευματινή μικρή βόλτα, ώστε να τους βοηθούν και να τους υποστηρίξουν αν χρειαστεί.

Μπορούν επίσης να τους συνοδεύουν στα κοντινά ψώνια, στο φαρμακείο, στην πληρωμή λογαριασμών κ.λπ. ή να αναλαμβάνουν τα ίδια τα παιδιά, ανάλογα με την ηλικία τους, την εκπλήρωση κάποιων από αυτές τις υποχρεώσεις των ηλικιωμένων (π.χ. ηλεκτρονική πληρωμή λογαριασμών, κοντινά ψώνια).

Θα ήταν επίσης καλό να υπάρχει δέσμευση της οικογένειας για τακτική επικοινωνία με τους παπούδες και τις γιαγιάδες, π.χ. να επισκέπτονται τα παιδιά τον παπού / τη γιαγιά μια φορά την εβδομάδα και να τους κάνουν παρέα. Αυτή είναι ίσως και η πιο σπουδαία από τις πράξεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης προς την τρίτη ηλικία, αφού η ανάγκη για επικοινωνία που δημιουργεί η μοναξιά που βιώνουν αρκετοί ηλικιωμένοι αναφέρεται συχνά από τους ίδιους ως σημαντικότερη για μια ποιοτική διαβίωση.

Γενικά η φροντίδα για τους ηλικιωμένους, ξεκινώντας από τα ηλικιωμένα μέλη της οικογένειας, είναι από τις πρώτες πράξεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης που μπορούν εύκολα να αναπτυχθούν μέσα σε μια οικογένεια, αλλά και έξω από αυτήν. Η φροντίδα των ηλικιωμένων συνδέεται με την υγιή συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών και της οικογένειας ως ομάδας, συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή και αποτελεί εύφορο πεδίο εθελοντικής δράσης, αφού και η κρατική αλλά και η οργανωμένη κοινωνική φροντίδα για την τρίτη ηλικία ελλείπουν.

Δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης προς την κοινότητα

Η οικογένεια αναπτύσσει δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης στη γειτονιά, στην ομάδα, στο σχολείο, στο χωριό ή στην πόλη. Οι δράσεις αυτές είναι εξωστρεφείς, απευθύνονται στο τοπικό κοινωνικό περιβάλλον, ξεκινούν από αυτό και επιστρέφουν σε αυτό περνώντας μέσα από την οικογένεια ή από ομάδες οικογενειών. Συνδέονται επίσης με το σχολείο (βλ. παρακάτω ενότητα «Καλές πρακτικές συμμετοχής των γονέων στις σχολικές δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης»), καθώς και με τις δραστηριότητες των τοπικών φορέων, εθελοντικών οργανώσεων, ΜΚΟ, επαγγελματικών και άλλων συλλόγων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και γενικότερα με τις τοπικές ατζέντες.

Το συμβόλαιο των μικρών εθελοντών από τα νήπια του 33ου νηπιαγωγείου Ευόσμου

Τέτοιες δράσεις είναι ενδεικτικά οι ακόλουθες:

Μοιράζω και μοιράζομαι

Σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα π.χ. δύο φορές τον χρόνο, όταν αλλάζουν οι εποχές, η οικογένεια συγκεντρώνει πράγματα που αποτελούν περίσσεια για το νοικοκυριό της: αντικείμενα, έπιπλα, ρούχα, ηλεκτρονικά και ηλεκτρικά είδη, όπως υπολογιστές, εκτυπωτές, τηλέφωνα κ.λπ., τα οποία ταξινομούνται με ευθύνη των μελών της οικογένειας και διατίθενται σε οργανισμούς, ιδρύματα, πρόσωπα και οικογένειες που γνωρίζουν ότι έχουν ανάγκη. Εδώ μπορεί η οικογένεια να απευθυνθεί και στην ομάδα φροντίδας, που ενδεχομένως υπάρχει στο σχολείο, η οποία μεριμνά για την κάλυψη των αναγκών των μελών της σχολικής κοινότητας.

Η κουλτούρα του μοιράσματος, πρακτικά των υλικών αντικειμένων, στην ουσία και των συναισθημάτων και της ίδιας της ζωής και των προβλημάτων της, έχει μεν ένα εύκολα αποδεκτό κοινωνικά φιλανθρωπικό χαρακτήρα, αλλά επιπλέον αναπτύσσει τις ανθρωπιστικές συμπεριφορές και στάσεις και εκπαιδεύει στην αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων και των ομάδων.

Βιβλιοθήκη και φιλαναγνωσία

Μία φορά τον χρόνο, με το τέλος ή με την έναρξη της σχολικής χρονιάς, κάθε μέλος της οικογένειας αποφασίζει να χαρίσει ένα βιβλίο στη σχολική βιβλιοθήκη, είτε από παλιά που έχουν διαβαστεί, είτε αγοράζοντας συμβολικά ένα καινούργιο. Με κάθε ευκαιρία η οικογένεια συγκεντρώνει αναγνωστικό υλικό που μπορεί να είναι χρήσιμο και τροφοδοτεί με αυτό το σχολείο.

Επιπλέον, σε συνεργασία με άλλες οικογένειες, στη γειτονιά ή στο σχολείο μπορεί να γίνονται ανταλλαγές βιβλίων, τόσο μεταξύ των ενηλίκων όσο και μεταξύ των παιδιών και να οργανώνονται αρχικά άτυπες συζητήσεις, σε καφέ ή σε χώρους όπου συναντώνται οι οικογένειες. Οι συναντήσεις αυτές στην πορεία ενδεχομένως να οδηγήσουν σε δημιουργία ομίλων φιλαναγνωσίας. Σημαντικός είναι εδώ ο ρόλος των σχολείων και των εκπαιδευτικών που γνωρίζουν πώς να οργανώσουν καλύτερα τις διαδικασίες και μπορούν να προσφέρουν τις υποδομές (χώρους, βιβλιοθήκες κλπ.).

Με αυτού του τύπου τις δραστηριότητες αφενός ενισχύεται η φιλαναγνωσία, που αυξάνει το μορφωτικό κεφάλαιο των παιδιών και όλης της οικογένειας, αφετέρου μέσω της δωρεάς βιβλίων η οικογένεια πραγματοποιεί μια κοινωνική προσφορά που «επιστρέφεται» πολλαπλά στα ίδια τα μέλη της και στην κοινωνία.

Ομάδα δράσης στη γειτονιά

Με αφορμή τους περιπάτους μελών της οικογένειας στη γειτονιά, και την επαφή με διάφορα προβλήματα που συναντώνται (π.χ. χαλασμένα πεζοδρόμια, απουσία ραμπών, προβλήματα με τα μέσα μαζικής μεταφοράς, φθορές σε παιδικές χαρές, εγκαταλελειμμένα κτίσματα ή οικόπεδα, βλάβες φαναριών ή καλυμμένα/φθαρμένα σήματα οδικής κυκλοφορίας, ακαθαρσίες από ζώα κ.λπ.) μπορούν να διαμορφωθούν μικρές ομάδες, στην αρχή από την ίδια την οικογένεια και στην πορεία από οικογένειες της ίδιας γειτονιάς, οι οποίες θα καταγράφουν τις ανάγκες και τα προβλήματα. Στη συνέχεια θα κάνουν τις σχετικές αναφορές στις υπηρεσίες που έχουν αρμοδιότητα, μαζί με αντίστοιχες προτάσεις όπου υπάρχουν. Ταυτόχρονα θα αναλαμβάνουν εθελοντική δράση είτε στο πλαίσιο των αρμόδιων υπηρεσιών είτε με δική τους πρωτοβουλία π.χ. για τον καθαρισμό ενός χώρου, για τη διανομή οδηγιών σχετικά με το πώς δεν θα ρυπαίνουν τα κατοικίδια κ.λπ.

Οι δράσεις αυτές διαμορφώνουν μικρούς και μεγάλους ενεργούς πολίτες, που κοιτάζουν και ενδιαφέρονται όχι μόνο προς και για το δικό τους στενό χώρο, αλλά και για το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον ως «δικό» τους. Το μελετούν με σοβαρότητα, το φροντίζουν και το βελτιώνουν, διεκδικώντας αλλά και προσφέροντας ατομικά και συλλογικά μέσα από εθελοντικές δράσεις.

Όταν συμμετέχουν περισσότερα άτομα σε μια εθελοντική δράση, οι ρόλοι και οι ευθύνες μοιράζονται και ο καθένας έχει την ευκαιρία να συμβάλει με βάση τις ικανότητες, τα ενδιαφέροντα, τις γνώσεις και τον χρόνο του. Με τον τρόπο αυτό βιώνουν τα μέλη μιας κοινότητας ότι όλοι ανεξαιρέτως μπορούν να είναι χρήσιμοι στην προσπάθεια για μια καλύτερη κοινωνία.

Καθαρές παραλίες

Όταν η οικογένεια βρίσκεται σε διακοπές ή σε εξορμήσεις στο βουνό ή στη θάλασσα, μέρος των συνθηκών της μπορεί να είναι όχι μόνο η διατήρηση της καθαριότητας του φυσικού χώρου με συλλογή και αποκομιδή των σκουπιδιών, αλλά και η συγκέντρωση και αποκομιδή σκουπιδιών που προϋπάρχουν εκεί. Μια βόλτα της οικογένειας στην παραλία μετά από το κολύμπι, αλλά και μέσα στη θάλασσα, μπορεί να συνδυάζεται με συγκέντρωση π.χ. των πλαστικών που συναντώνται στο νερό ή στις ακτές, ενισχύοντας έτσι την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των μελών της και διαμορφώνοντας ενεργούς πολίτες. Όμοια δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε οποιοδήποτε φυσικό χώρο βρεθεί η οικογένεια για ψυχαγωγία, άθληση κ.λπ.

Γονείς και παιδιά από το 1ο γυμνάσιο Πλατανιά καθαρίζουν την παραλία.

Με τις δράσεις αυτές τα παιδιά αλλά και όλη η οικογένεια εκπαιδεύονται να «βλέπουν» πράγματα που μέχρι τώρα δεν «έβλεπαν», να ενοχλούνται από αυτά και να παρεμβαίνουν άμεσα για να τα διορθώσουν ή έστω να βελτιώσουν την κατάσταση, καλλιεργώντας έτσι κλίμα εγρήγορσης, συν-ευθύνης, αφύπνισης και δραστηριοποίησης.

Στο ΚΑΠΗ

Οι δομές φροντίδας ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ (Κέντρο Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων) κ.ά.) αποτελούν χώρους, όπου, εκτός από το απασχολούμενο προσωπικό, συχνάζουν μόνο ηλικιωμένοι. Οι μεγάλοι σε ηλικία άνθρωποι κατά κανόνα δεν έχουν αρκετή ενέργεια, ώστε να είναι πολύ δραστήριοι, όμως αποζητούν την παρέα των νεότερων, από τους οποίους αντλούν ψυχική ενέργεια και δύναμη. Είναι φυσικό, να μην το έχουν αυτό υπόψη τους τα παιδιά, αφού συνήθως η επαφή τους με άτομα τρίτης ηλικίας περιορίζεται σε τρυφερές οικογενειακές στιγμές με τους παπούδες και τις γιαγιάδες τους.

Η οικογένεια οφείλει να ευαισθητοποιήσει τα παιδιά σχετικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι κατά τη γήρανση και να συζητήσει μαζί τους πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να αναλάβουν για την ανακούφισή τους. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, η οικογένεια, μόνη ή μαζί με φίλους, να επισκεφθεί ένα ΚΑΠΗ, να προσφέρει χαρά και ζεστασιά στους ηλικιωμένους κερνώντας τους κάποιο έδεσμα που έφτιαξε η ίδια η οικογένεια ή κάποιο τοπικό προϊόν και να συζητήσει μαζί τους ή να αναπτύξει άλλες δραστηριότητες όπως: α) παιχνίδια (π.χ. σκάκι, τάβλι, παντομίμα, μουτζούρη κλπ.), β) ανάγνωση για ηλικιωμένους με προβλήματα στην όραση, γ) οργάνωση και πραγματοποίηση ηλεκτρονικής επικοινωνίας με συγγενείς των ηλικιωμένων που βρίσκονται μακριά μέσω skype και των κινητών τηλεφώνων ή με χρήση φορητών συσκευών (tablet κ.ά.) των εθελοντών της οικογένειας, δ) εκπαίδευση (εφόσον ενδιαφέρονται και μπορούν) τον ηλικιωμένων στη χρήση της τεχνολογίας εξ αποστάσεως επικοινωνίας κ.ά.

Επίσκεψη στο ΚΑΠΗ: Μαθητής από το Γυμνάσιο Λιβαδοχωρίου Λήμνου προσφέρει δώρο σε έναν ηλικιωμένο.

Η επίσκεψη αυτή μπορεί να οργανωθεί σε επίπεδο γειτονιάς ή κοινότητας και οι δραστηριότητες που θα αναπτυχθούν στο ΚΑΠΗ να έχουν πιο δομημένο χαρακτήρα, όπως α) παρουσίαση ενός μουσικού δρώμενου (π.χ. από ένα αυτόνομο συγκρότημα εφήβων, από ένα ωδείο κλπ.), β) αντίστοιχα παρουσίαση μιας μικρής χορευτικής ή θεατρικής παράστασης (π.χ. από μέλη της θεατρικής ομάδας του σχολείου, από μια γειτονική σχολή χορού, από ερασιτέχνες ηθοποιούς και χορευτές (περιλαμβανομένων χορών και μουσικής από άλλες χώρες, αν στην κοινότητα υπάρχουν αλλοδαποί που μπορούν να συμβάλουν), γ) ανάγνωση ποίησης κ.ά.

Κατά την επίσκεψη σε ΚΑΠΗ είναι δυνατό και σκόπιμο οι ηλικιωμένοι να μην είναι μόνο σε ρόλο παθητικού αποδέκτη (θεατή, ακροατή κλπ.), αλλά να αναλάβουν οι ίδιοι ενεργό ρόλο. Αυτό ενισχύει την αυτοπεποίθησή τους, τους αναπερνάει ηθικά και ψυχολογικά και τους δίνει ελπίδα για το μέλλον. Μια ενδιαφέρουσα για τους ηλικιωμένους απασχόληση είναι η αφήγηση προσωπικών ιστοριών που έχουν σχέση με την τοπική ιστορία, εθίμων, παραδοσιακών συνταγών κ.λπ. Οι ιστορίες αυτές μπορούν να αποτελούν αντικείμενο καταγραφής από τα μέλη των οικογενειών και προοπτικά αντικείμενο μελέτης από σχολεία, συλλόγους και άλλους φορείς. Αλλά ακόμα και απλή προσφορά χρόνου για μια χαλαρή συζήτηση με τους ηλικιωμένους αποτελεί ουσιαστική εθελοντική κοινωνική προσφορά.

Παρόμοιες δραστηριότητες και κυρίως αυτή που αφορά την προσφορά χρόνου συντροφιάς, μπορούν να γίνουν από την οικογένεια όχι μόνο για τους ηλικιωμένους των ΚΑΠΗ, αλλά γενικότερα για ανθρώπους της γειτονιάς που ζουν μόνοι και έχουν ανάγκη.

Οι δράσεις προσφοράς στους ηλικιωμένους ευαισθητοποιούν τα μέλη της οικογένειας, ενισχύουν την ενσυναίσθησή τους (δηλ. τους μαθαίνουν να νοιάζονται για τη θέση στην οποία βρίσκεται ο συνάνθρωπός τους) και αναπτύσσουν τη διάθεση της προσφοράς και της αλληλεγγύης με άτομα του κοντινού και του ευρύτερου περιβάλλοντος που έχουν ανάγκη.

Η ενημέρωση σώζει!

Είναι συχνές οι περιπτώσεις που είτε μεμονωμένοι πολίτες είτε συνολικά οι κοινωνίες αντιμετωπίζουν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Ο πολίτης, ειδικά όταν ζει μόνος, μπορεί να αντιμετωπίσει ένα ατύχημα μέσα ή έξω από το σπίτι που θα τον τραυματίσει ή θα τον ακινητοποιήσει ή μια σοβαρή βλάβη στο χώρο που βρίσκεται, η οποία ενδεχομένως θα του στερήσει τη δυνατότητα να δεχτεί άμεση βοήθεια. Μεγάλες ή μικρές καταστροφές μπορεί επίσης να συμβούν και στους τόπους όπου οι άνθρωποι ζουν, εργάζονται, ψυχαγωγούνται.

Ατυχήματα, πυρκαγιές, σεισμοί, πλημμύρες, αποκλεισμοί, θύελλες, στη στεριά, στον αέρα ή τη θάλασσα ανατρέπουν τις ρουτίνες και τις ζωές των ανθρώπων και προκαλούν σοβαρές αλυσιδωτές προσωπικές και κοινωνικές βλάβες. Η πρόληψη σε προσωπικό και σε κοινωνικό επίπεδο (ευθύνες της πολιτείας) είναι βασικός παράγοντας αποτροπής ή και άμβλυνσης των

συνεπειών αυτών των συμφορών. Η οικογένεια οφείλει να εκπαιδεύει τα μέλη της στον τομέα των πρώτων βοηθειών, αλλά και σε βασικές δεξιότητες αντιμετώπισης δύσκολων καταστάσεων, δηλαδή σε απόκτηση συγκεκριμένων συμπεριφορών σε περίπτωση π.χ. σεισμού, πλημμύρας, πυρκαγιάς, ηλεκτροπληξίας, τραυματισμού, αιμορραγίας κ.λπ.

Επίσης η εκπαίδευση στη χρήση του ευρωπαϊκού αριθμού 112 πρέπει να είναι υπόθεση και μέλημα όλων, ακόμα και των πιο μικρών σε ηλικία μελών της οικογένειας. Η/Οι οικογένεια/ες σε συνεργασία με τοπικούς φορείς μπορούν να διανέμουν ενημερωτικά φυλλάδια και να οργανώνουν σεμινάρια στις τοπικές κοινότητες, ώστε οι πολίτες να είναι ενημερωμένοι, εκπαιδευμένοι και δυνητικά περισσότερο ασφαλείς και προστατευμένοι σε μια ενδεχόμενη καταστροφή.

Η οργανωμένη ενημέρωση σχετικά με τις στάσεις και συμπεριφορές σε κρίσιμες συνθήκες, είναι μια σημαντική εθελοντική δράση πρόληψης και προσφοράς για τη διατήρηση και προστασία της ζωής και του περιβάλλοντος, με πολύ μεγάλη σημασία. Συμβάλλει στην προσωπική ασφάλεια και επιπλέον μπορεί να κινητοποιήσει θεσμούς, θεσμικούς παράγοντες και την πολιτεία, ώστε να αναπτύξουν αντίστοιχες δράσεις για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Η προσφορά της γνώσης!

Μέσα σε κάθε οικογένεια υπάρχουν άνθρωποι με ποικίλες γνώσεις, επιστημονικές, καλλιτεχνικές, κ.λπ., καθώς και με δεξιότητες ιδιαίτερες, εξειδικευμένες, σε διάφορους τομείς. Ταυτόχρονα μέσα στην τοπική κοινότητα υπάρχουν ανάγκες για παροχή υπηρεσιών που συνδέονται με αυτές τις γνώσεις ή/και δεξιότητες. Υπάρχουν επίσης διαθέσεις και επιθυμίες να αποκτήσει κάποιος τέτοιου είδους γνώσεις ή ικανότητες.

Για παράδειγμα υπάρχουν εκπαιδευτικοί που είναι διαθέσιμοι να προσφέρουν αφιλοκερδώς εκπαιδευτικές υπηρεσίες σε παιδιά που έχουν μια συγκεκριμένη ανάγκη και που οι οικογένειές τους δεν διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους. Η λογική του κοινωνικού φροντιστηρίου είναι αρκετά διαδεδομένη σε δήμους.

Υπάρχουν επίσης επιστήμονες που μπορούν και θέλουν να αναλάβουν να κάνουν τοπικές ενημερώσεις σε πολίτες στις γειτονιές, είτε στο πλαίσιο κάποιων επαγγελματικών ή άλλων συλλόγων (μηχανικών, γιατρών κ.λπ.) είτε ατομικά, για ειδικά θέματα του επαγγελματικού ή επιστημονικού τους πεδίου που έχουν κοινωνικό ενδιαφέρον και απασχολούν την επικαιρότητα, π.χ. εμβόλια, ενεργειακή κατανάλωση, εξαρτήσεις, πρόληψη υγείας κ.λπ.

Αντίστοιχα, υπάρχουν πολίτες που στον ελεύθερο χρόνο τους επιθυμούν να πάρουν μαθήματα (π.χ. κεραμικής, ζωγραφικής, γιόγκα κ.λπ.). Η επικοινωνία και ο συντονισμός ανάμεσα σε ανθρώπους που είτε επιθυμούν να προσφέρουν εθελοντικά είτε επιθυμούν να ωφεληθούν από τέτοιες υπηρεσίες, μπορεί να γίνει με ατομικές πρωτοβουλίες (π.χ. με τοιχοκολλημένες

ανακοινώσεις στο σούπερ μάρκετ και αλλού), ή μέσω μαζικής ενημέρωσης (π.χ. με αποστολή μηνυμάτων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή τηλεφώνου σε γνωστούς, μέσω των κοινωνικών δικτύων, μέσω του σχολείου, του δήμου, συλλόγων κ.λπ.)

Η προσφορά και η μετάδοση δεξιοτήτων και γνώσης στους συμπολίτες, ενήλικες και παιδιά, ενισχύει την κουλτούρα του διαμοιρασμού και την εθελοντική συνείδηση σε αυτούς που ήδη προσφέρουν και αναπτύσσει εθελοντική κουλτούρα σε εκείνους που γίνονται αποδέκτες της προσφοράς, αφού τους παρακινεί μέσω του απτού παραδείγματος από το οποίο επωφελούνται.

Για τα αδέσποτα

Η οικογένεια που είναι ευαισθητοποιημένη για τα ζώα και ειδικά για τα αδέσποτα, θα μπορούσε να αναπτύξει μια σειρά από εθελοντικές δραστηριότητες, στις οποίες τα παιδιά θα αναλάβουν ουσιαστικό ρόλο είτε στο επίπεδο των ιδεών είτε στο επίπεδο των πράξεων. Τις δραστηριότητες αυτές μπορεί να τις κάνει μαζί με τα μέλη μιας άλλης οικογένειας, η οποία ενδεχομένως δεν έχει κατοικίδια ή της οποίας τα παιδιά φοβούνται τα ζώα κ.λπ., ώστε να ευαισθητοποιούνται περισσότερο πολίτες. Επίσης, είναι δυνατό να συνεργαστεί με ανθρώπους που γνωρίζει, οι οποίοι ζουν μόνοι και ενδεχομένως ευεργετούνται οι ίδιοι συμμετέχοντας σε μια κοινωφελή εθελοντική πρωτοβουλία.

Τέτοιες δραστηριότητες είναι η ομαδική υιοθέτηση ενός αδέσποτου ζώου, π.χ. από το δήμο της περιοχής ή από τον δρόμο (δηλ. κάποιους ή όλους τους κατοίκους ενός δρόμου) ή ιδιωτικά, από μία οικογένεια. Σε κάθε περίπτωση ακολουθούνται οι απαραίτητες υγειονομικές διαδικασίες. Η υιοθεσία είναι συχνά «απαίτηση» των παιδιών, η οικογένεια ωστόσο πρέπει εξ αρχής να φροντίζει, ώστε να είναι σαφείς και ρητές οι δεσμεύσεις και οι υποχρεώσεις, που κάθε μέλος της οικογένειας αναλαμβάνει με την έλευση του ζώου στο σπίτι.

Εναλλακτικά, θα μπορούσε η οικογένεια να οργανώσει μια επίσκεψη σε κέντρο περίθαλψης αδέσποτων και να προσφέρει σε αυτό τρόφιμα, άλλα αναλώσιμα, χρήματα κ.λπ., αλλά και εθελοντικές υπηρεσίες, όπως υποστήριξη στον προαυλισμό, στη φροντίδα και υγιεινή και στην περίθαλψη των ζώων, ακόμα και στην προσφορά στοργής και συντροφιάς στα ζώα.

Παράλληλα, θα μπορούσε η οικογένεια να συνεργαστεί με άλλες οικογένειες και μέλη της κοινότητας και να αναπτύξουν δράσεις για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της γειτονιάς σε σχέση με τα αδέσποτα και γενικότερα τα ζώα (π.χ. ταΐστρες για τα πτηνά κ.λπ.). Μια τέτοια πρωτοβουλία θα μπορούσε να περιλαμβάνει διανομή ενημερωτικού υλικού, καμπάνιες σε τοπικό επίπεδο (με οργάνωση εκδηλώσεων δια ζώσης, αλλά και διαδικτυακά) κ.ά.

Αυτού του είδους οι δραστηριότητες ευαισθητοποιούν τα μέλη των οικογενειών και τους γύρω τους και αποτελούν ένα ευνοϊκό πεδίο ανάπτυξης εθελοντικών δράσεων προς όφελος των έμβιων όντων που μας περιβάλλουν, αλλά και της κοινωνίας, ώστε να εξελιχθεί σε κοινωνία φροντίδας και αποδοχής.

Τρέχουμε με σκοπό!

Συχνά πραγματοποιούνται στις πόλεις αθλητικές διοργανώσεις με περιεχόμενο και μήνυμα φιλανθρωπικό, οικολογικό, πολιτιστικό, ευρύτερα πολιτικό, π.χ. για την ειρήνη κ.λπ. Τέτοιες διοργανώσεις προσελκύουν συνήθως πλήθος ευρύτερο από αυτό που ασχολείται συστηματικά με τον αθλητισμό και προσφέρουν την ευκαιρία να συμμετάσχει κανείς όχι για την αθλητική επίδοση, αλλά κυρίως για να στηρίξει και να διαδώσει το κεντρικό μήνυμα της διοργάνωσης. Οι οικογένειες έχουν έτσι μια καλή αφορμή για εξωτερικές δραστηριότητες που ευνοούν την κίνηση, την άσκηση και την ψυχαγωγία αλλά και για έμπρακτη διάδοση χρήσιμων κοινωνικών μηνυμάτων, συγκέντρωση αγαθών ή χρημάτων ως αντίτιμο για τη συμμετοχή κ.λπ. Μπορούν επίσης σε αυτές να καλέσουν και άλλους που δεν συνήθιζαν μέχρι τότε να συμμετέχουν.

*Μαθητές του 4ου δημοτικού σχολείου
Ερμούπολης τρέχουν για καλό σκοπό.*

Οι δραστηριότητες αυτές αποτελούν για ανθρώπους που δεν έχουν συμμετάσχει ή συνεισφέρει ποτέ σε κοινωνικές δράσεις, μια πρώτη ευκαιρία να συμμετάσχουν εύκολα, χωρίς ιδιαίτερες διαδικασίες και υποχρεώσεις. Δημιουργούν ένα κλίμα ευχάριστης συμμετοχής και διαμορφώνουν κουλτούρα εθελοντικών υπηρεσιών για τη διάδοση θετικών κοινωνικών μηνυμάτων και σκοπών.

Στηρίζω και στηρίζομαι στις τοπικές επιχειρήσεις

Οι τοπικές επιχειρήσεις αποτελούν μέρος του οικονομικού ιστού μιας πόλης ή μιας μικρής κοινότητας και συχνά σχετίζονται με την παραγωγή και επεξεργασία τοπικών προϊόντων, αναπτύσσοντας καινοτομίες, εξαγωγικές δραστηριότητες και προσφέροντας θέσεις εργασίας. Σε επικοινωνία με τις επιχειρήσεις αυτές, ομάδες γονέων που συναλλάσσονται ή απλώς επικοινωνούν ή σχετίζονται με κάποιο τρόπο με αυτές, μπορούν να οργανώσουν ένα σχέδιο εθελοντικής προσφοράς υλικών και υπηρεσιών (τροφίμων, αναλώσιμων, άλλων προϊόντων, χρημάτων, κουπονιών κ.λπ.) από τις επιχειρήσεις προς τους άπορους της πόλης ή της περιοχής. Υπάρχει η δυνατότητα να διαμορφωθεί ένα δίκτυο επιχειρήσεων, το οποίο με τη διαμεσολάβηση των γονέων είτε ατομικά είτε μέσω συλλόγων, θα αποτελεί έναν σταθερό πόρο τροφοδοσίας των απόρων ή των ιδρυμάτων που τους παρέχουν τροφή και στέγη.

Τέτοιες δραστηριότητες αποτελούν εκδηλώσεις αλληλεγγύης προς τα μέλη της κοινωνίας που δεν έχουν πόρους ζωής και καλλιεργούν την ευαισθητοποίηση και τον εθελοντισμό σε ομάδες ατόμων που βρίσκονται σε πλεονεκτικότερη θέση.

Καλοδεχόμαστε τους ξένους μας!

Σε κάθε σχεδόν γειτονιά, χωριό, πόλη, έχουν τα τελευταία χρόνια εγκατασταθεί και ζουν άτομα και οικογένειες από άλλες χώρες, ως οικονομικοί μετανάστες ή πρόσφυγες. Σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης και πολιτείας δεν υπάρχουν ή είναι υποτυπώδεις οι δομές υποδοχής και κοινωνικής ένταξης και υποστήριξης αυτών των ανθρώπων. Είναι συνεπώς αντικείμενο πολλών τοπικών και σχολικών δράσεων αλληλεγγύης και εθελοντισμού, η επικοινωνία με αυτά τα τμήματα του πληθυσμού, η υποστήριξή τους με υλικά και υπηρεσίες και ο σχεδιασμός ποικίλων δραστηριοτήτων διαπολιτισμικής αλληλεπίδρασης στην κατεύθυνση της αρμονικής συνύπαρξης των διαφορετικών πολιτισμών σε πλαίσια σεβασμού, αποδοχής και δημοκρατίας. Οι οικογένειες αναπτύσσουν εύκολα φιλανθρωπικό έργο, δηλαδή συγκεντρώνουν π.χ. τρόφιμα, ρούχα κ.λπ. και σε γιορτινές συνήθως περιόδους τα παρέχουν στους διπλανούς «ξένους».

Είναι ωστόσο σημαντικό οι δραστηριότητες αυτές να διευρυνθούν και να υπερβούν το επίπεδο της φιλανθρωπίας. Είναι σκόπιμο να οργανωθούν δραστηριότητες υποδοχής των νέων κατοίκων στη γειτονιά, π.χ. με ένα μικρό γλέντι, ένα ενημερωτικό φυλλάδιο για τα βασικά σημεία της γειτονιάς, ένα μικρό ταχύρρυθμο σεμινάριο βασικής επικοινωνίας στην ελληνική γλώσσα κ.λπ. Εξίσου σημαντικό και αναγκαίο είναι να οργανώσει το σχολείο με προτροπή των γονέων, μια εκδήλωση υποδοχής και ενημέρωσης των γονέων των παιδιών που έρχονται

από άλλες χώρες σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα που τα υποδέχεται και το πώς ο κάθε γονέας μπορεί και πρέπει να επικοινωνεί με το σχολείο για να βοηθά στην αποτελεσματικότερη ένταξη του παιδιού του. Η διαδικασία αυτή καλό θα ήταν να έχει μόνιμο χαρακτήρα και οι οικογένειες των υπόλοιπων μαθητών, θα μπορούσαν να αναλαμβάνουν έναν βασικό ρόλο, εντάσσοντας όλους τους γονείς στους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων και μέσω αυτών στον κοινωνικό ιστό. Με πρωτοβουλία των οικογενειών, μπορούν επίσης μέλη των νέων στην περιοχή οικογενειών να εντάσσονται στους τοπικούς πολιτιστικούς και επαγγελματικούς συλλόγους και να αναλαμβάνουν δράσεις μαζί με τους ντόπιους. Στις δράσεις αυτές είναι καλό να παρέχουν και οι ίδιοι υπηρεσίες σε άλλους, ώστε να αισθάνονται ενεργά μέλη της τοπικής κοινωνίας και όχι μόνο ευγνώμονες αποδέκτες των προσφορών.

Οι παραπάνω δράσεις έχουν πολλαπλή σημασία, αφού εκτός από την ανθρωπιστική τους πλευρά, στοχεύουν απευθείας στην καρδιά του προβλήματος των σύγχρονων κοινωνιών, που πρέπει να «εκπαιδευτούν» και να οργανωθούν έτσι, ώστε η πολιτισμική διαφορά να μη θεωρείται εμπόδιο, αλλά πλεονέκτημα και πλούτος.

Με τις οργανώσεις και τους συλλόγους

Είναι πολύ σημαντικό τα μέλη της οικογένειας να γίνονται μέλη σε συλλόγους, ομίλους, σωματεία κ.λπ., διοχετεύοντας εκεί μέρος της ενεργητικότητάς τους, και ταυτόχρονα παρεμβαίνοντας και ενθαρρύνοντας τους φορείς να προχωρήσουν σε ουσιαστικές δράσεις αλληλεγγύης και εθελοντισμού. Όλες οι δραστηριότητες που έχουν ήδη περιγραφεί μπορούν με αποτελεσματικό τρόπο να πραγματοποιηθούν και μέσω φορέων. Χρειάζεται λοιπόν η οικογένεια να ενθαρρύνει τα μέλη της να εγγράφονται σε ποικίλους συλλόγους με βάση τα ενδιαφέροντά τους, αλλά και τις ανάγκες τους. Στους συλλόγους αυτούς μπορούν σχετικά εύκολα να δημιουργηθούν ομάδες ενδιαφερόντων, όπως ομάδα φωτογραφίας, θεάτρου, κινηματογράφου, προβολής των τοπικών μνημείων / προϊόντων / εθίμων / φυσικών τοπίων κ.λπ. Οι ομάδες, στο πλαίσιο των εθελοντικών δράσεων των φορέων μπορούν να σχεδιάσουν παρεμβάσεις καλλιτεχνικής και γενικότερης προσφοράς στην τοπική κοινότητα, να δώσουν παραστάσεις, να κάνουν εκθέσεις, να διοργανώσουν γιορτές μουσικής και αθλητισμού κ.λπ., προσπαθώντας να συγκεντρώσουν το ενδιαφέρον των υπόλοιπων πολιτών για συμμετοχή.

Οι δραστηριότητες αυτές ενισχύουν τον ρόλο του ενεργού και υπεύθυνου πολίτη και ταυτόχρονα δίνουν ευκαιρίες για ανάπτυξη εθελοντικών δράσεων. Επιπλέον, μέσω της επικοινωνίας φέρνουν όλα τα μέλη της οικογένειας σε επαφή με ευρύτερα τμήματα της κοινωνίας και διαχέουν την κουλτούρα της οργανωμένης και σταθερής προσφοράς.

Οργανωμένος οικογενειακός εθελοντισμός: μια ξεχωριστή εμπειρία

Υπάρχουν οργανώσεις που έχουν κοινωφελή σκοπό και βασίζουν σημαντικό μέρος της δράσης τους στην προσφορά εθελοντών, οι οποίες προσφέρουν δυνατότητες οικογενειακού εθελοντισμού. Τα μέλη της οικογένειας συμμετέχουν μαζί σε δομημένες δράσεις που οργανώνει κάποιος φορέας και έρχονται σε επαφή με άλλους εθελοντές, ενώ παράλληλα γνωρίζουν «από μέσα» μια οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών. Στη χώρα μας οι οργανώσεις που προσφέρουν τέτοιες ευκαιρίες είναι πολύ λίγες. Ενδεικτικά παρατίθενται εδώ σύντομες πληροφορίες για δύο προγράμματα: α) του Συλλόγου για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας ΑΡΧΕΛΩΝ και β) του Χαμόγελου του Παιδιού.

Σύλλογος για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας ΑΡΧΕΛΩΝ²

Στον οικογενειακό εθελοντισμό δίνεται η ευκαιρία σε οικογένειες να λάβουν μέρος ενεργά στα προγράμματα του Συλλόγου ΑΡΧΕΛΩΝ στις παραλίες ωτοκίας της Πελοποννήσου και της Κρήτης. Το πρόγραμμα έχει ως στόχο την καταγραφή δεδομένων σχετικά με τις θαλάσσιες χελώνες (*Caretta caretta*) κατά την περίοδο της ωτοκίας τους και την εξασφάλιση της διατήρησής των πληθυσμών τους, καθώς και την ευαισθητοποίηση του κοινού (τοπικού πληθυσμού και τουριστών).

Κατά τους μήνες Ιούνιο με Σεπτέμβριο οικογένειες με παιδιά 8-18 ετών μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στα προγράμματα οικογενειακού εθελοντισμού, βοηθώντας τους τακτικούς εθελοντές του έργου. Παρά το γεγονός ότι οι οικογένειες συμμετέχουν μόνο σε ορισμένες δραστηριότητες και ορισμένες ώρες της ημέρας, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών, γίνονται μέρος της ομάδας του ΑΡΧΕΛΩΝ. Οι οικογένειες θα έχουν την ευκαιρία να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες σχετικές τόσο με την παρακολούθηση των θαλάσσιων χελωνών όσο και την ευαισθητοποίηση του κοινού, ανάλογα με τις ανάγκες του προγράμματος.

Διάρκεια της συμμετοχής: 3 (ελάχιστο) - 7 (μέγιστο) ημέρες.

Το Χαμόγελο του Παιδιού³

«Το Χαμόγελο του Παιδιού» πραγματοποιεί την Εβδομάδα Οικογενειακού Εθελοντισμού στα «Εθελοντικά Δημιουργικά Εργαστήρια» που λειτουργεί σε πολλές περιοχές της Ελλάδας. Συμμετοχή μπορούν να υποβάλουν οι οικογένειες (ενήλικες μαζί με τα παιδιά τους άνω των

2 Για αναλυτικότερη ενημέρωση: <http://www.archelon.gr/contents/guidefamily.php?row=row2>

3 Για αναλυτικότερη ενημέρωση: <https://www.hamogelo.gr/gr/el/ta-nea-mas/dilose-ki-esi-simmetochi-stin-evdomada-oikogeneiakou-ethelontismou-ston-organismo-to-chamogelo-tou-paidiou-2/>

7 ετών), που θέλουν να προσφέρουν λίγες ώρες από τον χρόνο τους και να δημιουργήσουν χειροποίητες κατασκευές, συνδυάζοντας διάφορα υλικά και χρώματα. Όλα τα είδη που κατασκευάζονται στα εθελοντικά δημιουργικά εργαστήρια του οργανισμού από εργαζόμενους κι εθελοντές, διατίθενται τόσο στα bazaars που πραγματοποιούνται πανελλαδικά όσο και στο e-shop του, για την οικονομική ενίσχυση του έργου και των δράσεών του.

Για μία εβδομάδα, από τις 13 έως τις 18 Φεβρουαρίου, τα «Εθελοντικά Δημιουργικά Εργαστήρια» στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, τον Πύργο, τη Λάρισα, την Κρήτη, τη Χαλκίδα, την Κέρκυρα, την Τρίπολη και την Κόρινθο περιμένουν τις οικογένειες που θα δηλώσουν συμμετοχή, για να γίνουν αρωγοί της προσπάθειας που καταβάλλει «Το Χαμόγελο του Παιδιού» για τα παιδιά που στηρίζει και να αποτελέσουν τα νέα μέλη της ευρύτερης Οικογένειας του Χαμόγελου.

Στην πρώτη περίπτωση η οικογένεια μπορεί να συνδυάσει τις καλοκαιρινές διακοπές της με οικογενειακό εθελοντισμό, ενώ στη δεύτερη μπορεί να επιλέξει να προσφέρει εθελοντικά τις υπηρεσίες της για κάποιες ώρες ως μέρος του οικογενειακού προγραμματισμού για εθελοντική δράση.

Δεν είμαστε μόνοι, έχουμε τα υλικά μας!

Οι ώρες χαλάρωσης και ψυχαγωγίας μέσα στο σπίτι συνδέονται συχνά με την παρακολούθηση μιας ταινίας. Υπάρχουν ταινίες που αφορούν τις συναφείς με τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη αξίες, τις οποίες θα μπορούσαν να παρακολουθήσουν όλα τα μέλη της οικογένειας ή ακόμα και φίλοι τους μαζί. Στο 2^ο τεύχος της σειράς του «Νοιάζομαι και Δρω» (σελ. 134) οι Καλλιόπη Κύρδη και Νίκος Γκόβας κάνουν τις ακόλουθες ενδιαφέρουσες προτάσεις ταινιών:

Λουκία Ρικάκη <http://www.luciarikaki.gr/index.php?p=works§ion=2>
Μάρτιν Λούθερ Κινγκ (με υπότιτλους στα ελληνικά) <https://vimeo.com/14316320>
Life Vest Inside – Kindness Boomerang – One Day, <https://vimeo.com/36789712>
The long spoons Caritas', One Human Family, Food for All, campaign https://www.youtube.com/watch?v=uw7ol_n3hJs

Καλό είναι μετά την προβολή της ταινίας να ακολουθεί συζήτηση και σχολιασμός. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται αφορμές για εποικοδομητικό διάλογο, ενώ καλλιεργείται η κουλτούρα του εθελοντισμού στην οικογένεια.

Καλές πρακτικές συμμετοχής των γονέων στις σχολικές δράσεις εθελοντισμού και αλληλεγγύης

Όταν οι μαθητές δρουν...

Όπως προαναφέρθηκε, το «Νοιάζομαι και Δρω» αποτελεί ένα πρόγραμμα ολιστικής παρέμβασης για την καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στο σχολείο. Κεντρικό στοιχείο της μεθοδολογίας του προγράμματος είναι η εκκίνηση από τον μαθητή. Τα παιδιά υποστηρίζονται, ώστε να φτάσουν τα ίδια να νοιαστούν και να αποφασίσουν να δράσουν. Ο βιωματικός χαρακτήρας του προγράμματος και οι ομαδοσυνεργατικές πρακτικές στις οποίες θεμελιώνεται, σε συνδυασμό με τη θεματολογία του, που είναι πολύ φιλική προς το παιδί και τον άνθρωπο ευνοούν την υλοποίησή του στο σχολείο με εξαιρετικά αποτελέσματα. Η ευρηματικότητα των παιδιών, η αφοσίωση και έμπνευση των εκπαιδευτικών και η ετοιμότητα και προθυμία των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών να συνεργαστούν μαζί τους έχουν διαμορφώσει ένα παζλ δράσεων και πρωτοβουλιών που πραγματικά ξεπερνά κάθε προσδοκία⁴.

Από το Καστελόριζο, την Κρήτη, το Αγαθονήσι και τους Λειψούς μέχρι την Ξάνθη, τις Σέρρες και τα Γιάννενα και από τη Ζάκυνθο και την Κέρκυρα μέχρι τη Μυτιλήνη, τη Χίο και τη Λήμνο, μαθητές κάθε ηλικίας (από το νηπιαγωγείο μέχρι το λύκειο) από σχολεία μικρά και μεγάλα, αστικά, ημιαστικά και ακριτικά, από επαγγελματικά λύκεια, από ειδικά σχολεία, από καλλιτεχνικά, μουσικά, διαπολιτισμικά, εσπερινά και από σχολεία σε φυλακές ανηλίκων συνθέτουν έναν κύκλο αγάπης και ελπίδας που αγκαλιάζει την Ελλάδα και ολόκληρο τον κόσμο. Η οικογένεια των παιδιών δεν μπορεί παρά να είναι ενεργή σε αυτό τον κύκλο.

Στην προηγούμενη ενότητα περιλαμβάνονται προτάσεις δράσεων, κάποιες από τις οποίες υλοποιούνται με πρωτοβουλία των μαθητών ως σχολικές εθελοντικές δράσεις στο πλαίσιο του «Νοιάζομαι και Δρω», αφού στην πραγματικότητα είναι δυνατό να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν είτε από το σχολείο είτε από την οικογένεια. Συμπληρωματικά, αναφέρουμε

⁴ Στιγμιότυπα από τις δράσεις αυτές είναι αναρτημένα στην κατηγορία «Στιγμιότυπα εθελοντισμού» (κάτω από τα «Νέα»), στον διαδικτυακό τόπο του προγράμματος, στο <https://noiazomaiandrw.gr/category/nea/stigmatiopia-ethelontismou/>, αλλά και στον λογαριασμό του «Νοιάζομαι και Δρω» στο facebook.

εδώ ενδεικτικές δράσεις μαθητών, με αντικείμενο διαφορετικό από εκείνο των παραπάνω προτάσεων. Στόχος είναι να αναζητήσει η οικογένεια μορφές ενεργού συμμετοχής της στις δράσεις αυτές.

Όταν μαθητές από σχολείο της Αττικής αποφασίζουν να ηχογραφήσουν ένα παραμύθι και να το προσφέρουν στους μαθητές του ειδικού σχολείου τυφλών και στην οργάνωση «Διαβάζω για τους άλλους⁵», η οικογένεια πρέπει να συμμετέχει, αν όχι στην ίδια τη δράση, στην αξιοποίησή της μέσω συζητήσεων στο σπίτι και στη συνέχιση της διάθεσης του παιδιού να μπαίνει στη θέση του άλλου, να κατανοεί τις ανάγκες του και να αναλαμβάνει δράση για να τον υποστηρίξει.

Μαθητές του 1ου δημοτικού σχολείου Ασπροπύργου νοιάζονται και δρουν

Όταν μαθητές από δημοτικό σχολείο σε μεγάλο αστικό κέντρο πραγματοποιούν πικετοφορία στον πεζόδρομο, διεκδικώντας το δικαίωμα στην ασφαλή κυκλοφορία μπροστά στο σχολείο τους, η οικογένεια δεν μπορεί να είναι αμέτοχη – και πολύ περισσότερο δεν μπορούν μέλη της να συγκαταλέγονται σε εκείνους που παραβιάζουν τους κανόνες ασφαλούς οδικής κυκλοφορίας.

Όταν μαθητές από τα Γιάννενα διδάσκουν τη νοηματική γλώσσα σε ηλικιωμένους των ΚΑΠΗ και δραματοποιούν διάλογους, η οικογένεια μπορεί να βοηθήσει συμβάλλοντας π.χ. με την προετοιμασία εδεσμάτων, την οργάνωση δρώμενων κλπ., όπως περιγράφεται στην προηγούμενη ενότητα ή με την επέκταση αυτής της σχολικής πρωτοβουλίας στον ελεύθερο χρόνο της οικογένειας. Με αυτόν τον τρόπο ο εθελοντισμός δεν αντιμετωπίζεται σαν πυροτέχνημα, σαν αποσπασματική δράση που πραγματοποιείται μια φορά, αλλά γίνεται στάση ζωής και οι συμμετέχοντες δεσμεύονται να βελτιώσουν μια κατάσταση ή να βοηθήσουν τον συνάνθρωπο.

5 <https://www.facebook.com/giatousallous/>

Όταν μαθητές από τη Μήλο αναδεικνύουν την τοπική παράδοση και προάγουν τον τουρισμό και την τοπική οικονομία, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλία για την ίδρυση του Μουσείου Αλικών και δημιουργώντας υλικό που θα διατεθεί στο μουσείο και σε σημεία διανομής τουριστικού υλικού, η οικογένεια δεν μπορεί απλά να παρακολουθεί, γιατί στο νησί πραγματοποιείται μια

Μαμάδες των μαθητών του 25ου δημοτικού σχολείου Χαλκίδας ετοιμάζουν κουλουράκια για να τα προσφέρουν τα παιδιά τους στους ηλικιωμένους, κατά την επίσκεψή τους στο ΚΑΓΗ και στο γηροκομείο Χαλκίδας, τον ρυθμό.

Διασκεδάζοντας στο γηροκομείο Χαλκίδας: εκπαιδευτικός παίζει μουσική, μαθητές τραγουδούν και ηλικιωμένοι κρατούν τον ρυθμό.

μετάβαση. Οι πολίτες αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο για το κοινό καλό και κινητοποιούν τις τοπικές αρχές και την κοινότητα. Και συμβαίνει αυτοί οι πολίτες να είναι τα ίδια τους τα παιδιά. Η οικογένεια έχει ηθικό χρέος να απογειώσει αυτήν τη δυναμική του παιδιού της, που ξεκίνησε τόσο εντυπωσιακά.

Όταν μαθήτριες από την Ξάνθη, αλλά και από άλλες περιοχές της χώρας, δωρίζουν τα μαλλιά τους σε καρκινοπαθή παιδιά, η οικογένεια οφείλει να αναγνωρίσει την έμπρακτη εκδήλωση αλληλεγγύης, να την επιβραβεύσει ηθικά και να καλλιεργήσει αντίστοιχες συμπεριφορές και πρωτοβουλίες σε όλα τα μέλη της.

Τα μαλλιά μαθήτριας από το 1ο μειονοτικό δημοτικό σχολείο Ξάνθης, πριν και μετά και η πλεξούδα της αγάπης.

Όταν μαθητές από την Πάτρα, το Αργίριο, την Πάρο, την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τη Ρόδο, τα Γιάννενα και από πολλά άλλα μέρη της Ελλάδας ξεκινούν εκστρατεία ενημέρωσης για την εθελοντική αιμοδοσία, τα ενήλικα μέλη της οικογένειας και οι κηδεμόνες δεν μπορούν παρά να γίνουν αιμοδοτές, συμβάλλοντας έτσι στην προσφορά ζωής σε συνανθρώπους τους, επιβραβεύοντας την πρωτοβουλία των μαθητών και λειτουργώντας ως πρότυπα για αυτούς.

Το Πειραματικό Γυμνάσιο Πανεπιστημίου Κρήτης και ο Σύλλογος Εθελοντών Αιμοδοτών Ν. Ρεθύμνου "Δότες Ζωής"

σας καλούν σε **ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΑΙΜΟΔΟΣΙΑ**

Τρίτη 5 Απριλίου 2016

9:00 - 13:00

Σπίτι του Πολιτισμού, Παλιά Πόλη- Ρέθυμνο

**στο πλαίσιο του μαθητικού φεστιβάλ με τίτλο
"Γιορτή Μαθητικής Δημιουργίας στο Ρέθυμνο 2016"**

που συνδιοργανώνει η Δ/ΝΣΗ Β/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ, δια της Υπεύθυνης Σχολικών Δραστηριοτήτων, με την ΠΕΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ σε συνεργασία με το ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Το αίμα θα δοθεί στο Γενικό Νοσοκομείο Ρεθύμνου
Δυνατότητα χρήσης και έκδοσης κάρτας εθελοντή αιμοδότη

Όταν μαθητές του ΚΕΑΤ (Κέντρου Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών) επισκέπτονται ίδρυμα φιλοξενίας ατόμων τρίτης ηλικίας με στόχο να τους προσφέρουν εδέσματα που έφτιαξαν οι ίδιοι στο πλαίσιο του μαθήματος δεξιοτήτων καθημερινής διαβίωσης και να τους ψυχαγωγήσουν τραγουδώντας και παίζοντας σε ειδικά διαμορφωμένους φορητούς υπολογιστές προσβάσιμα παιχνίδια μνήμης, η οικογένεια δεν μπορεί να αφήσει αυτήν τη μοναδική ευκαιρία ενδυνάμωσης των παιδιών της αναξιοποίητη. Η μεταβολή από τον ρόλο του ωφελούμενου στο ρόλο του ενεργού πολίτη, ιδιαίτερα για τα άτομα αυτά, είναι εξαιρετικά ευεργετική ως προς την ανάπτυξή τους.

Αντίστοιχα, μαθητές Ρομά από τη Θήβα φτιάχνουν τον δικό τους σχολικό λαχανόκηπο, για την καλλιέργεια του οποίου δεν απουσιάζουν ούτε μισή ημέρα από το σχολείο, προκειμένου να προσφέρουν τα λαχανικά τους σε γειτονικό ορφανοτροφείο. Η υποστήριξη και η συμμετοχή της οικογένειας σε τέτοιου είδους δράσεις είναι ιδιαίτερα σημαντική.

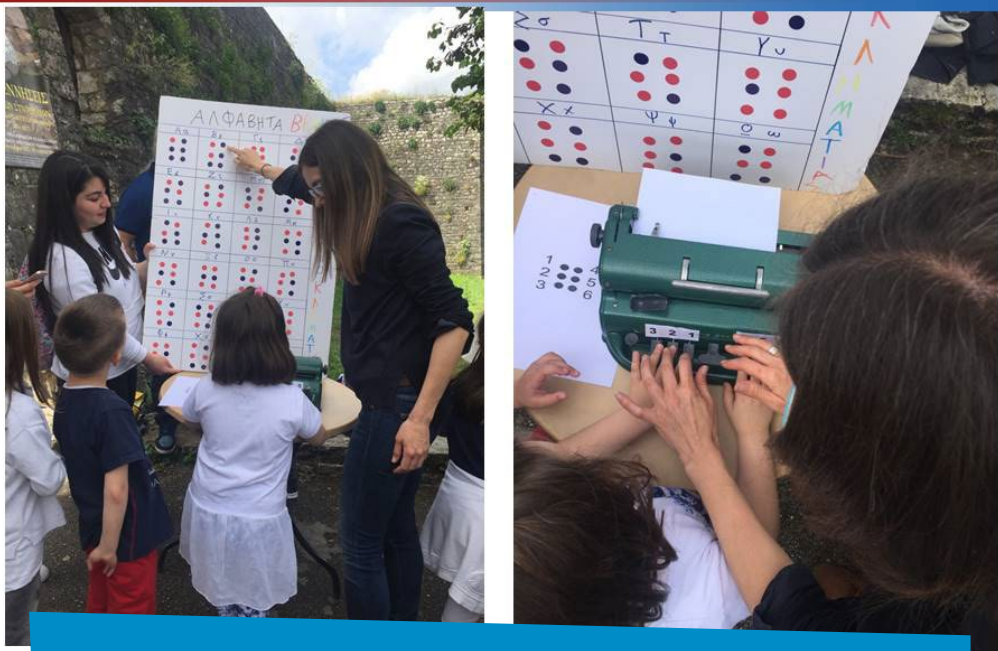
9ο ΔΣ Θήβας: φροντίζοντας τον λαχανόκηπο

Όταν μαθητές από τη Ζάκυνθο, την Κοζάνη, την Αιτωλοακαρνανία, την Αττική, τη Θεσσαλονίκη, την Αχαΐα, την Ηλία και την Αργολίδα και από ολόκληρη την Ελλάδα συναναστρέφονται άτομα με αναπηρία για να κατανοήσουν καλύτερα τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, να τα εμπυχώσουν και να τα υποστηρίξουν δεν είναι δυνατό οι γονείς τους να παρκάρουν σε θέση στάθμευσης προορισμένη για ανάπηρους ή να φράζουν ράμπες διέλευσης αναπήρων στο δρόμο. Ολόκληρη η οικογένεια οφείλει να διερευνήσει και να αναγνωρίσει τις δυσκολίες των αναπήρων, να ενημερωθεί για τη διαφορετικότητα και την πολυμορφία που μπορεί να έχει η αναπηρία και να προσεγγίσει τα άτομα με αναπηρία ως ισότιμα μέλη της κοινωνίας, των οποίων τα δικαιώματα πρέπει να προασπιζόμαστε όλοι.

<http://energopolitis2017.wikispaces.com>

Αν ο εθελοντισμός ήταν παιχνίδι θα ήταν ...Θησαυρός

Μέλη του Συλλόγου Τυφλών εξοικειώνουν μαθητές με τη γραφή braille – Στιγμιότυπα από την ετήσια γιορτή εθελοντισμού της πόλης των Ιωαννίνων, την οποία οργανώνουν τα σχολεία του «Νοιάζομαι και Δρω»

Όταν μαθητές από την Καλαμάτα, το Κουφονήσι, το Άργος, την Άνδρο, τη Νέα Μάκρη, την Κρήτη, τη Λαμία, τη Σαντορίνη, την Εύβοια, την Τήνο, τη Χαλκιδική, τη Νάξο, την Ελευσίνα, την Αστυπάλαια και από κάθε γωνιά της Ελλάδας καθαρίζουν παραλίες, ποτάμια, πηγές, άλση, δάση, κάνουν δενδροφυτεύσεις, μάχονται για τη μείωση της χρήσης πλαστικών και συνολικά για την προστασία του περιβάλλοντος, η προσπάθεια αυτή δεν μπορεί παρά να υιοθετείται από ολόκληρη την οικογένεια.

*Μαθητές του 25ου δημοτικού σχολείου Χαλκίδας
καθαρίζουν μαζί με συμμαθητές τους από γειτονικά σχολεία
την ακτή του υγροβιότοπου Καλοβρέχτη*

Όταν πόλεις ολόκληρες με τη συμμετοχή εκατοντάδων παιδιών, νέων και ενεργών πολιτών (Γιάννενα, Πάτρα, Ξάνθη κ.ά.) ζουν στους ρυθμούς των φεστιβάλ και γιορτών εθελοντισμού, που οργανώνονται με πρωτοβουλία των μαθητών και των εκπαιδευτικών τους, η οικογένεια πρέπει να δίνει το παρών και να γιορτάζουν όλοι μαζί.

«Αν ο εθελοντισμός ήταν παιχνίδι θα ήταν... θησαυρός»: κοινή δράση των 19 σχολείων του Νοιάζομαι και Δρω του νομού Ιωαννίνων με συμμετοχή περισσότερων από 400 μαθητών, 60 εκπαιδευτικών, 75 εθελοντών και 21 φορέων της κοινωνίας των πολιτών, 16 Μαΐου 2018 (τρίτη χρονιά πραγματοποίησης της δράσης)

Οι δράσεις των σχολείων είναι ανεξάντλητες. Τα σχολεία του «Νοιάζομαι και Δρω», αλλά και άλλα, που δεν συμμετέχουν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, αναπτύσσουν εθελοντικές πρωτοβουλίες ποικίλου περιεχομένου. Σε αυτές τις δράσεις, όπως προαναφέρθηκε, είναι δυνατό να έχουν ή να μην έχουν προσκληθεί να συμμετάσχουν οι γονείς. Ανεξάρτητα από το αν έχει το σχολείο αναλάβει πρωτοβουλία πρόσκλησης της οικογένειας να συμμετάσχει ενεργά, μπορούν οι ίδιοι οι γονείς ή οι παππούδες κ.ά. να απευθυνθούν στο σχολείο με προτάσεις και ιδέες για τη δική τους υποστηρικτική προσφορά και για τον συντονισμό με το σχολείο, ώστε οι δράσεις να συνεχίζονται στο σπίτι και στην κοινότητα και ο αντίκτυπός τους να μεγεθύνεται.

Όταν η οικογένεια συμμετέχει ενεργά στις δράσεις του σχολείου...

Η συμμετοχή της οικογένειας στις δράσεις που οργανώνει το σχολείο στο πλαίσιο του «Νοιάζομαι και Δρω» δεν προϋποθέτει ούτε κάποια συγκεκριμένη εξειδίκευση, ούτε απεριόριστη επένδυση χρόνου, ούτε καν απαραίτητα φυσική παρουσία, αφού μπορεί κάνεις, όπως προαναφέρθηκε, να βοηθήσει σε επίπεδο οργανωτικό, συντονιστικό, προβολής και διάχυσης της πληροφορίας κλπ., το οποίο απαιτεί μόνο κάποιες επικοινωνίες και χρήση της τεχνολογίας.

Είναι σημαντικό να νιώσει το παιδί ότι η οικογένειά του το υποστηρίζει, όποιος και αν είναι ο τρόπος, με τον οποίο επιλέγουν τα μέλη της να δραστηριοποιηθούν. Στη συνέχεια αναφέρονται συνοπτικά κάποιες πρωτοβουλίες συνεργασίας της οικογένειας με το σχολείο και ενεργού συμμετοχής των μελών της (κυρίως γονέων) στην ανάπτυξη και υλοποίηση εθελοντικών βιωματικών δράσεων του «Νοιάζομαι και Δρω». Η επιλογή των δραστηριοτήτων που περιγράφονται είναι ενδεικτική και έχει ληφθεί μέριμνα, ώστε να μην παρουσιαστούν εδώ δράσεις που ήδη έχουν αναφερθεί νωρίτερα σε αυτό το τεύχος.

Νοιάζομαι και δρω και χαρίζω ζωή!

Μία μπτέρα πρότεινε στον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων του γυμνασίου Μούδρου της Λήμνου να ξεκινήσουν σαν σχολείο μια εκστρατεία ενημέρωσης των κατοίκων του νησιού σχετικά με τη δωρεά μυελού των οστών. Ο σύλλογος αγκάλιασε την πρότασή της.

Το Σάββατο 5 Μαΐου στο Λιμάνι Μούδρου στις 18:00
&
την Κυριακή 6 Μαΐου στο Λιμάνι Μύρινας στις 18:00
**γίνε Δότης Μυελού των Οστών
και Χάρισε Ζωή ...
απλά με μια μπατονέτα!**

Το Γυμνάσιο Μούδρου και η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου,
σε συνεργασία με το ΚΕΔΜΟΤ Πανεπιστημίου Πατρών
και τον Σύλλογο Εθελοντών Αιμοδοτών Λέσβου,
σας προσκαλούν στο διήμερο εκδηλώσεων
για την συλλογή Δειγμάτων Μυελού των Οστών.

Συμμετέχουν το Μουσικό Εργαστήρι Λήμνου,
η Παιδική Χορωδία Λήμνου
και το τμήμα ενηλίκων Μπαλέτου ΓΑΣ Μύρινας

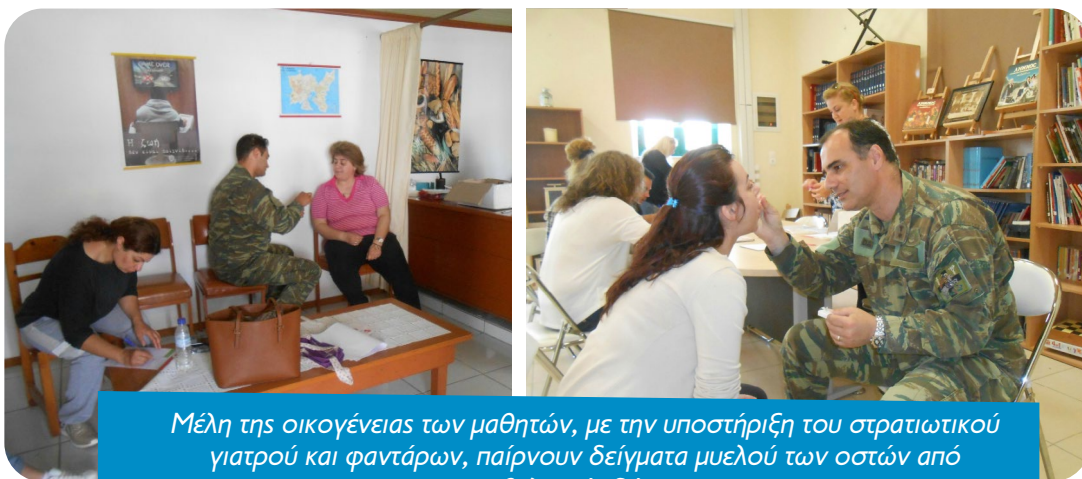
Μπορούμε και πρέπει να γίνουμε περισσότεροι...
Μπορεί να είναι ανάμεσά μας ο τυχερός που θα κληθεί να Χαρίσει Ζωή!

Αντί για περιγραφή της δράσης παρατίθεται εδώ το μήνυμα που ανάρτησε το σχολείο στο διαδίκτυο:

«Διακόσιοι ογδόντα πέντε εθελοντές από τη Λήμνο χάρισαν ζωή μέσα από τη μικρή μας προσπάθεια τις τελευταίες 4 ημέρες. Νιώθουμε πολύ περήφανοι, αλλά και αναλαμβάνουμε την ευθύνη να μη σταματήσουμε εδώ. Γινόμαστε εθελοντές και θωρακίζουμε τον τόπο μας, θωρακίζουμε τους αγαπημένους μας. Όλα είναι πιο εύκολα, όταν γινόμαστε πολλοί. Ευχαριστούμε για την εμπιστοσύνη που μας δείξατε. Αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε το Δήμο Λήμνου για τη βοήθεια που προσέφερε στο Γυμνάσιο Μούδρου για την όσο το δυνατόν αρτιότερη οργάνωση των διήμερων εκδηλώσεων μας στο Μούδρο και στη Μύρινα αντίστοιχα. Και οι δύο αντιδήμαρχοι κατέβαλαν κάθε προσπάθεια για να αντιμετωπίσουμε όλα τα προβλήματα που προέκυψαν και συντέλεσαν αποφασιστικά, ώστε οι εκδηλώσεις να στεφθούν με επιτυχία και να επιτευχθεί ο κύριος σκοπός, που ήταν ο όσο το δυνατόν μεγαλύτερος αριθμός λήψης δειγμάτων εθελοντών δωρητών μυελού των οστών. Τους ευχαριστούμε θερμά.

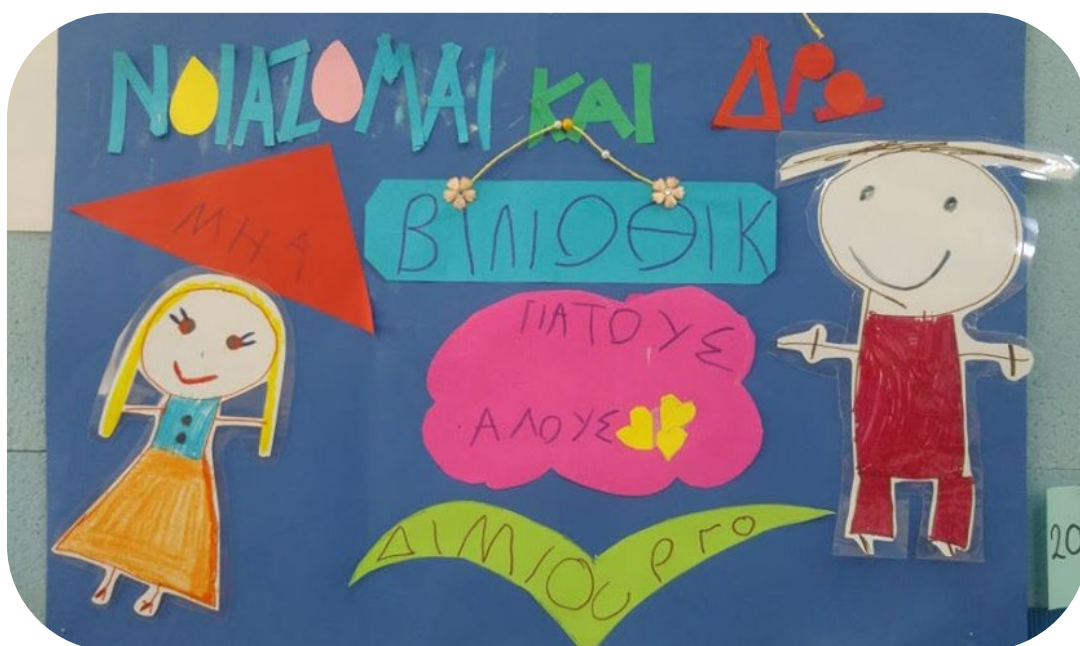
Ευχαριστούμε την 130^η Σμηναρχία Μάχης που θέλησε να ενημερωθεί και να συμμετέχει στο «Χάρισε Ζωή». Ούτως ή άλλως χαρίζουν ζωή καθημερινά σε όλους μας. Με τη βοήθεια της 88ΣΔΙ Λήμνου και τη θετική ανταπόκριση των κατοίκων της Ανατολικής Λήμνου, η ελπίδα πήρε σιγά-σιγά σάρκα και οστά. Σας ευχαριστούμε θερμά όλους».

Μέλη της οικογένειας των μαθητών, με την υποστήριξη του στρατιωτικού γιατρού και φαντάρων, παίρνουν δείγματα μυελού των οστών από εθελοντές δότες.

Είναι περιττό να επιχειρηματολογήσει κανείς για την αξία αυτής της δράσης, αφού μέσω της δωρεάς μπορεί να σωθεί μια ζωή. Εκείνο που αξίζει να αναλογιστεί κανείς είναι ότι με πρωτοβουλία μιας μητέρας, με την ένωση πολλών δυνάμεων, δηλ. των γονέων, των εκπαιδευτικών, του στρατού, του δήμου και όλων των φορέων που αναφέρονται στο δημοσίευμα των μαθητών, μέσα σε 4 μόνο ημέρες υπήρξε ένα μεγαλειώδες και από αποτέλεσμα. Αν η συγκεκριμένη μητέρα δεν είχε περάσει από τη σκέψη -το «νοιιάξιμο»- στη δράση (αν δηλαδή, είχε μείνει καθισμένη στον καναπέ της να σκέφτεται «τι ωραία που θα ήταν να αναλάμβανε κάποιος μια δράση για τη δωρεά μυελού...») δεν θα είχαν βρεθεί σχεδόν 300 δωρητές από τη Λήμνο. Η εμπειρία του «Νοιάζομαι και Δρω» έχει δείξει ότι όταν κανείς προσπαθεί να παρακινήσει κόσμο για καλό σκοπό, η ανταπόκριση έρχεται εύκολα.

Νοιάζομαι και δρω, την πλατεία υιοθετώ!

Τα παιδιά του 7^{ου} νηπιαγωγείου Παλλήνης αποφάσισαν να υιοθετήσουν την πλατεία της πόλης τους και να της δώσουν άλλο χρώμα. Ξεκίνησαν με τη δημιουργία παιδικής ανταλλακτικής βιβλιοθήκης, την οποία μπόρεσαν να φτιάξουν χάρις στην προσφορά των γονέων που συνέβαλαν στην εξασφάλιση των υλικών, αλλά και στην ίδια την κατασκευή της και τη συγκέντρωση βιβλίων. Παράλληλα, τα παιδιά, οι εκπαιδευτικοί και οι οικογένειές

τους απευθύνθηκαν εγγράφως, στη δημοτική αρχή και επισκέφθηκαν τον Δήμαρχο, ώστε να ζητήσουν την υποστήριξή του, την οποία και έλαβαν, καθώς ο δήμος ανέλαβε το κόστος κατασκευής της βιβλιοθήκης. Στη συνέχεια, εθελοντές ανέλαβαν την ευθύνη της λειτουργίας της βιβλιοθήκης, η οποία έπρεπε να ανοίγει κάθε πρωί και να κλειδώνεται κάθε βράδυ. Σε αυτό συνέβαλαν και πάλι οι γονείς, αλλά τον ρόλο διεκδίκησε με επιτυχία ο ιδιοκτήτης γειτονικού καφενείου, ο οποίος εντάχθηκε δυναμικά στην ομάδα των μικρών και μεγάλων εθελοντών της Παλλήνης.

Η υπαίθρια παιδική ανταλλακτική βιβλιοθήκη γίνεται πόλος έλξης των οικογενειών της περιοχής

Το 7^ο νηπιαγωγείο πρότεινε συνεργασία στο 2^ο νηπιαγωγείο Παλλήνης και έτσι ανέλαβαν και τα δύο σχολεία να ομορφύνουν την πλατεία με τη δημιουργία επιδαπέδιων παιχνιδιών, τα οποία ανέλαβαν να σχεδιάσουν και να ζωγραφίσουν οι γονείς στο δάπεδο της πλατείας, με τη βοήθεια των παιδιών τους και φυσικά των νηπιαγωγών τους, οι οποίες αποτελούν την ψυχή της δράσης.

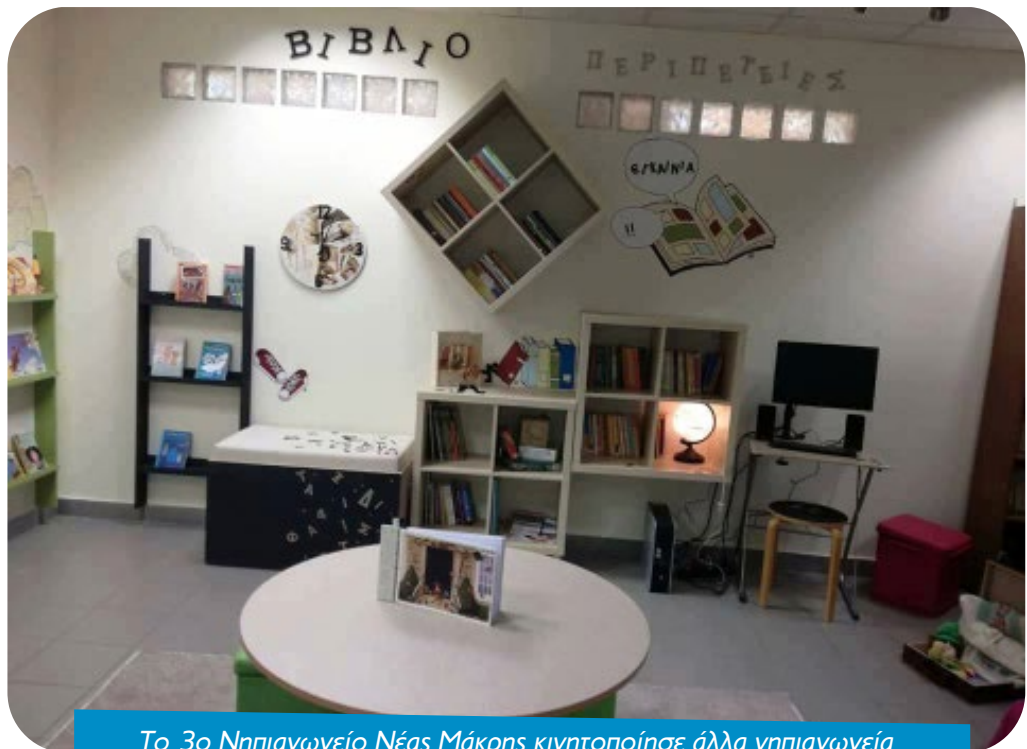

Τόσο η παιδική βιβλιοθήκη όσο και τα παιχνίδια, αγκαλιάστηκαν από ολόκληρη την κοινότητα και τον επόμενο χρόνο τα παιδιά του νηπιαγωγείου (κάποια από τα οποία ήταν καινούρια στο σχολείο, οπότε δεν είχαν την περυσινή εμπειρία ούτε εκείνα ούτε οι οικογένειές τους) αποφάσισαν η προσφορά τους να έχει ως αποδέκτες τους γονείς τους και γενικά τους ενήλικους επισκέπτες της πλατείας. Έτσι, συνέπραξαν και πάλι οι νηπιαγωγοί με τους γονείς, οι οποίοι ανέλαβαν τη δημιουργία και τον εξοπλισμό ανταλλακτικής βιβλιοθήκης ενηλίκων με την ίδια σθεναρή υποστήριξη του δήμου. Επιπλέον, το 7^ο νηπιαγωγείο συνεργάστηκε με το 2^ο νηπιαγωγείο Καλύβιων Αττικής, αναπτύσσοντας κοινές δράσεις φιλικότητας και «παρασύροντας» τα παιδιά των Καλυβίων να δημιουργήσουν και εκείνα τη δική τους βιβλιοθήκη με την ενεργή συμμετοχή των οικογενειών τους.

Οι δημόσιες ανταλλακτικές βιβλιοθήκες αποτελούν πολύ καλή πρακτική, διότι εκτός από τη βασική τους αποστολή, ενισχύουν την αίσθηση της «κοινότητας» και της συν-ευθύνης. Ακόμα και αν για κάποιον λόγο η οικογένεια ενός μαθητή δεν μπόρεσε να συμμετάσχει ενεργά στη δράση, μπορεί να εκδηλώσει την υποστήριξή της προσφέροντας, αν μπορεί ένα βιβλίο ή απλά αξιοποιώντας τη βιβλιοθήκη και την πλατεία.

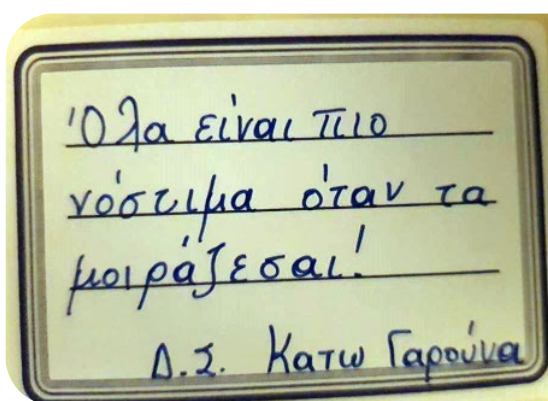

Το 3ο Νηπιαγωγείο Νέας Μάκρης κινητοποίησε άλλα νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία της περιοχής, τις τοπικές αρχές, επιχειρήσεις και ιδιώτες για την ίδρυση της πρώτης παιδικής βιβλιοθήκης του Δήμου σε αναξιοποίητο δημοτικό χώρο.

Όλα είναι πιο νόστιμα όταν τα μοιράζεσαι!

Μαθητές από το δημοτικό σχολείο Κάτω Γαρούνας στην Κέρκυρα επισκέφτηκαν τον φούρνο μπτέρας μαθητή του σχολείου τους και έφτιαξαν μαζί της κουλουράκια και ψωμιά για να τα προσφέρουν στο ορφανοτροφείο της Κέρκυρας.

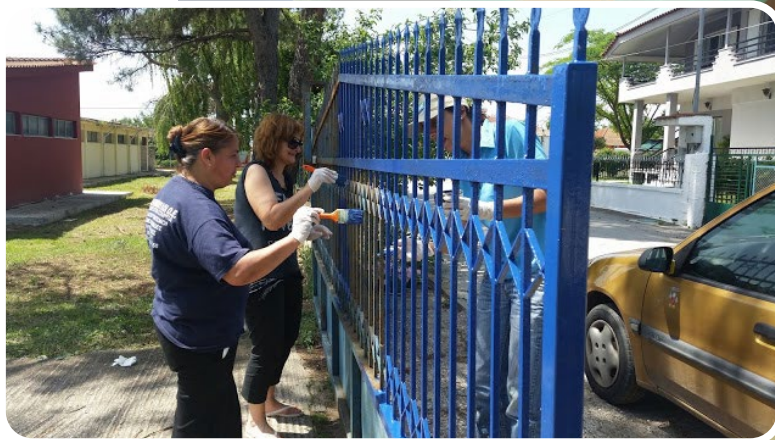

Στην περίπτωση αυτή μία μπτέρα συνεργάστηκε με το σχολείο προσφέροντας τις δικές της γνώσεις και δεξιότητες για να βοηθήσει στην καλλιέργεια του εθελοντισμού και της αλληλεγγύης στα παιδιά. Κάθε ενήλικας μπορεί να προσφέρει με βάση τις δυνατότητές του.

Όλοι μαζί ομορφαίνουμε το σχολείο μας!

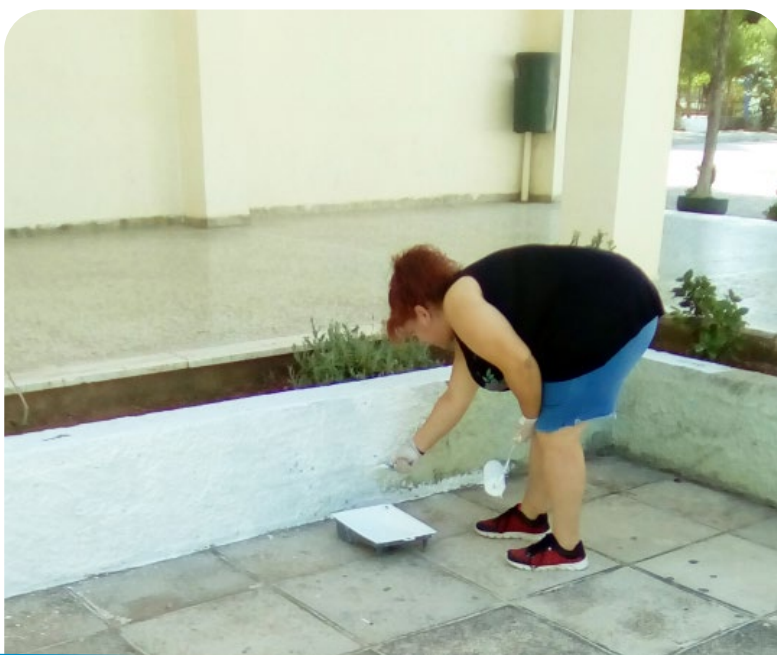
Στο νηπιαγωγείο Παραλιμνίου Σερρών οι γονείς ανέλαβαν τον εξωραϊσμό της αυλής του σχολείου ζωγραφίζοντας τους τοίχους και βάφοντας τα κάγκελα του σχολείου, ενώ δύο μητέρες, που είναι αρχιτέκτονες, δημιούργησαν ένα υπαίθριο καθιστικό από ξύλο.

Νηπιαγωγείο Παραλιμνίου Σερρών: Μητέρες εν δράσει.

Αντίστοιχες πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί σε πολλά άλλα σχολεία. Τέτοιου είδους δράσεις, εκτός από το αισθητικό αποτέλεσμα που έχουν, ενισχύουν τους δεσμούς μεταξύ οικογένειας και σχολείου και βοηθούν τους μαθητές να εντάσσονται καλύτερα στο σχολικό περιβάλλον, στο οποίο βλέπουν τους γονείς τους να έχουν ενεργό ρόλο.

Μητέρα μαθητή του 1ο ΔΣ Αλιάρτου βάφει τοίχια στον αύλειο χώρο.

Γονείς και μαθητές του 13ου ΔΣ Καλαμάτας διαμορφώνουν επιδαπέδια παιχνίδια στην αυλή του σχολείου.

Νοιαζόμαστε και μαθαίνουμε για να δράσουμε!

Μικροί και μεγάλοι συνεργάστηκαν στο 29ο Νηπιαγωγείο Σερρών. Ξεκίνησαν οργανώνοντας μια ειδική εκδήλωση στο σχολείο, όπου γονείς, εκπαιδευτικοί και παιδιά ενημερώθηκαν από το Κέντρο Θεραπευτικής Ιππασίας σχετικά με τους στόχους και τα οφέλη της θεραπευτικής ιππασίας για τα άτομα με αναπηρία.

Στη συνέχεια οι γονείς αποφάσισαν να συνεισφέρουν στο έργο του Κέντρου και κατασκεύασαν λαμπάδες, τις οποίες δώρισαν στο Κέντρο Θεραπευτικής Ιππασίας Σερρών για να τις διαθέσει προς πώληση στο πασχαλιάτικο bazaar του.

Όλοι μαζί μαγειρεύουμε για καλό σκοπό!

Ο σύλλογος γονέων και κηδεμόνων του Λαμπρακείου γυμνασίου Βάμου Χανίων οργάνωσε εθελοντική δράση στον χώρο του σχολείου. Μέλη της οικογένειας των μαθητών, μαζί με τα παιδιά και τους καθηγητές μαγείρεψαν 250 περίπου μερίδες φαγητό, τις οποίες πρόσφεραν σε συνανθρώπους τους που το είχαν ανάγκη.

Με τέτοιου είδους δράσεις η οικογένεια τοποθετείται σαφώς ενεργά στην κοινωνία και περνά στα παιδιά το μήνυμα ότι νοιάζεται για τον συνάνθρωπο. Παράλληλα, ενισχύονται οι σχέσεις μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας.

Σχολείο και οικογένεια για τη θάλασσά μας!

Ο σύλλογος γονέων του 1ου γυμνασίου Μαρκόπουλου συμμετείχε στη δράση καθαρισμού της παραλίας Πόρτο Ράφτη, που οργάνωσε το σχολείο στο πλαίσιο του «Νοιάζομαι και Δρω» σε συνεργασία με το Let's do it Greece⁶.

Μαθητές του 1ου γυμνασίου Μαρκόπουλου καθαρίζουν την παραλία με τους γονείς τους.

Ένα κέντρο δημιουργικής απασχόλησης για όλους!

Οι μαθητές του 2ου δημοτικού σχολείου Χρυσούπολης Καβάλας μεταμόρφωσαν έναν χώρο του σχολείου τους σε Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης, η λειτουργία του οποίου στηρίζεται αποκλειστικά σε εθελοντική προσφορά των μαθητών, των γονέων τους, των εκπαιδευτικών και μελών της τοπικής κοινωνίας. Τόσο οι γονείς και άλλοι συγγενείς των μαθητών, όσο και πολίτες της περιοχής ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα του σχολείου και συνέβαλαν με τις γνώσεις και την εξειδίκευσή τους στη διεξαγωγή εργαστηρίων και σεμιναρίων.

Αξίζει τον κόπο

Αν οι γονείς συνειδητοποιήσουν πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος τους στη μάθηση του παιδιού τους και πόση διαφορά μπορεί να κάνει για το παιδί η δραστηριοποίησή τους, όχι μόνο για την εκμάθηση γνωστικών αντικειμένων, αλλά για τη συνολική ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού, μπορούν να αλλάξουν καταλυτικά το παιδί τους και μέσω αυτού τον κόσμο.

Η επιλογή της λέξης «καταλυτικά» δεν είναι υπερβολική, αν σκεφτεί κανείς ότι, π.χ. ένα παιδί, του οποίου οι γονείς δεν καλλιεργούν τον εθελοντισμό, την αλληλεγγύη και την ενεργό πολιτειότητα στο σπίτι και το οποίο δεν συμμετέχει σε κάποια σχολική πρωτοβουλία καλλιέργειας των αξιών αυτών, είναι αρκετά πιθανό να εξελιχθεί σε άνθρωπο αδιάφορο, παθητικό, χωρίς ενσυναίσθηση, χωρίς κατανόηση και εκτίμηση για τη διαφορετικότητα και χωρίς την ικανότητα να μετατρέπει την ιδέα του σε πράξη. Η καλλιέργεια θετικών στάσεων και συμπεριφορών στην οικογένεια κάνει τα παιδιά καλύτερους ανθρώπους, καλύτερους πολίτες και τα θωρακίζει απέναντι σε αρνητικές και επιβλαβείς για αυτά επιρροές.

Η εμπειρία της εθελοντικής κοινωνικής προσφοράς είναι συναισθηματικά τόσο ευεργετική για τον συμμετέχοντα, που αξίζει όχι μόνο να την προσφέρουν οι γονείς στο παιδί τους, αλλά να τη μοιραστούν μαζί του, ώστε να βιώσουν τα οφέλη μιας υπέρτατης σύνδεσης που βασίζεται σε πολύ ισχυρά συναισθήματα αγάπης και καλοσύνης.

Η επένδυση στην οικογενειακή μάθηση έχει πολύ μεγαλύτερη ανταποδοτική αξία από την οποιαδήποτε οικονομική επένδυση σε εξωσχολικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Με άλλα λόγια, αξίζει οι γονείς να αναζητήσουν τον χρόνο, ώστε οι ίδιοι να μάθουν πράγματα στα παιδιά τους μέσω κοινών -αλλά όχι τυχαίων- εμπειριών και βιωμάτων. Αν αυτό το κάνουν σε συνεργασία και συντονισμό με τους εκπαιδευτικούς και το σχολείο, το αποτέλεσμα θα είναι πολύ μεγαλύτερο.

Το «Νοιάζομαι και Δρα» προτείνει στην οικογένεια να ξεκινήσει ένα μαγευτικό ταξίδι, στο οποίο συμπίπτουν δύο συναρπαστικές διαδρομές : η μάθηση και ο εθελοντισμός.

7ο νηπιαγωγείο Παλλήνης

«Γίνε εσύ η διαφορά που
θέλεις να δεις στον κόσμο»

Μαχάτμα Γκάντι

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Ανθοπούλου, Σ.-Σ. (1999). *Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού*. Στο Αθανασούλα Α., Ρέππα, Σ., Ανθοπούλου, Σ., Κατσουλάκης Σ. & Μαυρογιώργος Γ. 2002. *Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων: Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού*, Τόμος Β', Κεφ. 2: σσ. 17-92. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Μπόνια, Α., Μπρούζος, Α. & Κοσσυβάκη, Φ. (2008). *Αντιλήψεις και στάση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τους παράγοντες που δυσχεραίνουν τη γονεϊκή εμπλοκή στο σχολείο*. Επιστημονική Επετηρίδα της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδος, 6, 69- 95.

Μπρούζος, Α. (2009). *Ο εκπαιδευτικός ως λειτουργός συμβουλευτικής: Μια ανθρωπιστική θεώρηση της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.

Πνευματικός, Δ., Παπακανάκης, Π. & Γάκη, Ε. (2008). *Γονεϊκή εμπλοκή στην εκπαίδευση των παιδιών. Διερεύνηση των πεποιθήσεων των γονέων*. *Hellenic Journal of Psychology*, 6, 193-217.

Φθενάκης, Β., Schmitt, A., Bergner, M., Daut, M., Eitel, A., Meske, M., Mierau, S. & Sandow, M. N. (2016). *Η οικογένεια ως χώρος μάθησης, Προς μια παιδαγωγική συνεργασία από τα πρώτα βήματα του παιδιού*, Εκδόσεις Πατάκη.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Antonopoulou, K., Koutrouba, K. & Babalis, T. (2011). *Parental involvement in secondary education schools: the views of parents in Greece*. *Educational Studies*, 37(3), 333-344.

Benefits and barriers to family involvement in education. (2014). Project Appleseed. The National Campaign for Public School Improvement. Retrieved September 6, 2018 (<https://www.projectappleseed.org/barriers>)

Bryk, A. S., Sebring, P. B., Allensworth, E., Easton, J. Q. & Luppescu, S. (2010). *Organizing schools for improvement: Lessons from Chicago*. University of Chicago Press.

Caplan, J. G. (2000). *Building strong family-school partnerships to support high student achievement*. Educational Research Service.

Corrigan, T., Mcnamara, G. & O'Hara, J. (2013). *Intergenerational Learning: A Valuable Learning Experience for Higher Education Students*. *Eurasian journal of educational research*, 52, 117-136.

Coull, Y. (2011). *Users Guide to Intergenerational Learning*. Scottish Centre for Intergenerational Practice.

Dumclaus, R., Peeters, J., Hayes, N., Van Landeghem, G., Siarova, H., Peciukonyte, L. & Hulpia, H. (2014). *Study on the effective use of early childhood education and care in preventing early school leaving*. European Commission, Directorate-General for Education and Culture.

EdSource, (2014). *The Power of Parents: Research underscores the impact of parent involvement in schools*.

Epstein, J. L. (1995). School/family/community partnerships. *Phi delta kappan*, 76(9), 701.

Ferguson, D. (2004). *Did You Know About the Difference Between Parental Involvement and Family/Community Linkages?* National Institute for Urban School Improvement. Retrieved from <http://www.inclusiveschools.org>

Goodall, J. & Montgomery, C. (2014). Parental involvement to parental engagement: a continuum. *Educational Review*, 66(4), 399-410.

Grolnick, W., Benjet, C., Kurowski, C. & Apostoleris, N. (1997). *Predictors of Parent Involvement in Children's Schooling*, *Journal of Educational Psychology* 89 (3): 538-548.

Henderson, A. T. & Mapp, K. L. (2002). *A New Wave of Evidence: The Impact of School, Family, and Community Connections on Student Achievement*. Annual Synthesis, 2002.

Hill, N. E. & Tyson, D. F. (2009). *Parental involvement in middle school: a meta-analytic assessment of the strategies that promote achievement*. *Developmental psychology*, 45(3), 740-763.

How parental involvement benefits the entire educational process. (2015, May 27). Learning Lifftoff. Retrieved July 6, 2018 from <https://www.learninglifftoff.com/how-parental-involvement-benefits-the-entire-educational-process>

Jeynes, W. H. (2005). *A meta-analysis of the relation of parental involvement to urban elementary school student academic achievement*. *Urban education*, 40(3), 237-269.

Kalkhurst, D. K. (2018). *Intergenerational Engagement: Understanding the Five Generations in Today's Economy*.

Lander, J. (2017). *Don't teach alone*. Usable Knowledge. Harvard Graduate School of Education, Retrieved June 5, 2018 from <https://www.gse.harvard.edu/news/uk/17/08/dont-teach-alone>

Mapp, K. L., Carver, I. & Lander, J. (2017). *Powerful Partnerships: A Teacher's Guide to Engaging Families for Student Success*. Scholastic.

Parental involvement in schools, Indicators of child and youth well-being. (2013, September). *Child Trends*. Retrieved May 5, 2018 from <https://www.childtrends.org/indicators/parental-involvement-in-schools>

Pomerantz, E. M., Moorman, E. A. & Litwack, S. D. (2007). *The how, whom, and why of parents' involvement in children's academic lives: More is not always better*. *Review of educational research*, 77(3), 373-410.

Quaranta, M., & Dotti Sani, G. M. (2016). *The relationship between the civic engagement of parents and children: a cross-national analysis of 18 European countries*. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 45(6), 1091-1112.

Sakellariou, M. & Rentzou, K. (2007). *Types of parental involvement in Greek preschool settings a case study*. *International Journal of Learning*, 14.

School Education Gateway (2016). *Parental involvement European Toolkit for Schools*

[Sime, D. & Sheridan, M. \(2014\). 'You want the best for your kids': improving educational outcomes for children living in poverty through parental engagement, Educational Research, 56\(3\), 327-342.](#)

Spera, C. (2005). *A Review of the Relationship Among Parenting Practices, Parenting Styles, and Adolescent School Achievement*, Educational Psychology Review, 17: 125-146.

Collaborating for Success, Parent Engagement Toolkit. (2011) The Parent Engagement Committee, Michigan Department of Education.

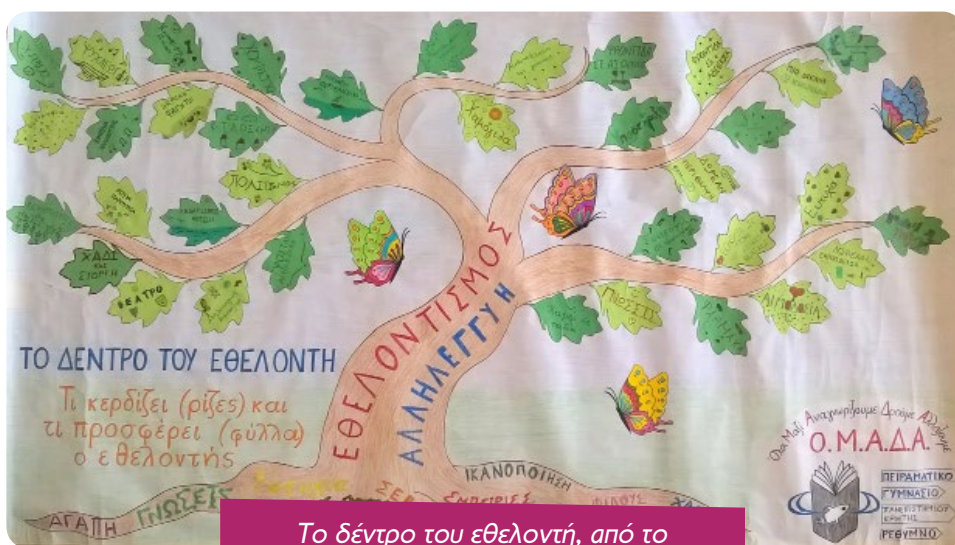
[Ule, M., Živoder , A. & du Bois-Reymond, M. \(2015\). 'Simply the best for my children': patterns of parental involvement in education. International Journal of Qualitative Studies in Education, 28\(3\), 329-348.](#)

[White, E. S., & Mistry, R. S. \(2016\). Parent civic beliefs, civic participation, socialization practices, and child civic engagement. Applied Developmental Science, 20\(1\), 44-60.](#)

[Zill, N. & Nord, C. W. \(1994\). Running in Place: How American Families are Faring in a Changing Economy and an Individualistic Society. Child Trends, Inc., 4301 Connecticut Avenue, Suite 100, Washington, DC 20008.](#)

Ευχαριστούμε θερμά τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς του «Νοιάζομαι και Δρω» που προσφέροντας εικόνες από τις εργασίες και τις δράσεις τους έδωσαν χρώμα στην ανάγνωση αυτού του τεύχους, μα πάνω από όλα τους ευχαριστούμε που μας χαρίζουν τη ζεστασιά της ψυχής τους και την ελπίδα για το αύριο.

Το δέντρο του εθελοντή, από το Πειραματικό Γυμνάσιο Ρεθύμνου

Τα καραβάκια της αλληλεγγύης ταξίδεψαν από το μουσικό λύκειο Ιλίου στο Μοναστηράκι και σε όλη την Ελλάδα μεταφέροντας μηνύματα εθελοντισμού

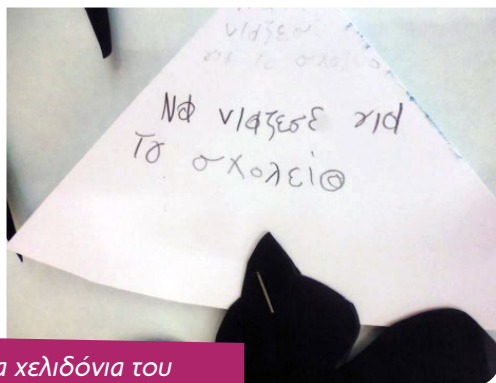
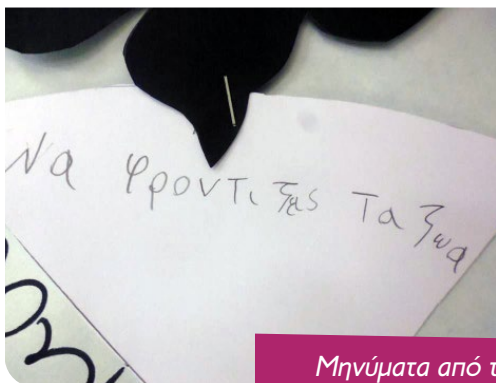
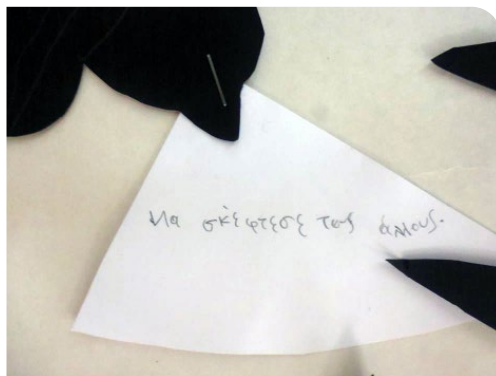
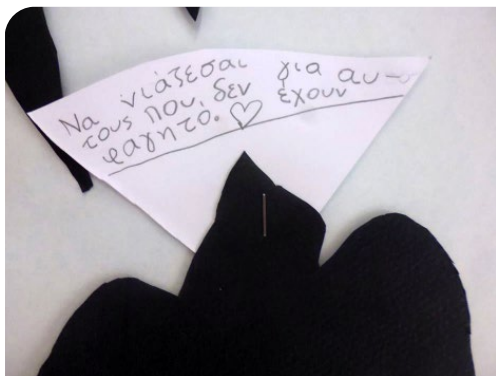
Πειραματικό Γυμνάσιο Ρεθύμνου: Πώς θα ήταν η Αλληλεγγύη αν ήταν γυναίκα;

«Βάζω τον εαυτό μου στη θέση ενός κωφού παιδιού», από το δημοτικό σχολείο Λευκών Κώστου στην Πάρο.

29ο νηπιαγωγείο Σερρών

Μηνύματα από τα χελιδόνια του 13ου δημοτικού σχολείου Ευόσμου

ΝΟΙΑΖΟΜΑΙ ΚΑΙ ΔΡΩ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ – ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ – ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

- Τεύχος 1: Οδηγός για τον εκπαιδευτικό
 Τεύχος 2: Δραστηριότητες – Ασκήσεις – Τεχνικές για τον εκπαιδευτικό
 Τεύχος 3: Βιβλίο για τον μαθητή
 Τεύχος 4: Νοιάζομαι και δραω με την Οικογένεια - Οδηγός για τον εκπαιδευτικό
 Τεύχος 5: Νοιάζομαι και δραω - Οδηγός για την οικογένεια

noiazomaikaidrw.gr

DESMOS
NON PROFIT FOUNDATION
Inspiring Giving

Ιδρυμα Λαμπράκη

ΙΣΝ / SNF
ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS
FOUNDATION

**ΑΥΕ
ΛΠΕ
ΛΕΦ** ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ
ΙΔΡΥΜΑ
Α.Κ. ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

ΙΔΡΥΜΑ
Α.Τ.Α.Ε.ΒΕΝΤΗ